

1. Úvod

Na území historického jádra města Brna se do dnešních dnů nezachovala žádná vrcholně středověká nezděná stavba. Pouze v domě Mečová 8 se podařilo objevit pozůstatky hrázděné konstrukce, která náležela domu, vystavěnému po roce 1450. Při studiu nezděné měšťanské architektury je tudíž nutné uchýlit se k náhradním pramenům. Podle tradičního schématu lze jmenovat ikonografické a písemné prameny, archeologii a topografickou situaci.

Ikonografie nepřichází v případě Brna takřka v úvahu. První vyobrazení zástavby pocházejí až z vedut města ze závěru 16. století. Situace zástavby v tomto období byla patrně již jiná než ve 13. a 14. století, navíc na vedutách zachycené stavby jsou zobrazeny poněkud schematicky. Sledovat na nich můžeme např. velikost jednotlivých staveb a jejich orientaci. Většinou marně bychom hledali detailnější informace, týkající se jejich konstrukcí. I tak nelze ikonografické prameny zcela opomíjet. Na některých realističtějších vyobrazeních můžeme pozorovat například půdorysné rozvržení domů, střešní krytinu domovních bloků apod. Tuto situaci pak můžeme brát na zřetel při úvahách o vzhledu středověké zástavby. Například z obrazu, který zachytil Brno v roce 1645, lze usuzovat, že velká část domů má ještě krytinu z organických materiálů, patrná zde jsou i hrázděná patra domů v okrajových částech města (H. B. Bayer – H. J. Zeiser, *Obležení Brna Švédy v roce 1645*, pohled z ptačí perspektivy, olejomalba na plátně z roku 1650, uloženo v Muzeu města Brna, inv. č. 2284).

Podobná situace, jako v případě ikonografie je zřejmá i u písemných pramenů. Pozornost historiků se však tímto směrem doposud výrazněji neupřela. Jedinou prací, která se na podkladě písemných pramenů snaží rekonstruovat v obecné rovině podobu brněnských středověkých měšťanských domů, je stať „Jak vypadaly měšťanské domy v Brně v polovici 14. století“ (Vičar 1971). Sám autor však již předem konstatuje, že ani od nejstaršího písemného materiálu, který máme k polovině 14. století k dispozici, nemůžeme očekávat víc než odpovědi, podávající jen hrubý obraz, někdy i nejistý. Pro starší období práce obdobného charakteru doposud nebyla zpracována.

Nejdůležitějším a v podstatě jediným pramenem pro poznání nezděné měšťanské architektury vrcholně středověkého Brna tedy v současnosti zůstává archeologie. Rovněž její možnosti jsou však do jisté míry omezené. Souvisí to s nepřetržitým a neustále se rozvíjejícím osídlením Brna od vzniku města ve 13. století až do dnešních dnů, které se nejvýrazněji projevuje právě na výstavbě a neustále se opakující obměně měšťanské architektury. Velká část historického terénu a situací byla zničena při „bouřlivé“ asanaci historického jádra a následné výstavbě v 19. a 20. století.

Především z archeologických pramenů vycházejí závěry předkládaného příspěvku. Ten shrnuje dosavadní archeologické prameny k problematice nezděné měšťanské architektury vrcholně středověkého Brna. Vychází výhradně z výsledků, které byly zveřejněny formou nálezové zprávy nebo publikace. Hlavně v posledních letech, kdy se systematickému výzkumu města věnuje specializované pracoviště, přibývá velké množství nových poznatků. Zatímco do roku 1996 bylo dokumentováno, respektive rozpoznáno 13 suterénů dřevohliněných staveb (dle dnešních měřítek takto interpretovaných), v období 1996 až 2002 jich bylo zkoumáno 37. Předkládaná práce je mimo jiné i reakcí na tento výrazný nárůst informací. Do příspěvku byly zapracovány dostupné starší výsledky a připojeny nejnovější informace, získané v letech 1996 až 2002, které většinou nebyly komplexněji publikovány. Po stránce prostorové bylo téma vymezeno historickým jádrem města. Do budoucna počítáme se zapojením výsledků, získaných archeologickými výzkumy na historických předměstích Brna. Význam těchto lokalit spočívá především v tom, že zde není archeologický terén poničen tak výrazně jako v centru města a nabízí se zde tedy možnost zachytit dřevohliněnou zástavbu ve větším rozsahu i stavu zachovalosti. V současnosti se jedná především o nezpracované nebo dosud probíhající akce od roku 2001. Poměrně rychle přibývají další doklady nezděné architektury i na území historického jádra. Velmi zajímavé bude srovnání nálezových situací staveb z předměstí s vlastním středověkým městem.

2. Dějiny bádání

Z hlediska písemných pramenů se tématu, pouze dílčím způsobem, dotkla jmenovaná práce O. Vičara z roku 1971. Dále bylo na nezděnou architekturu pohlíženo jen z archeologického hlediska. Byly jí věnovány stručné pasáže ve statích, vyhodnocujících archeologické počiny v historickém jádru města (Procházka 1988, 1992, 1993). V roce 1995 byl publikován „Příspěvek k vývoji městské zástavby ve 13. století“ (Loskotová – Procházka 1995). V těchto pracích se objevuje termín suterén i „zemnice“. Není zde jednoznačně klasifikována terminologie, týkající se popisovaných reliktních měšťanské nezděné architektury. Za zemnice byly považovány některé ze situací, které dnes řadíme mezi zahloubené suterény dřevohliněných staveb. Zhodnocení nejstarší zástavby bylo podáno v roce 1996 ve statí, která obsáhla i několik dalších jihomoravských měst (Procházka 1996). Hlavní prostor je i zde věnován především „zemnicím“ a sklepům dřevohliněných domů. Poslední obsáhlejší shrnutí bylo publikováno v roce 2000 v rámci studie, která shrnula dosavadní výsledky archeologických výzkumů (Procházka 2000). Na nezděnou středověkou měšťanskou architekturu v Brně byla zaměřena diplomová práce A. Zůbka (2001d), která se soustředila na archeologické doklady suterénů dřevohliněných domů. V roce 2003 pak byl o suterénech publikován článek, zaměřený především na problematiku existence zemnic, respektive tzv. provizorií v Brně (Holub – Merta – Peška – Zapletalová – Zůbek 2003). Prezentované informace se týkaly převážně pouze zahloubených částí staveb. Doposud, byť jen v teoretické rovině, nebylo pojednáno o celkovém vzhledu nebo dispozici, o půdorysném rozsahu a členění dřevohliněných domů nemluvě. Příspěvek si v rámci možností klade za cíl věnovat se mimo vlastních suterénů i problematice dochovaných reliktních nadzemních konstrukcí, rozpoznávaných u jednotlivých staveb.

3. Charakteristika nezděné měšťanské architektury vrcholné středověkého Brna na základě archeologických pramenů

Z někdejších nezděných (tedy dřevěných a dřevohliněných) staveb se daří archeologii dokumentovat převážně relikty sklepních prostor, ojediněle pak i jejich nadzemních částí. Důležitou součástí poznání nezděné architektury představuje studium požárových destrukcí (především vypálené mazanice), ze kterých lze získat alespoň částečné informace o konstrukci domů. V některých ojedinělých případech se jedná i o dřevěné prvky z těchto staveb, vyzvednuté ze sekundárních poloh.

3.1 Nadzemní části staveb

Jak bylo výše konstatováno, vzhledem k velkému poničení středověkého terénu na území historického jádra města se nedaří zkoumat výraznější, respektive jednoznačněji interpretovatelné relikty nadzemních částí dřevohliněných domů. Většinou jsou již nenávratně zničeny, nebo jsou zachycovány jen jejich velice malé segmenty. Jedná se převážně o solitérní sloupové a kúlové jamky, případně rozsahem nevelké relikty podlahových úprav.

1) Všechna označení archeologických situací uvedených v textu jsou ponechána v té formě, v jaké byla poprvé publikována. Jejich rozdílnost souvisí s vývojem metodiky a zpracování brněnských archeologických výzkumů.
Význam použitých zkratk:
č. – číslo
č. k. – číslo kontextu
k. – kontext
s. j. – stratigrafická jednotka
s. s. j. – svazek stratigrafických jednotek
VS – vyšší struktura

Podlahové úpravy představují tenké udusané vrstvičky, tvořené většinou přenesenou spraší. Často v nich lze pozorovat organickou příměs. Výjimkou není přítomnost více podlahových úprav nad sebou. Někdy na těchto podlahách leží vrstvička požárové destrukce obsahující uhlíky a uhlíkatý prach ze shořelých konstrukcí.

Na základě náleзовých situací se lze domnívat, že některé stavby byly částečně, nikoli však výrazně zahlobeny. Jako příklad můžeme uvést stavbu VS0011) z *Dominikánské ulice*, která stála pravděpodobně při tehdejší uliční čáře. Její dno, ve kterém byly dokumentovány drobné kúlové jamky, bylo původně zahlobeno více než 0,70 m. Více informací se výzkumem nepodařilo získat (Procházka 1997b). Z druhé stavby (objekt č. k. 516 z Petrova) byl zachycen jen malý segment. Zahloben byl 0,55 m do skalního podloží, do dna byly vysekány dvě sloupové jamky (Procházka 1996a). Pozůstatek dřevěné konstrukce byl odkryt v blízkosti *suterénu č. k. 602 na Dominikánském náměstí*. Jednalo se o trámečkové vodorovně uložené na zkulturněném půdním typu, který interpretujeme jako součást nadzemní konstrukce, nějakým způsobem náležící zmíněné stavbě. Žádná z odkrytých situací neumožnila blíže posoudit dispoziční či konstrukční nadzemních částí někdejších staveb ve větším rozsahu. Otázkou zůstává i návaznost na příslušné, zde zmiňované, sklepy. Všechny tyto dokumentované situace, které můžeme interpretovat jako součásti nadzemních staveb, byly archeologicky datovány jednoznačně do období 13. století.

3.2 Zahlobené části staveb

Archeologickými výzkumy zachycené relikty zahlobených částí staveb lze rozdělit do čtyř skupin: lochy, ražené sklepy, kopané sklípky a sklepy (tedy suterény dřevohliněných staveb).

3.2.1 Ražené sklepy

Pomineme-li objekty zařazené mezi lochy (viz Kos 2002), byly na území historického jádra Brna dokumentovány čtyři situace, které interpretujeme jako do sprašového podloží ražené sklepy. Objekt č. 38 z *Dominikánské 15*, dříve do této skupiny také začleněný (Procházka 2000, 49), nepovažujeme na základě publikovaných informací za prokazatelný. Ražené sklepy mohly fungovat jako samostatné objekty, případně souvisely se suterény dřevohliněných domů. S druhou možností souvisí i řešení otázek jejich přístupnosti. Jedna taková situace byla dokumentována na *Rašínově 6* (objekt č. k. 614). Ražený sklípek zde byl nedílnou součástí suterénu. Proto je také popsán v katalogové části věnované suterénům. Problematika do podloží ražených sklepů zatím zůstává spíše otevřenou záležitostí. Můžeme jen předpokládat, že šlo spíše o menší prostory snad oválného půdorysu. Půdorys a profilace sklepů i spojovacích chodbiček je zcela jistě dána statickou únosností terénu, do kterého byly hloubeny. Dokumentované sklepy mají ploché dno s podlahovým nášlapem. U žádného z ražených sklepů se nepodařilo prokázat jednoznačný vztah k předpokládané nadzemní části domu.

obr. 1
Profil, na kterém byl zachycen ražený sklípek 615 ze Starobrněnské 2–4. Vlevo je patrné sprašové podloží, uprostřed zasypaný propadlý do sklípku, vpravo zeď středověkého domu.

Abb. 1
Profil, in welchem der gebrochene Keller 615 in Starobrněnská 2–4 sichtbar ist. Links davon die Lößsohle, inmitten die in den Keller gesunkenen Ausfüllungen, rechts die Wand eines mittelalterlichen Hauses.

Starobrněnská 2–4, parcela 448, objekt č. k. 615:

Popis nálezové situace: Objekt byl zachycen pouze v řezu (**obr. 1**). Vzdálenost řezem zachycených stěn (šířka) činila 2,30 m. Byl vytesán do sprašového podloží. Stěny byly přímé, svislé. Dno nebylo dosaženo. Původní vzdálenost stropu a dna byla větší než 1,20 m. Přístupný byl ze severní strany suterénu 629. Sklep byl zničen výstavbou zděného domu, v důsledku čehož se strop zhroutil do nitra sklípku a vzniklá deprese byla následně zasypána stavebním rumem a jiným odpadem v těsné časové návaznosti na stavbu domu.

Vztah k uliční čáře: Dokumentovaný řez byl rovnoběžný s uliční čarou Starobrněnské ulice (ve středověku platea Antiquae Brunnae). Byl od ní vzdálen 8,50 m. Stávající uliční čára je velice pravděpodobně shodná s uliční čarou ve středověku.

Datace: Keramický materiál, získaný z výplně sklepa, byl datován do 2. poloviny 13. století.

Prameny, literatura: Merta 1998; Merta 1999a; 308, Procházka 2000; 83.

Starobrněnská 6, parcela 452, objekt č. k. 582/614:

Popis nálezové situace: Na exkavované ploše zachycený relikv objektu byl zkoumán plošně. Šlo o do sprašového podloží vytesaný výkop (582/614), zřejmě oválného půdorysu. Maximální šířka (kolmá vzdálenost zachycených relikvů jihovýchodní a severozápadní stěny) činila 2,60 m, délka byla větší než 4,50 m. Maximální dokumentovaná světlost prostoru dosahovala 1,80 m. Stěny byly přímé, svislé, dno ploché, strop valený. Není vyloučeno, že sklep mohl být přístupný chodbičkou, která by vycházela ze severozápadního rohu suterénu č. k. 579/578.

Vztah k uliční čáře: Zachycený relikv jižní stěny sklepa byl přibližně rovnoběžný s uliční čarou Starobrněnské ulice (ve středověku platea Antiquae Brunnae). Byl od ní vzdálen 17 m. Stávající uliční čára je velice pravděpodobně shodná s uliční čarou ve středověku.

Datace: Keramický materiál, získaný z výplně sklepa, byl datován k přelomu 13. a 14. století.

Prameny, literatura: Merta 1998; Merta 1999a, 308; Procházka 2000, 84.

Vachova, parcela 111, s. s. j. 007:

Popis nálezové situace: Objekt byl zachycen pouze v řezu. Vzdálenost na něm zachycených stěn (šířka) činila 4,10 m.

Byl vytesán do sprašového podloží. Stěny byly přímé, svislé. Dno nebylo dosaženo. Strop propadl do nitra sklepa.

Dokumentovanou výplň představovala šedá plastická hlína.

Vztah k uliční čáře: Relikt sklepa se nacházel v prostoru Vachovy ulice. Ve středověku tudy probíhala přesněji nelokalizovaná ulice Růžová. Můžeme předpokládat, že sklep ležel v její blízkosti.

Datace: Z výplně sklepa byl získán nevýrazný keramický materiál, datovaný do období středověku.

Prameny, literatura: Zůbek 2003.

3.2.2 Kopané sklípky

Jako kopané sklípky interpretujeme nevelké výkopy čtvercového či obdélného půdorysu. Na území historického jádra Brna byly dosud rozpoznány dvě takovéto situace. U žádné se nepodařilo dokumentovat vztah k nadzemní části domu. Dokumentované sklípky měly výměru okolo 6 m². Jejich hloubka dosahovala přes 2 m. Stěny byly přímé, svislé s ostrým přechodem do plochého dna, na kterém se nacházel podlahový nášlap. Přístupné byly pravděpodobně pomocí žebříku nebo podobného zařízení.

Dominikánská 5, parcela 474, s. j. 2504:

Popis nálezové situace: Na exkavované ploše zachycený relikv objektu byl zkoumán v podstatě plošně. Šlo o výkop obdélného půdorysu o rozměrech 2,30 × 1,50 m. Dokumentovaná hloubka činila cca 2,50 m (**obr. 2**). Stěny byly přímé, svislé a ostře přecházely do plochého dna. Na dně ležela vrstvička, interpretovaná jako podlahový nášlap. Výplně sklípku měly nepožárový charakter.

Vztah k uliční čáře: Jižní stěna sklípku byla rovnoběžná s uliční čarou Dominikánské ulice (ve středověku platea Brunensis). Zachycený relikv sklípku byl od ní vzdálen přibližně 12 m. Stávající uliční čára je velice pravděpodobně zhruba shodná s uliční čarou ve středověku, ta však v době existence objektu nebyla ustálená.

Datace: Keramický materiál, získaný z výplně sklípku, byl datován do počátku 13. století. Sklípek byl porušen výkopy suterénů VS003 a VS165, jejichž zánik byl datován do závěru 13. století (viz katalogová část, věnovaná suterénům dřevohlinitých staveb).

Prameny, literatura: Merta – Zapletalová – Zůbek 2001; Holub – Kováčik – Merta – Peška – Procházka – Zapletalová – Zůbek 2002, 77.

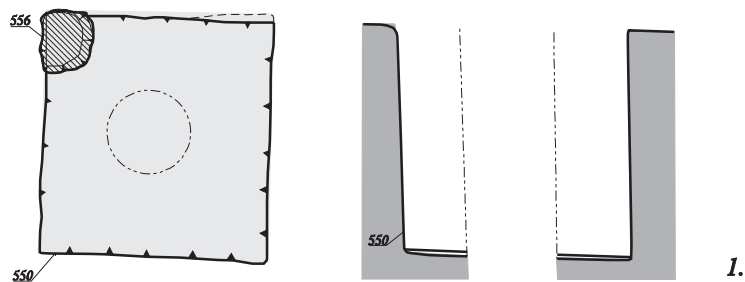
Náměstí Svobody 17, parcela 524, s. j. 550:

Popis nálezové situace: Na exkavované ploše zachycený objekt byl zkoumán plošně. Šlo o výkop (550) v podstatě čtvercového půdorysu o rozměrech 2,40 × 2,30 m. Dokumentovaná hloubka činila 2,20 m (**obr. 2, 3**). Stěny byly přímé, svislé a ostře přecházely do plochého dna. V jihozápadním rohu sklípku byla do dna zahlobena sloupová jamka přibližně oválného tvaru (0,60 × 0,50 m), hluboká 0,30 m (566). Na dně sklípku ležela 0,01 m silná vrstvička žluté plastické hlíny se zlomky šedé hlíny, amorfní rašeliny a uhlíky (232). Interpretována byla jako podlahový nášlap. Výplně sklípku tvořily šedé, hnědé a žluté plastické hlíny.

Vztah k uliční čáře: Východní stěna sklípku byla přibližně rovnoběžná s (domovní) linií náměstí Svobody (ve středověku Dolní trh – forum Inferius, část zvaná Lugek). Vzdálena od ní byla 21,50 m. Fronta náměstí byla ve středověku pravděpodobně poněkud více předsazena do prostoru dnešního náměstí. Sklípek však náleží období předcházejícímu budování uliční sítě.

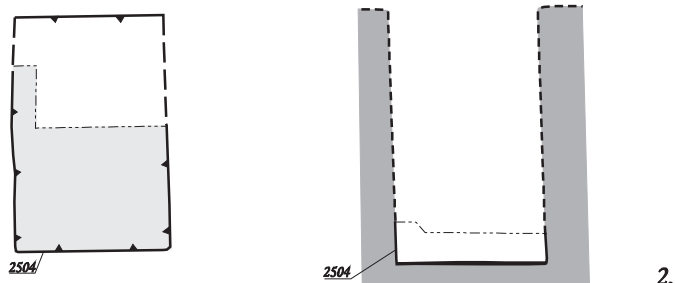
Datace: Keramický materiál, získaný z výplně sklípku, byl datován do 1. poloviny 13. století.

Prameny, literatura: Peška – Zapletalová 2001; Holub – Kováčik – Merta – Peška – Procházka – Zapletalová – Zůbek 2002, 88, 90.

obr. 2
Kopané sklípky zasypané v 1. třetině 13. století. 1 – náměstí Svobody 17 – s. j. 550,
Dominikánská 5 – s. j. 2504.

Abb. 2
Ergrabene, im 1. Drittel des 13. Jhdts. verschüttete Keller. 1 – náměstí Svobody 17 –
Baugrube 550, Dominikánská 5 – Baugrube 2504.

obr. 3
Náměstí Svobody 17. Odkrytý půdorys
kopaného sklípku s. j. 550. Na jeho dně
byla vypreparována část zvířecího
skeletu.

Abb. 3
Náměstí Svobody 17. Freigelegter
Grundriß des gegrabenen Kellers,
Befund Nr. 550. Auf seinem Boden
wurde ein Teil eines Tierskeletts
auspräpariert.

3.2.3 Kopané sklepy (suterény dřevohliněných staveb)

Na území historického jádra Brna bylo do roku 2002 (včetně) zkoumáno 50 (publikovaných) situací, které jsme bez vážných pochybností interpretovali jako relikty suterénů dřevohliněných staveb. Z nich dvě třetiny byly exkavovány metodou plošného odkryvu, který ovšem zachycoval rozmanité podíly celkové původní plochy. Ostatní byly zachyceny pouze na profilech nebo z nich byla zkoumána jen malá část. Existuje ještě 14 dalších situací, jejichž interpretace jako suterén se jevila velice pravděpodobná. U řady z nich to může v budoucnu prokázat rozsáhlejší archeologický výzkum (obr. 4).

U situací, jmenovaných v následujícím textu, nejsou uváděny citace. Pro ty, které jsou zařazeny do katalogu, lze prameny a literaturu najít v jeho příslušné části. Ostatní situace byly publikovány v následujících státech: Loskotová – Procházka 1995, Procházka 1996c, Procházka 2000.

- 1 Besední/Veselá – s. j. 197, 198, 221, 222, 229–231
- 2 Česká/Veselá – s. j. 501
- 3 Dominikánská 5 – VS003
- 4 Dominikánská 5 – VS165
- 5 Dominikánská 5 – VS166
- 6 Dominikánská 7 – VS001
- 7 Dominikánská 7 – VS010
- 8 Dominikánská 9 – objekt č. k. 501
- 9 Dominikánská 13 – objekt č. 9
- 10 Dominikánská 15 – objekt č. 8
- 11 Dominikánská 15 – objekt č. 15
- 12 Dominikánská 17 – objekt č. 63
- 13 Dominikánské nám. – suterén s. j. 602
- 14 Dominikánské nám. 1 – s. j. 531
- 15 Dominikánské nám. 1 – s. j. 574
- 16 Františkánská 10/Josefská 8
- 17 Jakubská
- 18 Jakubská 4
- 19 Jakubské náměstí
- 20 Josefská 7 – s. s. j. 58
- 21 Josefská 9 – objekt č. 176
- 22 Koblížná 3 – objekt č. 1
- 23 Koblížná 3 – objekt č. 5
- 24 Koblížná 3 – objekt č. 31
- 25 Koblížná 4 / Poštovská 2 – objekt k. 500
- 26 Koblížná 4 / Poštovská 2 – VS014
- 27 Koblížná 4 / Poštovská 2 – VS029
- 28 Koblížná 12 – k. č. 128, 129, 130, 134
- 29 Kozí 8 – objekt č. 503
- 30 Mečová 4 – VS021
- 31 Mečová 6 – objekt č. k. 501
- 32 Mečová 6 – objekt č. k. 523
- 33 Minoritská 1 – objekt č. 14
- 34 Minoritská 1 – objekt č. 21
- 35 Minoritská 1 – objekt č. 32
- 36 Mozartova – s. s. j. 01
- 37 Mozartova – s. s. j. 79
- 38 Mozartova – s. s. j. 81
- 39 Náměstí Svobody
- 40 Náměstí Svobody 8 – situace na profilu P26
- 41 Náměstí Svobody 17 – suterén s. s. j. 2
- 42 Panenská – objekt č. k. 505
- 43 Panenská – objekt č. 506
- 44 Panenská – objekt č. k. 511
- 45 Panenská – objekt č. 513
- 46 Panenská – suterén s. j. 2500
- 47 Radnická 8 – objekt č. 1
- 48 Rašínova 6 – objekt č. k. 556
- 49 Rašínova 6 – objekt č. k. 570
- 50 Rašínova 6 – objekt č. k. 593
- 51 Rašínova 6 – objekt č. k. 614
- 52 Starobrněnská 2–4 – objekt č. k. 629
- 53 Starobrněnská 6 – objekt č. k. 579/578
- 54 Starobrněnská 8
- 55 Starobrněnská 8 – objekt č. k. 608/610
- 56 Starobrněnská 8 – objekt č. k. 639
- 57 Starobrněnská 12 – s. j. 100–103
- 58 Vachova – objekt č. k. 505
- 59 Vachova – s. s. j. 002
- 60 Vachova – s. s. j. 009
- 61 Vachova – s. s. j. 011
- 62 Zelný trh 4 – suterén s. j. 506
- 63 Zelný trh 4 – suterén s. j. 547
- 64 Zelný trh 9 – objekt č. 1

obr. 4
Přehled suterénů dřevohlinitých domů (stav k roku 2002).
Tmavé šedé plochy – zkoumané a jednoznačně
prokázané případy; černé kroužky – situace,
které musí ověřit další výzkum.

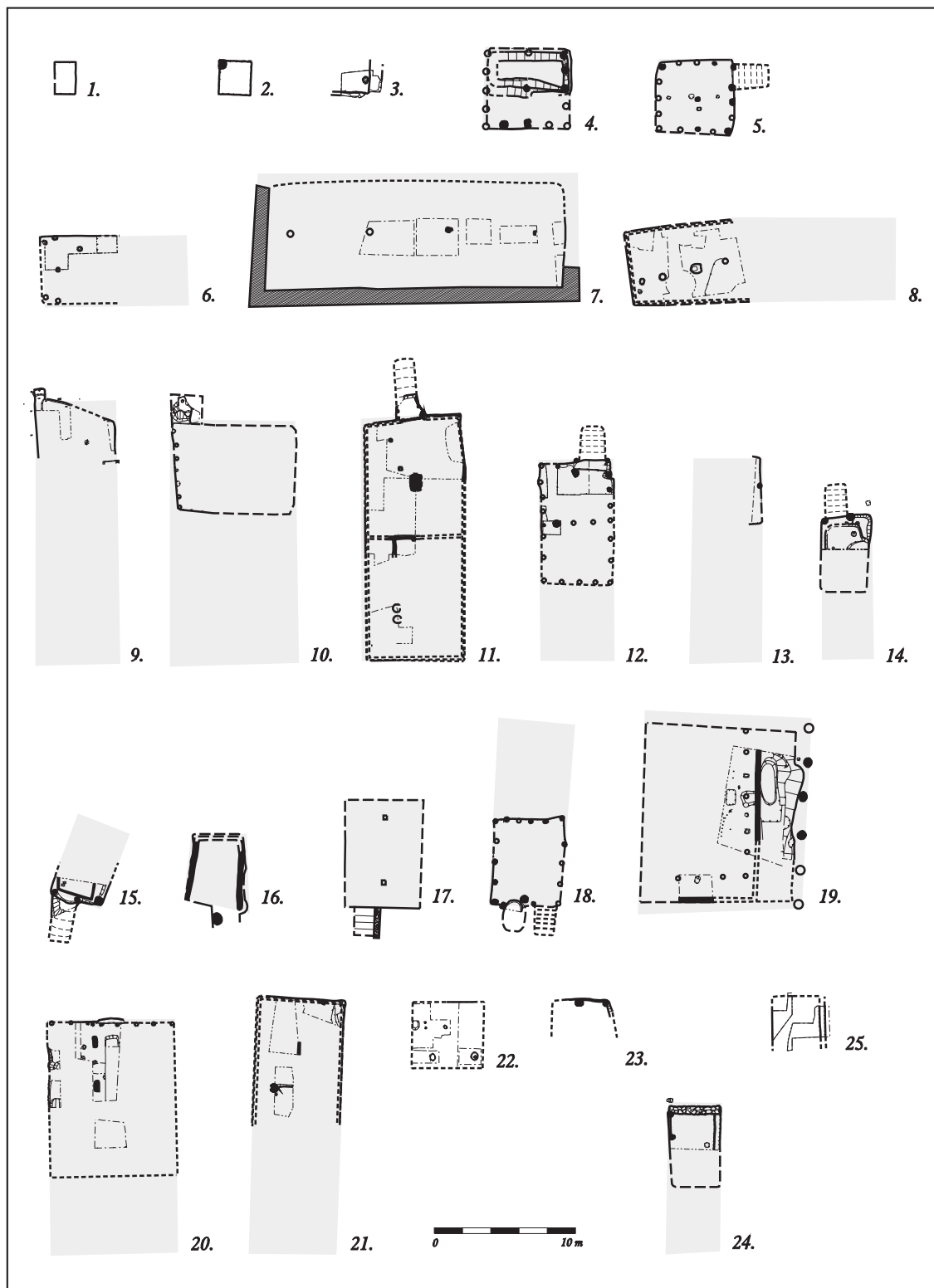
Abb. 4
Übersicht der Untergeschosse holzlehmiger Häuser
(Stand in 2002). Dunkle graue Flächen – erforschte und
eindeutig bewiesene Fälle; schwarze Ringe – Situationen,
die durch weitere Grabungen überprüft werden müssen.

obr. 5
Typologický souhrn sklepů
dřevohliněných staveb. Situace jsou
orientovány tak, jako by dolní částí
obrázku probíhala ulice. Šedé plochy
vyznačují předpokládaný rozsah
nadzemní části příslušející stavby.
Dvojitě linie představují rámovou
konstrukci stěn. Šrafované
je vyznačeno vyzdění.

1. Dominikánská 5 – s. j. 2504,
2. Náměstí Svobody 17 – s. j. 550,
3. Rašínova 6 – objekt č. k. 556,
4. Dominikánská 7 – VS010,
5. Dominikánská 7 – VS001,
6. Panenská – objekt č. k. 511,
7. Dominikánské náměstí
– suterén s. j. 602,
8. Starobrněnská 2–4
– objekt č. k. 629,
9. Starobrněnská 8 – objekt
č. k. 608/610,
10. Dominikánská 5 – VS003,
11. Náměstí Svobody
– suterén s. s. j. 2,
12. Starobrněnská 6
– objekt č. k. 579/578,
13. Mečová 6 – objekt č. k. 501,
14. Dominikánská 5 – VS166,
15. Koblížná 4/ Poštovská 2 – VS029,
16. Koblížná 3 – objekt č. 5,
17. Radnická 8 – objekt č. 1,
18. Rašínova 6 – objekt č. k. 614,
19. Rašínova 6 – objekt č. k. 593,
20. Mozartova – s. s. j. 01,
21. Koblížná 4/ Poštovská 2 – VS014,
22. Mečová 6 – objekt č. k. 523,
23. Zelný trh – suterén s. j. 547,
24. Dominikánská 5 – VS165,
25. Dominikánské náměstí 1 – s. j. 531. 1,
2 – kopané sklípky zasypané v 1.
třetině 13. století; 4. – dvojúrovňově
zahloubená část pravděpodobně
hospodářské stavby, umístěné
v zadní části parcely; 5, 15, 16, 17
– sklepy dřevohliněných staveb
hospodářské funkce, umístěné
v zadní části parcely; 6, 7, 8, 9, 10, 11,
12, 13, 14, 18, 19, 20, 21, 22, 24
– sklepy dřevohliněných domů.

Abb. 5
Typologische Zusammenfassung
der Keller von Holzlehmbauten.
Die Situationen sind so orientiert, dass
im unteren Bildteil die Strasse verläuft.
Die grauen Flächen kennzeichnen
die vorausgesetzte Ausdehnung des
oberirdischen Teiles des zugehörigen
Gebäudes. Die Schraffur kennzeichnet
die Wandkonstruktionen.

1. Dominikánská 5
– Baugrube 2504,
2. Náměstí Svobody 17
– Baugrube 550,
3. Rašínova 6 – Objekt Nr. k. 556,
4. Dominikánská 7 – VS010,
5. Dominikánská 7 – VS001,

6. Panenská – Objekt Nr. k. 511,
7. Dominikánské náměstí
– Souterrain Baugrube 602,
8. Starobrněnská 2–4
– Objekt Nr. k. 629,
9. Starobrněnská 8
– Objekt Nr. k. 608/610,
10. Dominikánská 5 – VS003,
11. Náměstí Svobody
– Souterrain Baugrube 2,
12. Starobrněnská 6
– Objekt Nr. k. 579/578,

13. Mečová 6 – Objekt Nr. k. 501,
14. Dominikánská 5 – VS166,
15. Koblížná 4/ Poštovská 2 – VS029,
16. Koblížná 3 – Objekt Nr. 5,
17. Radnická 8 – Objekt Nr. 1,
18. Rašínova 6 – Objekt Nr. k. 614,
19. Rašínova 6 – Objekt Nr. k. 593,
20. Mozartova – Baugrube 01,
21. Koblížná 4/ Poštovská 2 – VS014,
22. Mečová 6 – Objekt Nr. k. 523,
23. Zelný trh – Souterrain Baugrube 547,
24. Dominikánská 5 – VS165,

25. Dominikánské náměstí 1 – Baugrube
531. 1, 2 – Ergrabene, im 1. Drittel
des 13. Jhdts. verschüttete Keller;
4. – in zwei Niveaus eingetiefter Teil
wahrscheinlich eines im Hinterteil
der Parzelle angeordneten
Wirtschaftsgebäudes; 5, 15, 16, 17
– Keller von im Hinterteil der Parzelle
angeordneten Holzlehmbauten mit
einer ökonomischen Funktion; 6, 7,
8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 18, 19, 20, 21, 22,
24 – Keller von Holzlehmbauten.

OZNAČENÍ VYZKUMU	PARCELA	OZNAČENÍ SITUACE	ROZMĚR 1	ROZMĚR 2	HLOUBKA	ZANIK POŽAREM	ZAHL. DO STARŠÍCH VRSTEV	PLOCHA m ²	DŘEVĚNÁ KONSTRUKCE STĚN	DOBA ZANIKU
Dominikánská 5	474, 475	VS003	6,1	>2,1	2,4	Ano	Ne	?	sloupová	3. třetina 13. stol.
Dominikánská 5	474	VS165	3,7	>3	1,7	Ne	Ne	?	sloupová	závěr 13. stol.
Dominikánská 5	474	VS166	3,5	>2,3	1,7	Ne	Ne	?	sloupová?	závěr 13. stol.
Dominikánská 7	475	VS001	5,4	5,4	>1,5	Ano	Ne	29	sloupová	závěr 13. stol.
Dominikánská 7	475	VS010	>5,7	>5,5	>2	Ne	Ne	>31	sloupová	polovina 13. stol.
Dominikánská 13	481	objekt č. 9	4,9?	?	2,4	Ano	Ne	?	?	pokročilé 14. stol.
Dominikánská 15	481, 482	objekt č. 8	8	>7	2	Ano	Ne	>56	?	pokročilé 14. stol.
Dominikánská 15	482	objekt č. 15	?	?	2,4	Ne	Ano	?	?	2. třetina 13. stol.
Dominikánská 17	483, 484	objekt č. 63	4,2	cca 4	2	Ne	Ne	cca 16	rámová	přelom 13. a 14. stol.
Dominikánské nám.	509	suterén s.j. 602	21	cca 7,5	2,6	Ne	Ne	157,5	?	závěr 13. stol.
Dominikánské nám. 1	493	s.j. 531	>3,8	3,4	>1,8	Ne	Ne	>13	?	2. čtvrtina 13. stol.
Dominikánské nám. 1	503	s.j. 574	?	?	?	?	Ne	?	?	2. třetina 13. stol.
Josefská 7	231	s.s.j. 58	?	?	1,8	Ano	Ne	?	?	13. stol.
Josefská 9	228	objekt č. 176	?	?	2,2	Ne	Ne	?	sloupová	2. polovina 13. stol.
Koblišná 3	54	objekt č. 5	4	>5	1,5?	Ano	Ne	>20	rámová	po polovině 13. stol.
Koblišná 3	54	objekt č. 1	?	?	>2	Ano	Ne	?	?	14. stol.
Koblišná 3	54	objekt č. 31	?	?	?	Ano	Ne	?	?	14. stol.
Koblišná 12	148	k.č. 128, 129, 130, 134	?	?	?	Ne?	Ne	?	?	přelom 13. a 14. stol.
Koblišná 4 / Poštovská 2	143	objekt k. 500	?	?	?	Ano	Ne	?	?	1. polovina 13. stol.
Koblišná 4 / Poštovská 2	143	VS014	>8,5	>5	1,8	Ano	Ne	>42,5	?	1. polovina 13. stol.
Koblišná 4 / Poštovská 2	143	VS029	4	>1,5	1,9	Ano	Ano	?	sloupová	2. třetina 13. stol.
Kozí 8	63	objekt č. 503	?	?	?	Ne	Ne	?	?	2. polovina 14. stol.
Mečová 4	451	VS021	?	?	>1,3	Ano	Ne	?	?	?
Mečová 6	450	objekt č.k. 501	4,7	>1	>1,1	Ano	Ne	?	sloupová?	13. století
Mečová 6	450	objekt č.k. 523	>4,5	>4	2,1	Ano	Ne	?	?	přelom 13. a 14. stol.
Mozartova	75	s.s.j. 01	>9	>8	1,8	Ano	Ne	>72	sloupová	přelom 13. a 14. stol.
Mozartova	75	s.s.j. 79	?	?	?	Ano	Ne	?	?	?
Mozartova	75	s.s.j. 81	?	?	?	?	Ne	?	?	přelom 13. a 14. stol.
Náměstí Svobody 8	130	situace na řezu P26	?	?	2,3	Ano	Ne	?	?	13. stol.
Náměstí Svobody 17	524	suterén s.s.j. 2	17	7	2,5	Ano	Ano	120	sloupová/ rámová	3. čtvrtina 13. stol.
Panenská	501/1	objekt č.k. 505	?	?	>1,3	Ne?	Ne	?	?	3. třetina 13. stol.
Panenská	501/1	objekt č. 506	?	?	1,9	Ano	Ne	?	?	2. polovina 14. stol.
Panenská	501/1	objekt č.k. 511	?	?	2,6	Ano	Ne	?	sloupová	3. třetina 13. stol.
Panenská	501/1	objekt č. 513	8,6	>1	2,3	Ne	Ne	?	rámová	1. polovina 14. stol.
Panenská	502/2	suterén s.j. 2005	?	?	2,2	Ano	Ne	?	?	13. stol.
Radnická 8	439	objekt č. 1	>5,7	>5,2	2	Ano	Ne	>30	?	2. třetina 13. stol.
Rašínova 6	48	objekt č.k. 556	?	?	1,7	Ne	Ne	?	?	počátek 13. stol.
Rašínova 6	48	objekt č.k. 570	?	?	1,5	Ne	Ne	?	sloupová	přelom 13. a 14. stol.
Rašínova 6	549	objekt č.k. 593	>10,5	>9	>1,4	Ne	Ne	>94,5	rámová	po polovině 13. stol.
Rašínova 6	48, 549	objekt č.k. 614	5,8	5	2	Ne	Ne	29	sloupová	přelom 13. a 14. stol.
Starobrněnská 2–4	448	objekt č.k. 629	>8	5,5	1,7	Ne	Ne	>44	?	3. třetina 13. stol.
Starobrněnská 6	452	objekt č.k. 579/578	5,3	>5,3	2,5	Ano	Ano	>28	sloupová?	přelom 13. a 14. stol.
Starobrněnská 8	453	objekt č.k. 608/610	5,9	>4,1	>1,2	Ano	Ne	>24	?	2. polovina 13. stol.
Vachova	111	objekt č.k. 505	?	?	>1,2	Ne	Ne	?	?	přelom 13. a 14. stol.
Vachova	111	s.s.j. 002	?	?	?	Ano	Ne	?	?	13. stol.
Vachova	111	s.s.j. 009	?	?	?	Ne?	Ne	?	?	?
Vachova	111	s.s.j. 011	?	?	>1,4	Ano?	Ne	?	?	13. stol.
Zelný trh 4	398	suterén s.j. 506	?	?	2,2	Ano	Ne	?	sloupová	dříve než přelom 13. a 14. stol.
Zelný trh 4	398	suterén s.j. 547	4,6	>3	1,5	Ne	Ano	?	?	polovina 13. stol.
Zelný trh 9	385	objekt č. 1	8,5	>5,8	3?	Ne	Ne	>49	?	14. stol.

obr. 6
Seznam suterénů dřevohliněných staveb zkoumaných do roku 2002 včetně.
Nejsou uvedeny předpokládané a dále neověřené situace.
Šedě vyznačeny rozsáhlé, popřípadě uceleněji zachovalé suterény.

Abb. 6
Verzeichnis der Souterraine von bis einschliesslich zum Jahre 2002 erforschten
Holzlehbauten. Vorausgesetzte und nicht weiter verifizierte Situationen sind
nicht angeführt. Grau sind die ausgedehnten, eventuell geschlossener erhaltenen
Souterraine gekennzeichnet.

Půdorys

Obecně lze kopané sklepy charakterizovat jako původně rozsáhlé a hluboké výkopy obdélného, případně čtvercového tvaru (**obr. 5**). Jejich rozměry jsou značně variabilní, od plochy 16 m² (4 × 4 m) až do 157 m² (7 × 17 m). Poněvadž u většiny situací se jedná pouze o zkoumané torzo či dílčí výsek, nemá smysl vypočítávat řadu neúplných a v podstatě nic neřešících čísel. Fragmentárnost zkoumaných suterénů, odvíjející se od poničení historického terénu Brna, neumožňuje (a je otázkou, zda do budoucna vůbec umožní) vyjádřit se závazně k otázce četnosti případných velikostních kategorií (**obr. 6**).

Hloubka

V brněnských podmínkách je podstatná část výkopu jednotlivých suterénů zahloubena do podložních vrstev – černozemního půdního typu, ale především sprašových návějí. Dokumentovaná hloubka se u zachovalejších situací pohybuje v intervalu od 1,50 do 3 m, přičemž nejčastější hodnoty jsou mezi 2 až 2,50 m. Výkopy jsou převážně zachycovány až pod úroveň tehdejšího terénu.

Stěny

Stěny výkopů v generalizovaném pohledu rovněž vykazují geometrickou pravidelnost. Lze prohlásit, že většinou mají ve vertikálním pohledu přímý průběh, jsou svislé či šikmé (přibližně v intervalu 60 až 90°). Vyskytují se však i stěny alespoň v části svého průběhu konkávní, konvexní nebo mírně podhloubené. Zastoupeny jsou rovněž stěny stupňovité. Není výjimkou, že v rámci jednoho suterénu došlo i ke kombinaci více druhů stěn. Do dna přecházejí stěny většinou ostře, v menším počtu pozvolně.

Pouze v jediném případě se podařilo zachytit traseologické stopy na stěně suterénu č. k. 629 na Starobrněnské 2–4, které dokládají použití nějakého blíže nespecifikovaného kopáče (**obr. 7**).

obr. 7
Detail stěny suterénu 629
ze Starobrněnské 2–4
s traseologickými stopami nástrojů.

Abb. 7
Detail der Untergeschoßwand 629
in Starobrněnská 2–4
mit traseologischen Werkzeugspuren.

Dno

Dno bývá obecně ploché, někdy jako celek, jindy ve svých částech. Byly také zaznamenány situace, kdy dno je v podstatě stupňovité (VS166 z Dominikánské 5, VS029 z Koblížně 4). Převýšení mezi jednotlivými úrovněmi dna se pohybuje mezi 0,20 až 0,80 m.

Podlahové úpravy

S tématem dna úzce souvisí problematika podlah, podlahových úprav či důsledků komunikace („chození“). Většinou zaznamenáváme udusaný „špinavý“ povrch spraše nebo udusanou tenkou vrstvičku ležící na dně, která zřejmě vznikla postupným „nášlapem“. Lze se domnívat, že vznikla nanesením „sanitárního“ materiálu (slámy apod.) a postupným „nášlapem“ procházejících, což dokládá organický charakter těchto vrstev. Není výjimkou, že v jednom suterénu bylo odhaleno i několik takových úrovní, následujících bezprostředně po sobě. Setkáváme se také s méně i více silnými vrstvičkami nanesených podlahových úprav. Většinou je tvoří přenesená spraš. V některých, a to i pečlivě zkoumaných případech, však nebyla pozorována žádná z výše popsaných aktivit. Zde je asi nutné uvažovat například o konstrukci dřevěné (prkenné) podlahy. Dřevěnou podlahou byl vybaven suterén s. s. j. 2 na náměstí Svobody 17. Pozůstatky zuhelnatělých desek se nacházely přímo na dně sklepa, dosahovaly šířky 0,15 až 0,18 m, orientovány byly kolmo na delší stěnu. Na Koblížně 4, v suterénu VS029, byla zaznamenána štěrková úprava mladší fáze podlahy (**obr. 8, 9**).

Dílčí zahloubené výkopy

Poměrně často jsou do dna či do podlahových úprav zapuštěny výkopy, a to i vícené (až o rozměrech např. 6,30 × 1 m a hloubce 0,50 m – s. s. j. 01 z Mozartovy ulice nebo 3,20 × 1,20 m a hloubce 0,60 m – objekt č. k. 593 z Rašínovy 6). Jejich účel zůstává zatím neznámý. Snad alespoň o některých lze uvažovat jako o zásobních a skladovacích jámách. Teoreticky mohly sloužit i jako zdroj materiálu na vysprávky konstrukcí stěn vlastního domu.

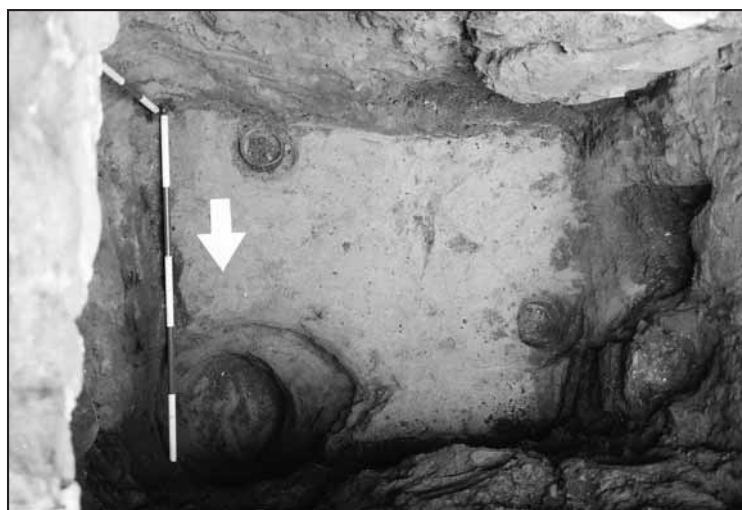
Zapuštěné nádoby

Ojedinelým jevem u brněnských nálezů není ani zapouštění keramických nádob do dna či podlahových úprav (**obr. 10**). Bylo zaznamenáno u tří suterénů (objekt č. 63 z Dominikánské 17, objekty č. k. 629 a 579/578 ze Starobrněnské 2–4 a 6), a to vždy po jedné nádobě (hrnci). Výplně nádob nevykazovaly ničím nápadné složení. Jejich funkci lze pravděpodobně chápat jako jakýsi „trezor“, respektive skryš. Není vyloučeno, že mohly sloužit jako past na drobné hlodavce.

obr. 8
Podlahová úroveň suterénu VS029
z Koblížné 4/Poštovské 2.

Abb. 8
Fußbodenniveau des Souterrains
VS029 aus Koblížná 4/Poštovská 2.

obr. 10
Část dna suterénu 579/578
ze Starobrněnské 6 se zahloubenou
keramickou nádobou.

Abb. 10
Teil des Untergeschoßbodens 579/578
in Starobrněnská 6 mit einem
eingetieften Keramikgefäß.

obr. 9
Antonín Zůbek a Dana Zapletalová
dokumentují podlahové úrovně stavby
VS010 z Dominikánské 7.

Abb. 9
Dana Zapletalová und Antonín Zůbek
dokumentieren die Fußbodenniveaus
des Baus VS010 in Dominikánská 7.

Konstrukce

Ve sledovaných suterénech často nacházíme doklady někdejších dřevěných konstrukcí (**obr. 11**). Vlastní fyzické dochování původních dřevěných prvků je v brněnských podmínkách možné v podstatě jen v transformované podobě, například ve formě uhlíkatých „pruhů“ a vrstviček, v lepším případě až větších shořelých kusů dřev. Někdejší situaci můžeme ve většině případů studovat pouze na základě sloupových či kúlových jamek a ložných žlábků pro trámy. Dřevěné prvky se v suterénech využívaly k obložení a vyztužení stěn, jako nosné konstrukce stropu (přinejmenším zde lze jmenovat centrálně umístěné sloupové jámy jako pozůstatky sloupů, nesoucích průvlak) a také na výstavbu přiček, dělicích rozsáhlejší plochu na menší jednotky (prokazatelně u VS014 z Koblížné 4 a s. s. j. 2 z náměstí Svobody 17). Drobnější kúlové jamky (o průměru 0,01 až 0,05 m) pravděpodobně souvisely spíše s činností, která v suterénech probíhala, nebo různými úpravami, které přímo nesouvisely s vlastní konstrukcí. Dřevěná konstrukce stěn byla doposud zaznamenána dvoji, sloupová a rámová. U sloupové konstrukce byly desky ukládány za sloupy, nebo usazovány do drážek ve sloupech (**obr. 12, 13, 14**). Desky doléhají přímo na stěnu výkopu, nebo je mezi nimi mezera vyplněná hlinou. Ve dvou případech byl použit obojí způsob v jednom suterénu (VS001 z Dominikánské 7, VS029 z Koblížné 4/Poštovské 2). Pozůstatkem rámové konstrukce jsou žlábků, ve kterých byly vodorovně usazeny trámy, spoluvytvářející pole hrazdění. O takovéto konstrukci, dle našeho názoru, lze uvažovat i u suterénů, kde zcela chybí při stěnách podlah situované sloupové jámy. Zda byla vertikální část tvořena košatinovým výpletem či deskami, založenými vertikálně nebo horizontálně za trám či do žlábků v trámu a předpokládaných stojkách, případně zda se jednalo o jinou konstrukci, je otázkou dalších výzkumů. Rámová konstrukce stěn suterénu byla zaznamenána u objektu č. 63 z Dominikánské 17, objektu č. 5 z Koblížné 3, objektu s. s. j. 2 z náměstí Svobody 17, objektu č. 513 z Panenské, objektu č. k. 593 z Rašínovy 6 a snad i u VS014 z Koblížné 4. Typ konstrukce stěn není závislý na plošném rozsahu suterénu.

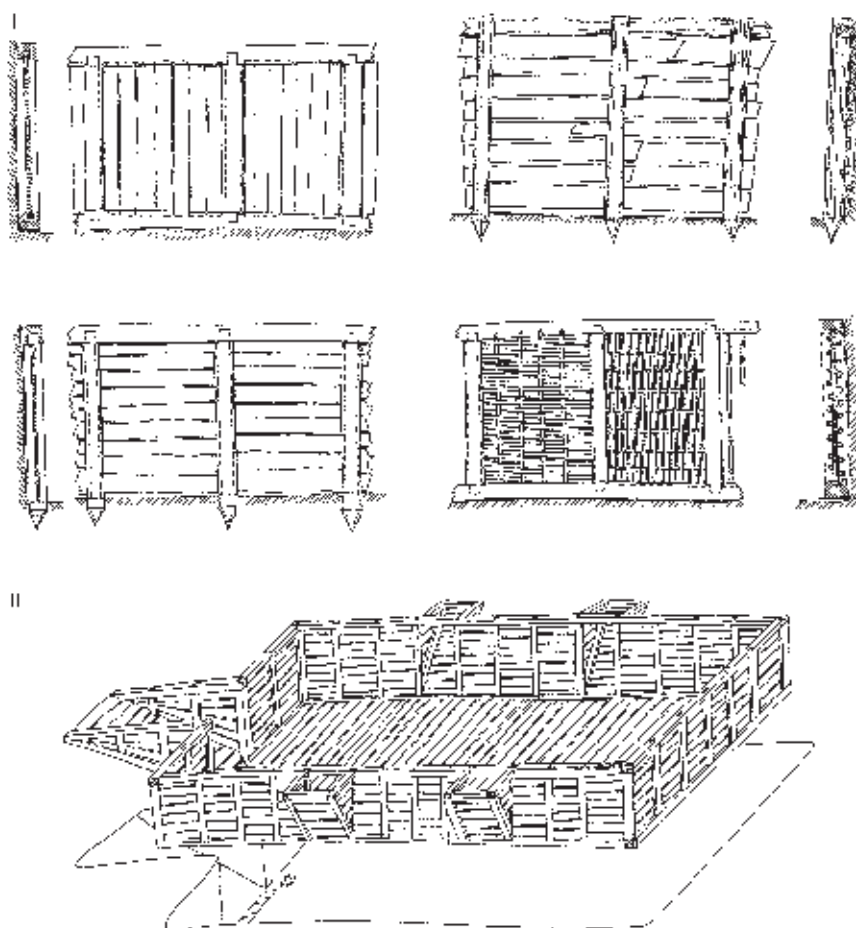
Zděná konstrukce v rámci suterénu byla dokumentována ve dvou případech. V prvním šlo o na hlinu kladenou kamennou zeď (síla 0,55 m) při jižní stěně suterénu VS 165 z Dominikánské 5 (**obr. 14**). Důvodem její výstavby bylo patrně to, že v daném místě byl suterén zahloben do výplně staršího sklípku s. j. 2504. Ve druhém případě byla, tentokrát ovšem na maltu, vyzděna západní, jižní stěna a jihovýchodní roh suterénu s. j. 602 z Dominikánského náměstí. I zde se jednalo pravděpodobně o statické zpevnění exponované (příuliční) části suterénu (jedná se o závěrečnou stavební fázi sklepa dřevohlinitého domu, po které následovala výstavba domu zděného, jehož sklep částečně toto vyzdění využil).

Topeniště

U žádného ze sledovaných objektů nebyla doložena přítomnost otopného zařízení, náležícího vlastněmu suterénu. Interpretace propálených míst na podlaží suterénů z Dominikánské 17 (objekt č. 63) a Josefské 9 (objekt č. 176), jako pozůstatků ohnišť, nepovažujeme, na základě zveřejněných informací (např. Loskotová – Procházka 1995, 112, 115, 125, 126) za prokazatelné. Předpokládáme, že se nejspíše jedná o pozůstatky požáru. Obdobně propálené byvají i části stěn suterénů, jak dokládají například situace VS029 z Koblížné 4/Poštovská 2, s. s. j. 2 na náměstí Svobody 17, č. k. 614, č. 513 z Panenské a č. k. 570, 614 z Rašínovy 6.

obr. 11
Příklady možných typů konstrukcí
dřevěných stěn suterénů.
Možná podoba dřevěné konstrukce
suterénu s. s. j. 2 z náměstí Svobody 17.

Abb. 11
Beispiele von möglichen Typen der
Holzwandkonstruktionen von
Souterrains. Die mögliche Gestalt der
Holzkonstruktion im Souterrain s. s. j. 2
aus náměstí Svobody 17.

obr. 12
Pozůstatky dřevěné konstrukce stěny suterénu
s. s. j. 2 z náměstí Svobody 17.

Abb. 12
Überreste der Holzkonstruktion der
Untergeschoßwand, Befund Nr. 2,
in náměstí Svobody 17.

obr. 13
Pozůstatky dřevěné konstrukce severní stěny
vstupní šije suterénu s. s. j. 2 z náměstí Svobody 17.

Abb. 13
Überreste der Holzkonstruktion der Nordwand des
Eingangshalses in das Untergeschoß, Befund Nr. 2,
in náměstí Svobody 17.

obr. 14
Pohled do jihovýchodního rohu suterénu VS165
z Dominikánské 5. Je patrné vyzdění jeho jižní stěny
a sloupové jamky podél východní stěny.

Abb. 14
Südostansicht der Ecke des Untergeschosses
VS165 in Dominikánská 5. Sichtbare Ausmauerung
seiner Südwand und Säulengrübchen
entlang der Ostwand.

Vstup

Suterény byly přístupné prostřednictvím zahluobených vstupních šjíj (obr. 15, 16, 17, 18). Ve zkoumaných případech (10) šlo většinou o jednoduché výkopy s rampovitým či stupňovitým dnem, svažujícím se do prostoru suterénu. Vstupní šjíje se převážně napojují na kratší ze stěn při rohu suterénu, orientovaném blíže parcelní hranici. Výjimkou je suterén s. s. j. 2 z náměstí Svobody 17, kde byl vstup umístěn ve středu kratší stěny. Často se stává, že osa vstupu nesvívá se stěnou suterénu pravý úhel, ale je mírně vychýlena k ose sklepa. Výkopy vstupních šjíj jsou v Brně poničeny ještě více než je tomu u vlastních suterénů. Přesto však byly sledovány doklady dřevěných konstrukcí (sloupové, kúlové jamky) a ve 3 případech také kamenné nebo kamenocihelné vyzdění (na hlinu či na maltu) (VS003 z Dominikánské 5, s. j. 574 z Dominikánského náměstí 1, objekt č. 1 z Radnické 8). Šířka výkopu vstupních šjíj se pohybuje v rozmezí 1,80 až 2,20 m, pouze u ne zcela jednoznačné situace objektu č. k. 608/610 ze Starobrněnské 8 činila jen 0,75 m.

Zachycené výstupy ze suterénů směřovaly k ulici, směrem od ulice a také paralelně s ulicí. Kromě ne zcela prokázaného případu objektu č. k. 614 z Rašínovy 6, žádná ze vstupních šjíj neústila do ulice. Pokud jsou vstupní šjíje doloženy, směřují převážně do prostoru dvora. U suterénů zasunutých hlouběji do parcely, kde by vstupy směřovaly k ulici, lze předpokládat, že případně mohly ústít do nadzemní části domu.

Výplně

Výplně suterénů je možné podle jejich převažujícího charakteru rozdělit na dvě skupiny:

- 1) požárové destrukce a planýrky staveb,
- 2) výplně jiného původu, převážně odpadního (fekálního) odpadu. Problematika výplní suterénů úzce souvisí se zánikem jejich funkce a odráží do určité míry i jeho příčiny.

Vztah k nadzemním částem příslušných staveb

Dosud se nedaří přesvědčivěji archeologicky doložit dispoziční návaznost a propojenost zahluobených suterénů vůči nadzemním částem někdejších staveb. Souvisí to hlavně s poměrně vysokou mírou poničenosti archeologického terénu v prostoru historického jádra. Často tedy nebyla možnost zkoumat dostatečnou plochu v nejbližším okolí suterénů, nebo naopak ze suterénu byl objeven jen nepatrný relikt. V případě objektu č. k. 593 z Rašínovy 6 se podařilo zachytit řadu sloupových jam, rozestavených v linii podél dochované horní hrany suterénu. Do jam byly pravděpodobně ukotveny dřevěné sloupky jedné ze stěn přízemí domu. Stěna by byla vzdálena necelý 1 m od hrany suterénu. Ojedinelé sloupové jamky se podařilo zachytit také v malé vzdálenosti (0,30 a 0,60 m) od stěn suterénů VS165 a VS166 z Dominikánské 5. Snad je lze považovat rovněž za pozůstatky nadzemní konstrukce. Zvláštní případ představuje stavba VS010 z Dominikánské 7. V tomto případě se nejednalo o typický suterén, zahluobená část zde byla propojena s poměrně mělce zahluobenou partií, kterou snad můžeme považovat za nadzemní část stavby. Druhou výjimku představuje suterén z Dominikánského náměstí 1, který byl v jisté fázi existence zcela jistě současný se zděnou stavbou, nacházející se v jeho těsném sousedství.

Umístění na parcele

Suterény se nacházejí na různých pozicích v někdejších parcelách, při ulici, ve střední i zadní části. Převažuje však jejich umístění v příliční části parcel. Výjimku představují sklípky z Dominikánské 5 a náměstí Svobody 17, stejně tak suterény VS001 z Dominikánské 7, s. j. 531 z Dominikánského náměstí 1 a č. k. 556 z Rašínovy 6, které náležejí starším stavebním horizontům, pro něž uliční síť neznáme. Je asi nutné uvažovat o tom, že do rozličného umístění se promítá příslušnost suterénu k budově s obytnou nebo hospodářskou funkcí. Dle situací, dokumentovaných ve východní části domovního bloku Velký Špalíček, snad můžeme uvažovat o šachovnicovém zahluobení sklepů na sousedních parcelách, a to zvláště v těch případech, kdy spolu stavby bezprostředně sousedily. Předpokládáme, že tak bylo činěno z důvodů nenarušení statiky okolních staveb.

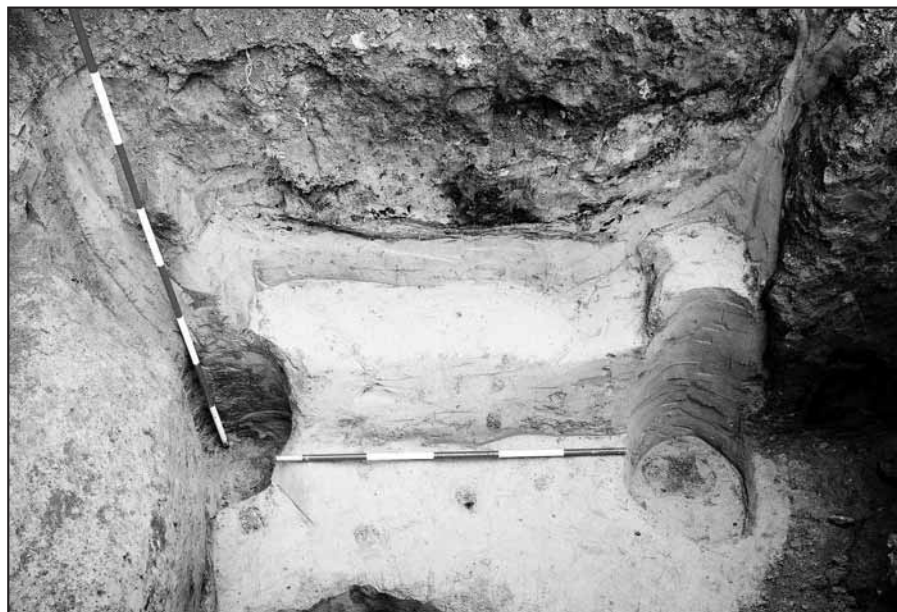
obr. 15
Pohled od západu na půdorys suterénu
VS029 z Koblížné 4 / Poštovské 2.

Abb. 15
Westansicht des Grundrisses VS029
in Koblížná 4 / Poštovská 2.

obr. 16
Vstupní šíje suterénu VS001 z Dominikánské 7.

Abb. 16
Eingangshals des Untergeschosses VS001
in Dominikánská 7.

obr. 17
Pohled od východu na část půdorysu se vstupní
šíjí suterénu s. s. j. 2 z náměstí Svobody 17.

Abb. 17
Ostansicht eines Teils des Grundrisses mit dem
Eingangshals in das Untergeschoß, Befund Nr. 2,
in náměstí Svobody 17.

obr. 18
Pohled od jihu na část půdorysu s reliktem vstupní
šíje suterénu 579/578 ze Starobrnénské 6.

Abb. 18
Südansicht eines Teils des Grundrisses mit dem
Relikt des Eingangshalses in das Untergeschoß
579/578 in Starobrnénská 6.

obr. 19
Petr Holub fixuje pomocí montážní pěny
shořelý konstrukční prvek v suterénu
s. s. j. 2 na náměstí Svobody 17,
aby ho bylo možné přepravit na
dendrochronologickou analýzu.

Abb. 19
Petr Holub fixiert mit Montageschaum
das verbrannte Konstruktionselement
im Untergeschoß, Befund Nr. 2,
in Náměstí Svobody 17, um es zur
dendrochronologischen Analyse
transportieren zu können.

obr. 20
Seznam získaných
dendrochronologických dat týkajících
se dřevohliněné zástavby.

Abb. 20
Verzeichnis der gewonnenen
dendrochronologischen Daten
betreffend der Holzlehmverbauung.

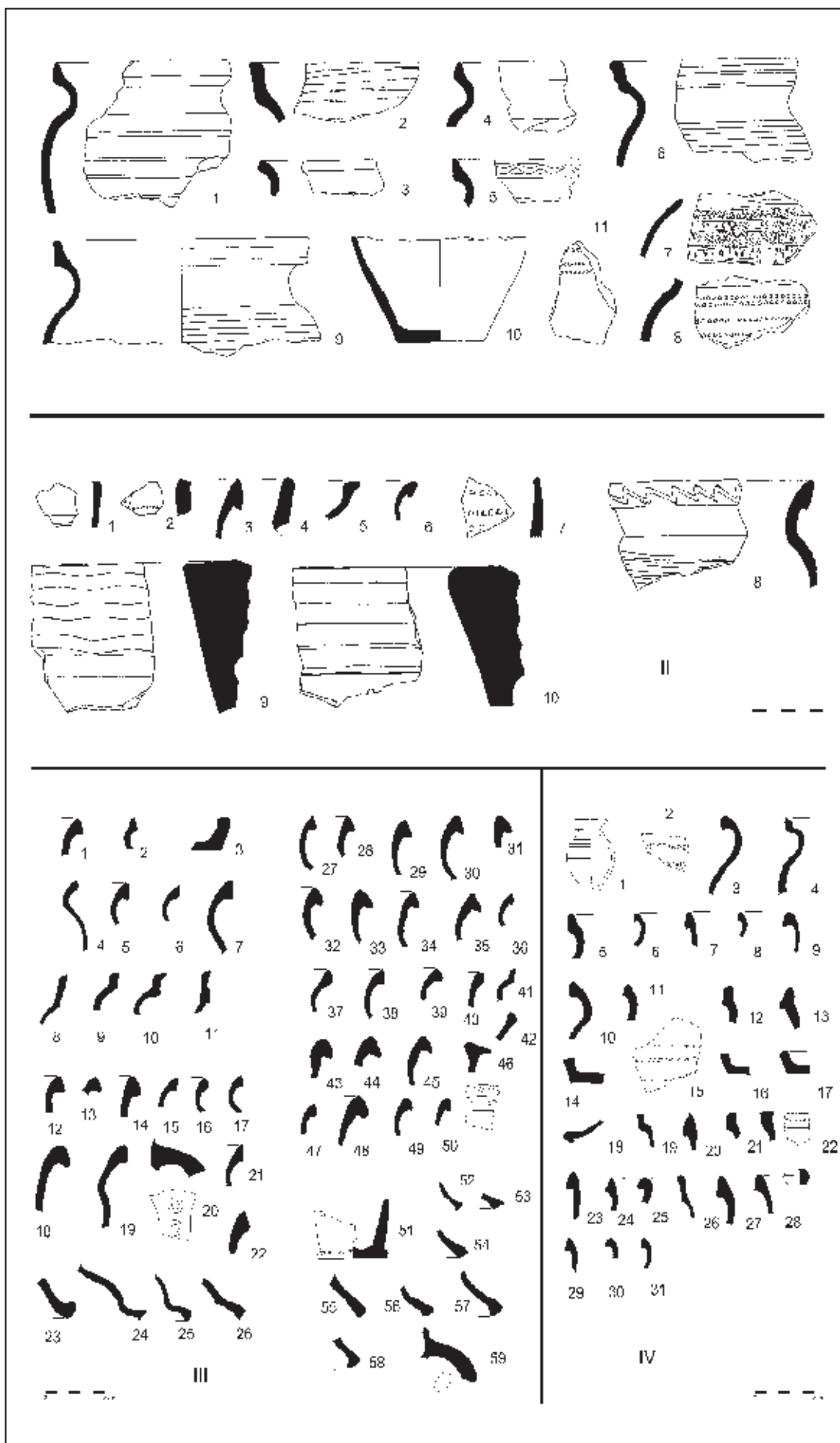
DATECE

Při datování výstavby suterénu byla ve většině případů užita tradiční metoda archeologické stratigrafie. Jako datační prostředek slouží především ze situací získaný keramický materiál. Přesnost datování je tudíž úzce spojena se stavem poznání a rozpracování chronologie brněnské keramiky. Absolutní data, vztahující se k existenci jednotlivých staveb, přináší pouze dendrochronologie (obr. 19).

Přesnější datování vzniku většiny objevených suterénů je v podstatě nemožné nebo dosti problematické. Souvisí to s tím, že u nich nemáme zachyceny úrovně, ze kterých byly hloubeny. Pokud se však na parcele zachovalo starší „kulturní“ souvrství, vždy ho suterény porušovaly (např. objekt č. 15 z Dominikánské 15, VS029 z Koblížné 4/Poštovské 2, s. j. 547 na Zelném trhu 4). Známe také případy superpozice se staršími hloubenými aktivitami. Zajímavé jsou především suterény VS003 a VS165 z Dominikánské 5 zahloubené do výplní sklípku s. j. 2504 a suterén č. k. 614 z Rašínovy 6, zahloubené do výplní suterénu objekt č. k. 593. U některých suterénů by při určení jejich výstavby snad mohl pomoci rozbor archeologického materiálu, odebraného z podlahových úprav. Ten je však většinou málo početný a nesignifikantní. Exaktní data získáváme jen ve výjimečných případech, kdy se v suterénech zachovaly části dřevěné konstrukce, které mohly být dendrochronologicky datovány.

OZNAČENÍ	PŮVOD	POPIS	DRUH DŘEVA	DATECE
A00 / 10 – 442	Dominikánská 1 – jímka VS077	deska hozená do jímky	jedle	po roce 1231
A00 / 10 – 444	Dominikánská 1 – jímka VS077	deska hozená do jímky	jedle	po roce 1238
A00 / 10 – 449	Dominikánská 1 – jímka VS077	deska hozená do jímky	jedle	po roce 1238
A00 / 10 – 413	Dominikánská 1 – jímka VS077	půlkuláč hozený do jímky	dub	krátce po roce 1289
A00 / 10 – 443	Dominikánská 1 – jímka VS077	půlkuláč? hozený do jímky	dub	po roce 1285
A00 / 10 – 412	Dominikánská 1 – jímka VS077	blíže neurčený fragment hozený do jímky	dub	po roce 1284
A00 / 10 – 441	Dominikánská 1 – jímka VS077	blíže neurčený fragment hozený do jímky	dub	po roce 1296
A00 / 10 – 460	Dominikánská 1 – jímka VS077	blíže neurčený fragment hozený do jímky	dub	po roce 1286
A00 / 10 – 438	Dominikánská 3 – jímka VS076	fošna hozená do jímky	jedle	po roce 1295
A122 / 02 – 410	Dominikánské náměstí	trám snad z nadzemní konstrukce domu, může souviset se suterémem s. j. 602	jedle	po roce 1247
A98 / 59 – 1434	Koblížná 4 / Poštovská 2 – suterén VS029	opěrný sloup dřevěných stěn suterénu	jedle	léto 1235
A00 / 10 – 456	Mečová 4 – jímka VS049	deska (obložení?) hozená do jímky	jedle	po roce 1271
A00 / 10 – 414	Mečová 4 – jímka VS050	opracovaný segment hozený do jímky	dub	podzim 1282
A191 / 00 – 408	náměstí Svobody – suterén s. s. j. 2	opěrný sloup dřevěných stěn suterénu	dub	po roce 1243
A191 / 00 – 412	náměstí Svobody – suterén s. s. j. 2	trám z požárové výplně, snad pochází ze stropu suterénu	dub	po roce 1260

Do roku 2002 bylo získáno 15 dat, která lze vztáhnout přímo či nepřímo k dřevohliněným stavbám (obr. 20). Data získaná z výdřevy stěn suterénů VS029 z Koblížné 4/Poštovská 2 a s. s. j. 2 z náměstí Svobody 17 určila dobu skácení použitých prvků v prvním případě k roku 1235, ve druhém po roce 1260. Dendrochronologicky byl dále datován i konstrukční prvek povrchové stavby snad související se suterémem č. k. 602 na Dominikánském náměstí. Jeho pokácení bylo zasazeno do období po roce 1247. Další data poskytl konstrukční prvky blíže neurčené stavby, které byly vyzvednuty z odpadní jímky 592 při výzkumu na stavbě Obchodní galerie Velký špalíček.

obr. 21
Výběr keramických zlomků získaných
ze zásypů suterénů.

I – objekt k. 500 z Koblížné 4/
Poštovské 2;

II – Rašínova 6; 1, 2, 4, 7, 9, 10

– objekt č. k. 556; 3, 8

– objekt č. k. 570; 5, 6

– objekt č. k. 593;

III – VS002 z Dominikánské 7, který byl
zahlouben do zásypů suterénu

VS001; IV – objekt č. k. 511

z Panenské.

Abb. 21

Auswahl von aus den Verfüllungen
der Souterraine aus Dominikánská 7,
Koblížná 4, Panenská, Rašínova 6
gewonnenen Keramikfragmenten.

Dobu zániku suterénů dokládá především rozbor archeologického materiálu (opět hlavně keramických zlomků), získaného z jejich výplní (**obr. 21**). Tato datace pak může být dále potvrzena, případně upřesněna stratigraficky mladšími aktivitami. Pomocí zde může také vztah některé ze známých historických událostí. Je například jisté, že suterén s. j. 531 z *Dominikánského náměstí 1* musel ustoupit výstavbě dominikánského kláštera, se kterou můžeme počítat od 40. let 13. století.

Jedinou stavbou, ke které snad můžeme přiřadit majitele, je č. k. 602 na *Dominikánském náměstí*. Řada badatelů do těchto míst klade majetek mincmistra Brunona, zmiňovaného v pramenech k roku 1240 (Flodrová 1995). Vzhledem k neobvyklému rozsahu dokumentované stavby i použité konstrukce tedy můžeme o Brunonovi snad uvažovat jakožto majiteli i stavebníkoví v období před polovinou 13. století (dendrochronologicky datovaný prvek konstrukce, snad přínaležející nadzemní části stavby, byl datován do období po roce 1247).

Suterény dřevohliněných staveb jsou typické pro celé období 13. století. Nejstarší zanikly již na konci 1. třetiny 13. století (s. j. 531 z *Dominikánského náměstí 1*, objekt č. k. 556 z *Rašínovy 6*), výrazný zánikový horizont lze sledovat především v poslední čtvrtině 13. století, kdy dochází k jejich postupnému nahrazování zděnými stavbami. Z dosavadních poznatků vyplývá, že tehdy (asi s jistým přesahem do 1. poloviny 14. století) jejich výskyt končí.

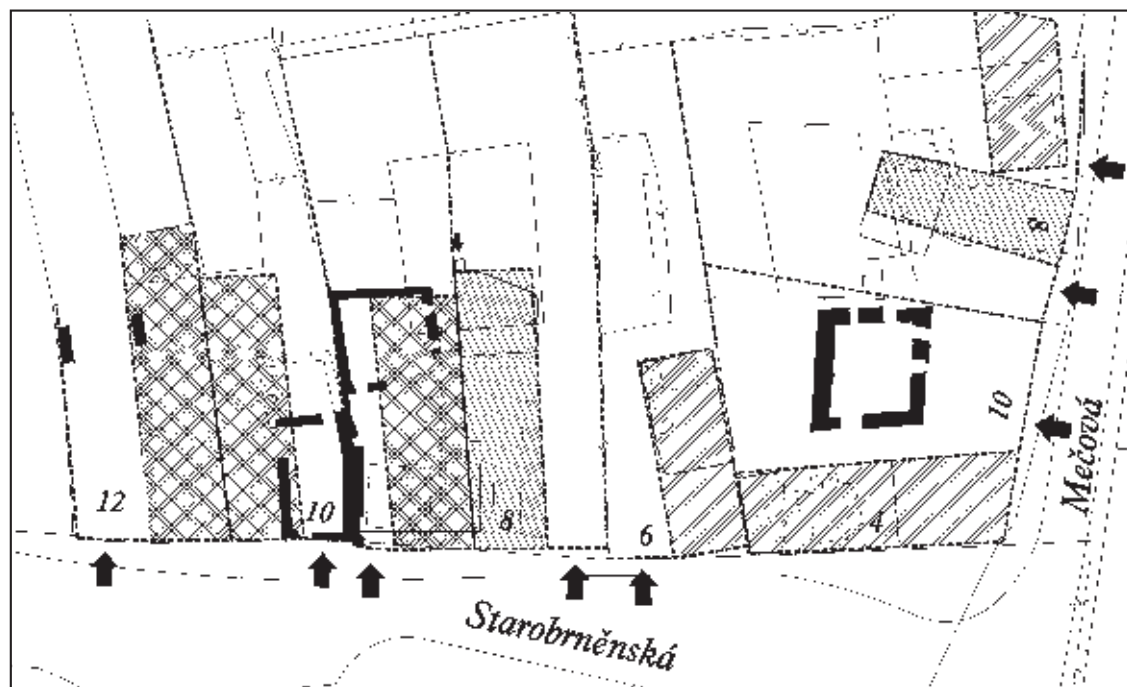
3.3. Poznatky o dispozici obytných domů

Dle dispozice sklepů, kdy jsou převážně delší osou orientovány do hloubky parcely, je patrné, že dřevohliněné domy byly orientovány do ulice převážně štítově. Okapově orientovány jsou doposud tři stavby, a to suterén s. j. 602 z *Dominikánského náměstí*, objekt č. k. 629 ze *Starobrněnské 2–4* a objekt č. k. 511 z *ulice Panenské*.

Zmiňované šachovnicové zapuštění sklepů na sousedních parcelách může být jedním z důkazů, že stavby nebyly podsklepeny v celé ploše. Je pravděpodobné, že sklepy tedy přibližně zabíraly polovinu nebo ještě menší část půdorysu domu. Můžeme předpokládat, že stavby byly podsklepeny celé pouze ojediněle, což dokládá jednoznačně sklep s. s. j. 2 z *náměstí Svobody 17* a suterén č. k. 602 z *Dominikánského náměstí*. O podsklepení celého půdorysu můžeme s největší pravděpodobností uvažovat i u staveb, u kterých předpokládáme jejich hospodářskou funkci (*VS001 z Dominikánské 7*, *VS029 z Koblížné 4/Poštovské 2*, objekt č. k. 505 z *Panenské*, objekt č. 1 z *Radnické 8*). Pokud ne v době výstavby dřevohliněných domů, tak určitě v závěru 13. století již byla pevně vytvořena uliční síť, kterou stavby musely bezpochyby respektovat. Je tedy pravděpodobné, že nejpozději na sklonku 13. století, ale pravděpodobněji již v době výstavby, domy dosahovaly uliční čáry. A to i v případě, když se sklep nacházel poněkud hlouběji v parcelě. Z tohoto předpokladu pak můžeme hypoteticky odvodit i délku vlastních domů. Délka staveb by se tak pohybovala v rozmezí 12 až 23 m. Prokázána byla délka u dvou domů, které byly podsklepeny v celém rozsahu. Jednalo se o 17 m dlouhý suterén s. s. j. 2 z *náměstí Svobody 17*. Délky 23 m dosahoval i okapově orientovaný dům, přínaležející k suterénu č. k. 602 z *Dominikánského náměstí*. Z délky domů a rozmístění sloupových jam, náležících vertikálním konstrukcím staveb (např. objekt č. k. 579/578 ze *Starobrněnské 6*) a také s přihlédnutím k situaci u středověkých zděných domů, můžeme, dle analogických situací, uvažovat o vnitřním členění. S největší pravděpodobností bychom se mohli přiklonit k představě trojprostorové dispozice.

obr. 22
Rekonstrukce podoby zástavby
východní části severní linie
Starobrněnské ulice ve 2. polovině
13. století.

Abb. 22
Rekonstruktion der Gestalt von
der Bebauung im östlichen Teil der
Starobrněnská-Gasse in der 2. Hälfte
des 13. Jahrhunderts.

Šířka domů zřejmě přesahovala částečně vlastní sklepy. Tento stav dokládá situace, dokumentovaná u *objektu č. k. 593 na Rašínově 6*. Stupňovité rozšiřování následných podlaží dokládají i doposud stojící hrázděné domy. Zjevně až na výjimky, kdy byly domy orientovány okapově, nedosahovaly stavby celé šířky parcely. Z dispozice jednotlivých staveb, jak byly dokumentovány ve východní části domovního bloku Velkého Špalíčku, je patrná snaha udržovat zástavbu v tradičně předpokládaném zrcadlovém schématu (např. Radová-Štiková 1991, obr. 1) (**obr. 22**).

Následně zděné domy představovaly obdobné dispoziční řešení, došlo zde pouze ke změně stavební technologie, využívající trvanlivějšího a odolnějšího stavebního materiálu.

3.4 Poznatky o konstrukci a vybavení nezděné měšťanské architektury vrcholně středověkého Brna

Jak bylo řečeno v úvodu, v současné zástavbě historického jádra se nenacházejí žádné vrcholně středověké nezděné stavby. Z ústního podání víme, že relikty hrázděné stavby byl odstraněn při rekonstrukci domu na Kapucínském náměstí 13 ve druhé polovině 80. let minulého století. Pouze v domě Mečová 8 se podařilo objevit a dokumentovat pozůstatky hrázděné konstrukce, ani ta již v současné době neexistuje na svém původním místě. Náležela domu, vystavěnému po roce 1450 na severní polovině nově vzniklé, poměrně malé parcely. V renesanci byly dispozičně využitelné části stavby zakomponovány do novostavby, zabírající celou šíři parcely. Časovým postavením se tento případ již vymyká našemu tématu, považujeme však za přínosné alespoň stručně situaci popsat.

V jižní a severní zdi místnosti 2.01 prvního nadzemního podlaží byly při rekonstrukci domu odkryty pozůstatky hrázděné konstrukce. V jižní stěně se podařilo dokumentovat tři pole hrázdění, z kterého se zachovaly dva sloupky rozepřené ve dvou třetinách své výšky paždíky. Sloupky byly ukotveny ve stropnici, na které bylo uloženo 11 trámů stropu. Sloupky byly zavětrovány šikmými vzpěrami do paždíků a již neexistující prahové vaznice. Zavětrování pokračovalo v protažení i mezi paždíky a stropnicí. Spojení byla provedena kombinovaně čepovými a plátovými spoji, zabezpečená dřevěnými kolíky. Ve sloupcích byly vytesány drážky, dokládající primární existenci deštění (případně uvažovanou košatinu můžeme z praktických důvodů vyloučit), které bylo pravděpodobně alespoň z exteriéru omazáno mazanicí. Následně, ještě ve středověku, byla pole hrázdění vyplněna „cihlami“ z nepaléne hlíny s velkým zastoupením plev a slámy, které byly později nahrazeny cihlami. Severní stěna byla řešena obdobně, zachována zde byla dvě pole hrázdění. Původní rozsah místnosti nebylo možno určit. Místnost měla záklopový strop, posazený na jednoduše okosených trámech.

Nad místností 2.01 byla situovaná místnost 3.01, v jejíž jižní a severní stěně se dochovaly konstrukční prvky, shodné s přízemím. V jižní stěně byla dochována dvě pole hrázdění se dvěma sloupky. Sloupky byly rozepřeny mezi prahovou vaznicí a stropnicí, v polovině výšky byly provázány paždíky (**obr. 23**). Vodorovné i vertikální prvky byly zavětrovány šikmými průběžnými vzpěrami. Ve všech sloupcích obou místností byly cca 0,50 m od jejich zaústění do stropnice vydlabány kapsy pro šikmé čepy, orientované do interiéru, dokládající existenci hlavových pásků, spojujících delší boční stěny s trámy stropu. Analogickou konstrukci známe ze stejného období např. z Hütengasse 4 v německém Lichu (KLÖCKNER 2000). Z jednotlivých dřevěných konstrukčních prvků byly odebrány vzorky pro dendrochronologickou analýzu. Získaná data zasadila trámový strop místnosti 2.01 do období po roce 1449. Dubové prvky hrázdění z místnosti 3.01 byly datovány k roku 1446 a 1451.

obr. 23
Detail hrázděné konstrukce domu
Mečová 8 (dendrochronologicky
datováno po roce 1450).

Abb. 23
Detail der Fachwerkkonstruktion
des Hauses Mečová 8
(dendrochronologisch datiert
nach dem Jahre 1450).

Ke konstrukci ostatních zjištěných nezděných staveb 13. a 14. století se můžeme vyjádřit pouze na podkladě archeologických pramenů, respektive archeologickými metodami získaných relikvů konstrukčních prvků.

Brněnské podmínky běžně nedovolují, aby se zachoval dřevěný materiál. Daří se to pouze ve zvodnělém prostředí severní strany náměstí Svobody a jižní strany ulice Koblížná, případně ve spodních úrovních hlubokých jám a studní. Za těchto okolností nacházíme pouze nepotřebné a vyhozené dílčí prvky někdejších konstrukcí. Dosud asi nejhodnotnější soubor dřevěných konstrukčních prvků poskytl jámka VS050 z výzkumu Velkého Špalíčku (akce A00/10) (obr. 24). Přítomny zde byly trámy a trámky obdélného (0,135 × 0,075 m) a osmiúhelného (0,105 × 0,08 m) průřezu. Zajímavý byl především trám 416/425 (obdélný průřez, 0,15 × 0,11 m), kolmo do něj byly totiž zapuštěny pruty o průměru 0,02 m v rozstupech cca 0,12 m. Mohlo by snad jít o část hrázděné konstrukce, kdy vlastní trám ohraničoval pole vyplněné pruty, tvořící osnovu košatinového výpletu, na nějž pak byla nanášena mazanice. Vyzvednut byl i trám, původně snad čtvercového či obdélného průřezu > 0,14 × > 0,11 m (423/439), který je příčně protnut kolíkem (čtvercového průřezu o straně cca 0,03 m). Četně byly zastoupeny desky a fošny. V některých byly otvory po hřebicích (např. 417, 419, 427). U dvou byla jedna z příčných stěn zkosena (417, 427). Zda takto vzniklé zúžení desky bylo vytvořeno za účelem zasazení do drážky nějakého sloupu či paždíku, zůstává otázkou. Další prvek představovala tenká deska (síla 0,02 m, šířka snad 0,14 m, délka > 0,80 m) s drážkou v jedné z podélných stěn (456). Lze ji považovat za doklad interiérového obkladu stěn perováním. Odebrány byly i prvky složitějších průřezů (432, 433, 435). Dřevo bylo určeno jako dub či jedle a dendrochronologicky datováno do 2. poloviny 13. století (Merta – Peška – Zůbek 2003). Ač se jedná o dosud nejrozsáhlejší soubor dřevěných konstrukčních prvků, jeho četnost a zvláště dochování vlastních prvků více informací neposkytl.

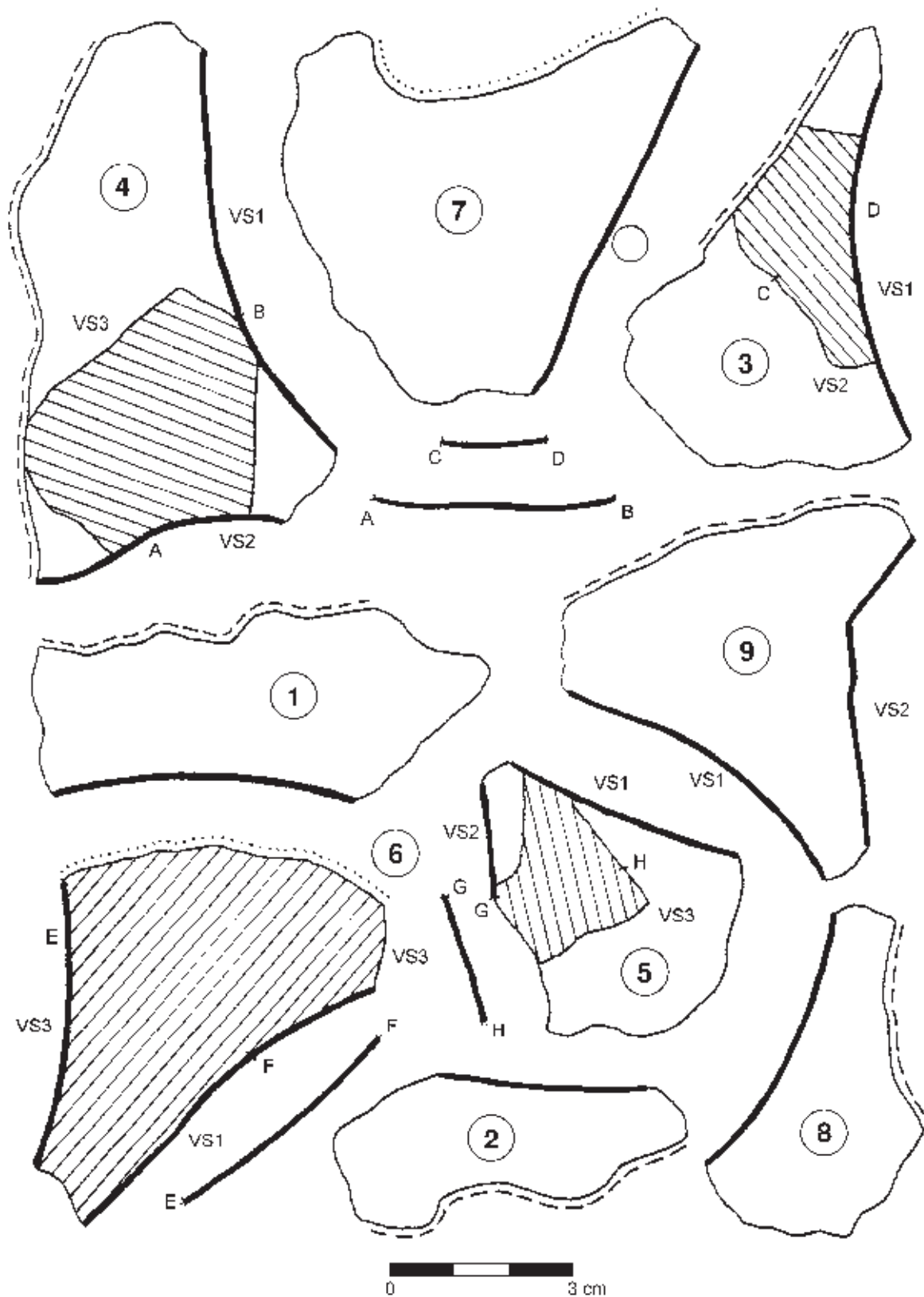
Mimo sloupové jámy, stopy a otisky po konstrukčních prvcích, žlábkách apod. patří k hlavním archeologickým pramenům, využitelným ke studiu poznání konstrukce středověkých dřevohliněných staveb v Brně, zlomky vypálené mazanice. Jejich největší část pochází z požárových destrukcí, které spadly nebo byly vhozeny do suterénů domů, byly nasypány do jám, či rozplanýrovány v ploše parcely. Přesné určení náleзовých okolností destrukcí je velice důležité, protože je úzce spjato s otázkou možné kontaminace získaných souborů mazanicových zlomků. Při nesprávné interpretaci by informace, získané analýzou těchto souborů, nebyly zcela relevantní.

obr. 24
Dřevěné konstrukční prvky stavby
z 2. poloviny 13. století vyhozené
do jámky VS050 z výzkumu
Velkého Špalíčku.

Abb. 24
Hölzerne Konstruktionselemente
des Baus aus der 2. Hälfte des
13. Jahrhunderts, die in die Abfallgrube
VS050 weggeworfen wurden – Grabung
im Häuserblock Velký Špalíček.

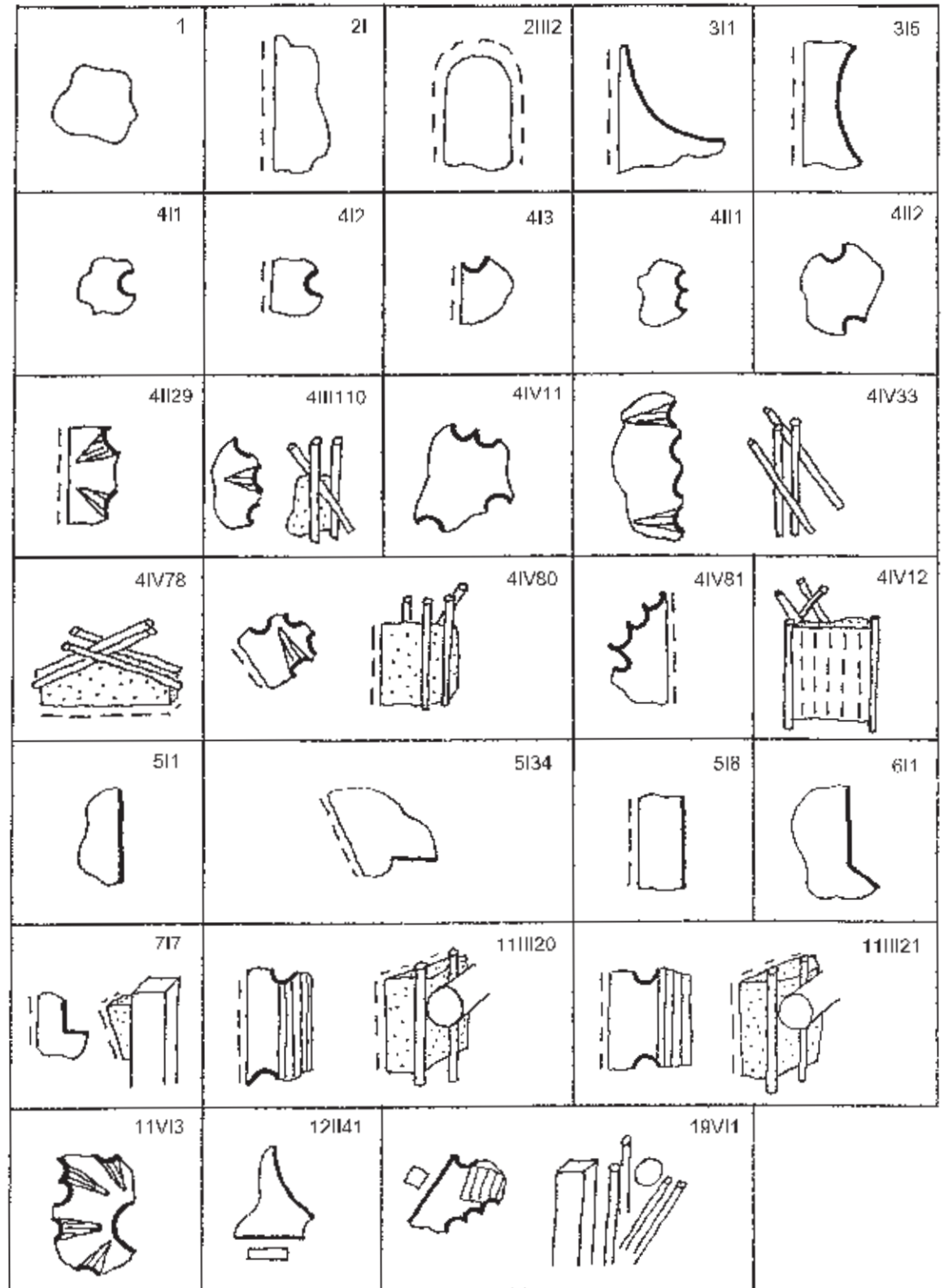

Soubory vypálené mazanice byly kompletněji odebrány a uchovávány až při archeologických výzkumech posledních let. Dosud byly zpracovány a analyzovány čtyři rozsáhlé a ucelenější kolekce (Koblížná 4 – akce A98/59 a Velký Špalíček – akce A00/10) (Zůbek 2001a; d, 90–95). Analyzovány byly také dva soubory ze starších výzkumů, odebrané ovšem jen výběrově (Měčová 6 – akce UB57/96 a Radnická 8 – akce MMB2/91) (Zůbek 2001b; c). Zpracováno bylo i několik dalších rozsáhlých souborů z výzkumu Velkého Špalíčku (akce A00/10), které nebyly zatím analyzovány podrobněji. Bylo provedeno také několik zevrubnějších pozorování přímo v terénu u souborů, které nebylo možné z rozličných důvodů uchovat (obr. 25, 26).

obr. 25
Ukázka kresebné dokumentace zlomků vypálené mazanice z požárové vrstvy
v suterénu VS029 z Koblížné 4/Poštovské 2. Zlomky 4, 5, 6 dokládají velice
pravděpodobně srubovou konstrukci.

Abb. 25
Beispiel der zeichnerischen Dokumentation des gebrannten Lehmewurfs aus der
Brandschicht im Untergeschoß VS029 in Koblížná 4/Poštovská 2. Fragmente 4, 5, 6
belegen höchstwahrscheinlich eine Blockbaukonstruktion.

obr. 26
 Typologická tabulka zlomků vypálené mazanice, odebraných z požárových výplní
 suterénu 523 z Mečové 6.

Abb. 26
 Typologische Tabelle der Fragmente des gebrannten Lehmewurfs, die aus der
 Brandausfüllung des Untergeschosses 523 in Mečová 6 gewonnen wurden.

Zpracovaný počet souborů prozatím neumožňuje statistický rozbor a z něj vycházející postřehy. Možnost dalekosáhlých závěrů je omezena také proto, že se nejedná o úplné kolekce, v některých případech to jsou pouze odebrané vzorky z požárových destrukcí. Ani relativně velké soubory zlomků vypálené mazanice nemusejí znamenat jistotu „dobrých“ výsledků, poněvadž mohou být po stránce, týkající se informací o původní stavbě, ze které pocházejí, „chudé“ a nesignifikantní.

Z výsledků analýz, zmiňovaných souborů lze učinit několik obecnějších závěrů. U nezděné architektury bylo samozřejmě jako hlavní materiál na konstrukci užíváno dřevo. Stavělo se z konstrukčních prvků jednoduchých průřezů (kuláčů, půlkuláčů a snad i dalších zlomků, vzniklých dělením kulatiny) i průřezů složitějších (pravouhlých či přitesávaných tedy osmiúhelníkových). Většinou je doloženo užití obou kategorií v rámci jedné stavby. Pokud nejsou zpracované soubory kontaminované, pak na většině staveb byly ve větší či menší míře použity také pruty. Velice často však není na mazanice zlomcích doloženo jejich prohnutí, což dokládá jejich využití i ve formě tyčoviny. O vlastních konstrukčních technikách nevydaly dosavadní soubory mnoho jednoznačných informací. Snad jen v případě stavby, která je reprezentována souborem z prostoru suterénu VS029 z Koblížné 4/Poštovské 2, lze prohlásit, že alespoň její část byla postavena srubovou technikou. U ní se uplatnily zároveň prvky jednoduchých (kuláče) i složitějších průřezů (tesané trámy). Tato kombinace obou druhů prvků je doložena relativně často i v ostatních kolekcích.

Materiálem, který doplňoval dřevěné prvky, byla již zmiňovaná mazanice. Pokud nejsou soubory mazanice zlomků kontaminovány, je většinou v rámci jedné stavby doloženo její využití jak k omazům konstrukčních prvků, tak pouze k výmazům spár mezi nimi. Spáry byly někdy ještě před vlastním nanášením mazanice vyloženy dřevěným prvkem (prutem, přířezem, lafkou). Snad jen u stavby, příslušející k suterénu VS029 z Koblížné 4, lze předpokládat, že přinejmenším u její velké části mazanice vyplňovala pouze spáry. Naopak stavba, reprezentovaná souborem z objektu č. 12 z Radnické 8 (akce MMB2/91) byla velmi pravděpodobně „oděna do kožichu“. Maximální zaznamenaná síla omazu tu dosahuje 225 mm, průměrně pak 175 mm. V ostatních souborech se zaznamenaná síla omazů pohybuje od minimálních hodnot (5, 7, 9 či 10 mm), přes asi průměrné (50, 60, 70 mm apod.). Mocnost mazanice, dosahující 0,20 až 0,30 m, s největší pravděpodobností dokládá výplň hrázdné konstrukce, bloky byly vyzvednuty ze suterénu č. k. 602 na náměstí Svobody 17. Povrchová úprava mazanice je většinou zastoupena jeho běžným formováním. V rámci jednoho souboru se vyskytují i fragmenty s povrchovou úpravou, již byla věnována větší pozornost. Takováto úprava by snad mohla signifikovat rozdíl mezi interiérem a exteriérem stavby. Dosud nebyla na mazanice zlomcích registrována žádná plastická výzdoba. Na mazanice ze závalu suterénu č. k. 602 z náměstí Svobody 17 byly rozpoznány výrazné otisky jedlových větví. Zachyceny byly doklady nátěru, a to až na dvě výjimky, u všech studovaných souborů. Ten byl vždy bílý a velice pravděpodobně vápenné substance. Pozorován byl vždy pouze v jediné líčce. Z této skutečnosti bychom teoreticky mohli odvozovat životnost staveb. Jejich trvání by tedy nebylo nikterak dlouhé.

Pokud nedošlo ke kontaminaci získaných souborů z požárových destrukcí, byly v nich obsaženy, mimo zlomky vypálené mazanice a shofelého dřeva, také kameny a stavební keramika (cihly, dlaždice, střešní tašky). Pomineme-li kameny, na nichž nejsou patrné stopy malty či opracování a které se ostatně nevyskytují v příliš velkém počtu (vyjma objektu č. 12 z Radnické 8 – akce MMB2/91, kde byla popsána přepálená kamenná destrukce), pak jsou to hlavně prvky stavebního materiálu z pálené hlíny, zejména cihly. Z metrické analýzy cihel je patrné, že většinou bylo u jedné stavby užito více druhů cihel. Jakou funkci cihly ve stávkách plnily, nelze jednoznačně rozhodnout. Velká (převážná) část nalezených kusů na sobě nese stopy malty. Ta však byla doložena například u cihel odebraných z výplně suterénu VS001 z *Dominikánské 7* (akce A00/10). Zda by se přítomnost cihel, v destrukčních vrstvách s jinak signifikantním zastoupením vypálené mazanice dala vyložit ve smyslu, že jde o destrukce domu, postaveného alespoň částečně hrázdnou technikou, kde by cihly vyplňovaly jednotlivá pole hrázdění, je hypotetickou otázkou. Pravděpodobněji byla z cihel vyzděna exponovaná místa domu, případně základové konstrukce topeniště nebo v současnosti nám neznámé architektonické detaily.

Ze stavebního materiálu z pálené hlíny byly v mazanice destrukcích zaznamenány i fragmenty plochých střešních tašek (obr. 27). Zpracovány byly zatím jen soubory z výzkumu severovýchodní části Velkého Špaličku (akce A00/10) (Holub 2003). Obsahovaly tašky o síle 2 cm a šířce 21–22 cm. Tvar lze rekonstruovat jako obdélný. Zatím se tašky, co se týká jejich zastoupení v jednotlivých vyzvednutých náleзовých celcích, vyskytují pouze v nepatrném množství. Je asi nutné přiklonit se k názoru, že střechy brněnských středověkých domů z většiny pokrýval pravděpodobně organický materiál (k problematice střešní krytiny viz Holub – Merta – Peška – Zůbek v tisku).

obr. 27
Relikty střešních tašek nalezené
ve výplních suterénu dřevohlíněných
domů 13. století.

Abb. 27
Relikte der Dachziegel,
die in Ausfüllungen
des Untergeschosses holzlehmiger
Häuser aus dem 13. Jahrhundert
gefunden wurden.

Dalším nálezem, vyskytující se takřka v každé požárové destrukci, jsou fragmenty z pálené hlíny vyrobených dlaždic. Dlaždice jsou čtvercové o straně cca 18 cm, lichoběžníkového průřezu, dosahují síly 2,5 až 3,5 cm. V některých případech je jejich povrch potažen zelenou či hnědou glazurou. Na základě zastoupení dlaždic v nálezech nelze prohlásit, že by v domech tvořily souvislé podlahy. Jejich objevený počet je totiž nepatrný, byť podobně jako tašky jsou zastoupeny takřka u všech zkoumaných staveb. Doposud zcela ojedinělé jsou reliéfní dlaždice. Ty známe dvě. Jedna byla vyzvednuta ze zásypu *suterénu* č. k. 629 na *Starobrněnské 2–4*. Jedná se o zlomek zeleně glazované dlaždice s vtlačeným motivem kráčejiho lvička, umístěného v centrální kružbě (**obr. 28**). Na druhém zlomku ze *suterénu* č. 513 na *Panenské* je plasticky vyobrazena dolní polovina jezdce (rytíře) na koni v kropíři, ze zobrazené figury patrné pouze končetiny. Dlaždice je rezná o délce strany 19 cm. Zda se i v tomto případě jedná o dlaždici není zcela jisté (**obr. 29**).

obr. 28
Reliéfní dlaždice ze zásypu *suterénu*
629 ze *Starobrněnské 2–4*.

Abb. 28
Reliefierte Fliese aus der Verfüllung
des *Souterrains* 629 von der
Starobrněnská-Strasse 2–4.

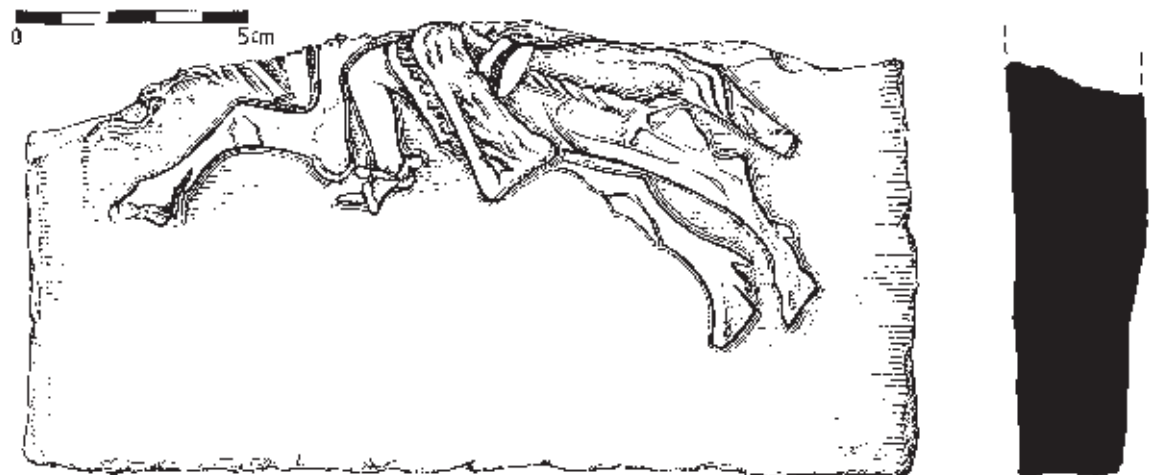

Dosud ne zcela objasněným fenoménem jsou v požárových destrukcích nalézané prvky, které zatím pracovníčně označujeme jako „obkládačky“. Jedná se o čtvercové desky o straně 19,5 cm, vyrobené z pálené hlíny, lichoběžníkového průřezu o síle 2 až 2,5 cm. Jedna z ložných ploch je potažena zelenou glazurou. Oproti dlaždicím mají opačné okosení, nenesou žádné stopy opotřebení ani spojovacího materiálu. Při výzkumu *suterénu* s. s. j. 01 z *Mozartovy ulice* byly popsány desky součástí situace, kterou interpretujeme jako do *suterénu* propadlou destrukci topeniště. Tyto nálezy by mohly nasvědčovat, že se tu setkáváme s obkládacími deskami, kterými byl upravován povrch topenišť.

Výše zmíněná destrukce topeniště je prozatím jediným prokazatelnějším dokladem svého druhu v historickém jádru města Brna. Otopná zařízení však musíme předpokládat přinejmenším u všech obytných staveb. Že jejich podoba nebyla zcela primitivní, naznačuje skladba zmíněné destrukce topeniště z *Mozartovy ulice*. Obsahovala kameny, cihly, zlomky vypálené mazanice a popsány obkládací desky (publikováno v Holub – Merta – Peška – Zapletalová – Zůbek 2003, 80).

V úvahách o konstrukci dřevohliněných staveb je třeba zdůraznit, že v jejich zkoumaných destrukcích byly pouze v minimální míře zastoupeny železné hřebíky a stavební kování. Tuto skutečnost lze vysvětlit i tím, že na dřevohliněných stavbách nebylo stavebního kování ani hřebíků pro spoje potřeba. Jak dokládají analogie, všechny spoje byly tesařské, zabezpečované dřevěnými kolíky. Výjimku tvoří železné závěsy dveří ze *suterénu* s. s. j. 2 na *náměstí Svobody 17*. Předpokládáme však, že destrukce byly po požáru prohledány a všechny využitelné věci z nich vybrány. Na většinu destrukcí také narážíme pouze v prostoru *suterénů*. Zde musíme bedlivě rozvážit, které části staveb se mohly do sklepních prostor zřítit. Prvotně by se tedy jednalo o strop a případně vlastní konstrukce stěn sklepa, následně se do něho mohly zřítit další části nadzemní stavby. Ty ovšem mohly dopadnout také na okolní povrch (zvláště u menších sklepů), zde mohly být prohledány a následně shrnuty do prostoru sklepa. Připomeňme, že prohledávání destrukcí v prostoru *suterénů* nebylo dosud, až na jedinou výjimku, jednoznačně archeologicky doloženo, respektive rozpoznáno. Výjimku opět představuje případ *suterénu* s. s. j. 2 z *náměstí Svobody 17*. Zde byly dokumentovány výkopy, jejichž funkce se zdály zcela nejasné, byly však umístěny v centrální části sklepa a končily nad podlahou. Je tedy pravděpodobné, že se

jedná o výkopy někoho, jehož cílem bylo ze zavaleného sklepa „něco“ vyzvednout. U sklepa, kde víme, že jím byla podsklepena celá stavba, je tedy pravděpodobné, že se do jeho nitra zřítila alespoň část nadzemních konstrukcí. Jeho výplň, respektive mazanice, by tedy měla obsahovat všechny podstatné a zjištělné informace, vztahující se k této stavbě. Podrobná analýza a následné vyhodnocení těchto informací v budoucnu jistě zaostří náš mlhavý pohled na nezděné stavby vrcholného středověku. Předestřené postřehy je třeba brát v úvahu i u vyhodnocování dalších prvků (dlaždic, cihel atd.), nalezených v požárových destrukcích.

obr. 29
Reliéfní dlaždice ze zásypu *suterénu*
č. 513 z *Panenské*.

Abb. 29
Reliefierte Fliese aus der Verfüllung
des *Souterrains* č. 513
aus der *Panenská-Strasse*.

4. Závěr

O nejstarší architekturu ještě předlokačního osídlení na území pozdějšího města Brna nevíme téměř nic. Můžeme předpokládat nadzemní stavby dřevěné, případně dřevohliněné konstrukce, po kterých se zachovávají ojedinělé kúlové/sloupové jamky, případně útržky podlahových úprav. Výraznější sklepní prostory se neobjevují. Skladovací funkci asi stále plní zásobní jámy.

Nejstarší sklípky (kopané do podloží) se podařilo odhalit na *Dominikánské 5* (s. j. 2504) a *náměstí Svobody 17* (s. j. 550). K jejich datování, respektive datování jejich zániku, lze použít pouze keramický materiál z jejich výplní. Soubory nebyly dosud důkladně vyhodnoceny, předběžně je však můžeme přiřadit nejpozději k 1. třetině 13. století. Není tedy vyloučeno, že se jedná o přímé pozůstatky předlokační zástavby, náležící závěru 12. století. Jejich výměra dosahovala přibližně 6 m², hluboké byly přes 2 m. Měly pravidelný tvar, svislé stěny a ploché dno, na kterém byl patrný podlahový nášlap. Přístup musíme předpokládat např. po žebříku. Nadzemní části staveb se nepodařilo zachytit, a to ani fragmentárně.

Další, stavebně mladší horizont, dokládají v podstatě tři stavby, které zanikají do poloviny 13. století. Zachyceny byly jejich suterénní části. Jedná se o *VS010 na Dominikánské 7*, kde byla dokumentována i část konstrukce nadzemní, *suterén s. j. 531 z Dominikánského náměstí 1* a *objekt č. k. 556 na Rašínově 6*. Jsou nahrazeny novou generací dřevohliněných staveb, které se v Brně zřejmě objevily s nově přichozími kolonisty z německy mluvících zemí již před polovinou 13. století.

O tomto horizontu nezděné měšťanské architektury toho víme nepoměrně více. Co se však týká nadzemních částí staveb, jsou získané informace rovněž velice kusé. Odkrývány jsou opět jen kúlové/sloupové jamky a relikty podlahových úprav. Nepodařilo se dokumentovat žádný ucelenější půdorys. Nejvýraznějšími doklady nezděné měšťanské architektury jsou suterény dřevohliněných staveb. Zřídka se objevují do podloží ražené sklepy (4). Souvisely pravděpodobně se suterény dřevohliněných domů, ze kterých byly přístupny. Mohly však fungovat také jako samostatné objekty. První případ dokládá situace na *Rašínově 6* (*objekt č. k. 614*), druhý snad *objekt č. k. 582/614 ze Starobrněnské 6*. Problematika do podloží ražených sklepů je zatím otevřenou záležitostí. Můžeme předpokládat, že šlo spíše o menší prostory snad oválného půdorysu, přístupné kratší chodbičkou. U žádného z nich se nepodařilo dokumentovat vztah k nadzemní části domu.

Suterény považujeme jednoznačně za sklepní prostory, nad nimi se nacházejících povrchových staveb (tedy místa na uskladnění potravin, zboží apod.). Dosud se nedaří výrazněji interpretovat dispoziční návaznost a propojenost suterénů vůči nadzemním částem někdejších domů. Tento stav je dán vysokou mírou poničenosti historického terénu, nebo nedostatečně velkou plochou, zkoumanou v nejbližším okolí suterénů. Výjimkou byl pouze *objekt č. k. 593 z Rašínovy 6*, kde se podařilo dokumentovat pravděpodobně relikty nadzemní stěny, využívající sloupové konstrukce. Od hrany suterénu byla vzdálena 1 m.

Velikost zkoumaných suterénů se pohybuje od 16 do 157 m². Rekonstruované původní zapuštění do terénu lze položit do intervalu 2 až 3 m. Půdorysně se většinou jedná o obdélníkové, popřípadě čtvercové dispoziční. V suterénech nacházíme doklady dřevěné konstrukce. Dřevěné prvky byly využity ke konstrukci a obložení stěn, jako nosníky stropu, a také na výstavbu příček, dělicích rozsáhlejší plochu na menší části. Dřevěná konstrukce stěn byla zaznamenána dvojitě, sloupová a rámová. U sloupové konstrukce byly desky ukládány za sloupy, nebo usazovány do drážek v sloupech. Pozůstatkem rámové konstrukce jsou žlábků, ve kterých byly vodorovně usazeny trámy spoluvytvářející pole hrázdění. Zda byla část vlastní stěny tvořena košatínovým výpletem, či deskami založenými vertikálně nebo horizontálně za trám či do žlábků v trámu a předpokládaných stojkách, případně zda se jednalo o jinou konstrukci, je otázkou dalších výzkumů. Typ konstrukce stěn není dán vztahem k plošnému rozsahu suterénů. Ve dvou případech byly některé ze stěn suterénů také vyzděny.

Suterény byly přístupné vstupními šjími. Až na jednu výjimku směřovaly v podstatě vždy do nitra parcely. Suterény se nacházejí na rozmanitých částech parcel, převažuje však jejich umístění v příliční části. Zde je asi nutné uvažovat také o tom, že do umístění se spíše promítá příslušnost suterénů k obytným či hospodářským stavbám. To může být jedním z důvodů (vedle funkce atd.) poměrně velké rozmanitosti ve vymezených sklepech. Dle situací ve východní části domovního bloku Velký Špálíček, snad můžeme uvažovat o šachovnicovém zahloubení sklepů na sousedních parcelách. Předpokládáme, že hlavním důvodem byla snaha nenarušit statiku okolních staveb.

Suterény jsou význačným fenoménem archeologických výzkumů v historickém jádru Brna. Do roku 2002 včetně jich bylo publikováno 50. Jsou to relikty staveb typické pro 2. polovinu 13. století. Jejich zánik lze sledovat především v poslední čtvrtině 13. století. Je patrné, že tehdy (asi s jistým přesahem do 1. poloviny 14. století) jejich výskyt končí. Nahrazují je zděné sklepy, které se začaly pozvolna objevovat již ve 2. polovině 13. století. Suterény, přesněji dřevohliněné stavby, zanikají požárem, ale i „nenásilně“ z jiných důvodů. Například suterén s. j. 531 z *Dominikánského náměstí 1* musel ustoupit výstavbě dominikánského kláštera. Zánik ohněm je typický hlavně pro období poslední čtvrtiny 13. století. Lze předpokládat, že právě časté požáry byly jedním z hlavních impulsů, vedoucích k výstavbě domů nebo alespoň jejich částí z nehořlavých materiálů. Bylo by však chybou předpokládat, že celá dřevohliněná zástavba byla obratem vystřídána zděnou. Podíl zděných staveb od závěru 13. století postupně narůstal až do dominantního postavení. I v mladších obdobích však musíme předpokládat výskyt staveb, využívajících dřevěnou konstrukci. Jasným dokladem je popsáný dům na *Mečově 8*, jehož nejstarší část byla postavena hrázděnou konstrukcí někdy po roce 1450.

Suterény dřevohliněných staveb jsou jasným ukazatelem změny stavební tradice. Na *Dominikánské 5* byl dokumentován případ, kdy suterény nahradily výše jmenovaný sklípek, u kterého není zcela vyloučeno, že jej bude možné datovat do závěru 12. století. Tuto změnu mohl vyvolat příchod nových osadníků, stejně tak i zvýšená potřeba skladovacích prostor, související s obživou obyvatel města. Reálně můžeme uvažovat o spolupůsobení obou, popřípadě i některých dalších, nám doposud neznámých faktorů.

Lze se domnívat, že změna se promítla i do vlastních staveb. Co se týče velikosti a dispoziční domů, archeologie, v případě Brna, zatím neumožnila zkoumat přímé doklady. Jisté informace lze odvozovat z odkrývaných suterénů.

Pomoci může také zapojení zjištěných poznatků o topografii parcely (např. negativní vymezení prostoru, kde stávaly domy, na základě rozmístění jímek a výrobních zařízení), šířka historické parcely apod.

Dílicím způsobem, založeným na některých pozorováních, se ovšem můžeme vyjádřit například k dispozici obytných domů. Dle umístění sklepů, kdy jsou převážně delší osou orientovány do hloubky parcely, je patrné, že domy byly orientovány do ulice štitově. Okapově orientovány známe doposud tři stavby, a to dům náležející *suterénu s. j. 602 z Dominikánského náměstí, objektu č. k. 511 z ulice Panenské a objektu č. k. 629 ze Starobrněnské 2–4.*

Šachovnicové zapuštění sklepů na sousedních parcelách, doložené ve východní části domovního bloku Velký Špalíček, může být jedním z důkazů, že domy nebyly podsklepeny v celé ploše. Je pravděpodobné, že sklepy zabíraly jasně danou část půdorysu domu. Pokud byl dům trojdílné dispozice, lze uvažovat o podsklepení jedné, případně dvou třetin, protože je jisté, že rozvržení suterénních prostor se muselo odrazit v konstrukci i rozvržení nadzemní stavby. Můžeme předpokládat, že v celém půdorysu byly stavby podsklepeny pouze ojediněle. Zatím jediným neoddiskutovatelným případem je *suterén s. s. j. 2 z náměstí Svobody 17*, a v závěrečné fázi své existence i dům, příslušející k *suterénu s. j. 602 na Dominikánském náměstí.*

Pokud ne již v době výstavby dřevohliněných domů, tak zcela jistě v závěru 13. století již byla pevně vytvořena uliční síť, kterou stavby musely bezpochyby respektovat. Je tedy pravděpodobné, že nejpozději na sklonku 13. století, ale pravděpodobněji již v době výstavby, domy dosahovaly uliční čáry. A to i v případě, kdy se sklep nacházel poněkud hlouběji v parcele. Z tohoto předpokladu pak můžeme hypoteticky odvodit i délku vlastních domů. Pohybovala by se v rozmezí 12 až 23 m. Z délky domů můžeme dle analogických situací uvažovat o vnitřním členění. S největší pravděpodobností by bylo možno hovořit o trojprostorové dispozici.

Šířka domů zřejmě přesahovala částečně vlastní sklepy. Tento stav dokládá situace, dokumentovaná u *objektu č. k. 593 na Rašínově 6.* Zjevně tedy, až na výjimky, kdy snad byly domy orientovány okapově, nedosahovala celé šířky parcely. Z již zmiňovaného dispozičního řešení, dokumentovaného ve východní části Velkého Špalíčku, je tedy patrná snaha udržovat zástavbu v tradičně předpokládaném zrcadlovém schématu (např. Radová-Štiková 1991, obr. 1). Následné nejstarší zděné domy byly dispozičně řešeny zcela obdobně. Došlo zde pouze ke změně stavební technologie, představující použití trvanlivějšího a odolnějšího stavebního materiálu.

Co se týká vlastní konstrukce a vybavení staveb, nezbývá než se obracet ke studiu požárových destrukcí a nálezů z druhotných poloh. Konstrukci domů tvořily dřevěné prvky. V odebraných vzorcích u zachovalých situacích byl determinován dub a jedle. Doplnkovým materiálem byla mazanice. Využívána byla k omazům nadzemních částí stěn, ale také jen k výmazům spár mezi konstrukčními prvky. Zatím lze uvažovat, že byla zastoupena roubená i hrázděná konstrukce. Alespoň částečně se užívá proutěný výplet (košatina). V nadzemních konstrukcích pravděpodobně musíme uvažovat o deštění, a to hlavně z interiérového pohledu. Z exteriéru bylo deštění doplněno mazanicí, případně nepálenými velkoformátovými cihlami. Takového řešení dokládá konstrukce, dokumentovaná v domě Mečová 8. Zde se sice jedná o stavbu mladší, ale lze předpokládat, že její konstrukční řešení zůstalo tradiční. V požárových destrukcích nacházíme také cihly. V jaké funkci byly do staveb zakomponovány nelze jednoznačně rozhodnout. Mohly sloužit například k výstavbě otopného zařízení. Vyskytují se také střešní tašky, ovšem pouze v nepatrném množství, které by zcela jistě nestačilo k pokrytí střechy. Střechy brněnských středověkých domů pravděpodobněji pokrýval šindel. Nalézány jsou i z pálené hlíny vyrobené dlaždice. I jejich nevelké množství, obsažené v jednotlivých závalech, zřejmě dokládá, že v domech netvořily souvislé podlahy. Nejméně ve všech obytných stavbách musíme předpokládat přítomnost otopného zařízení. Dosud však byla zaznamenána jen jedna jeho destrukce, zřícená do *suterénu s. s. j. 01 na Mozartově ulici.*

Z nastíněného vyplývá, že archeologie nepodává a (přínejmenším v brněnském případě) zřejmě ani nemůže podat vyčerpávající výpověď o nezděné měšťanské architektuře vrcholného středověku. Souvisí to s pramennou základnou, se kterou pracuje. Archeologie nesmí být chápána jako spásu přinášející obor, který svými výsledky vyplní informační mezeru, vzniklou zničením všech středověkých nezděných staveb a poměrně sporadickou výpovědí písemných pramenů a ikonografie. Měl by být spíše vytvořen model vypracovaný na podkladě historických pramenů a analogií (např. dosud stojící stavby v „příbuzných“ městech, srovnání pramenné archeologické a architektonické základy ve středoevropském regionu). Výsledky archeologických výzkumů by pak měly testovat jeho správnost a korigovat prokázané nedostatky, a to v takové míře, do jaké jí to umožňují archeologické postupy a pramenná báze.

Alespoň ve zkratce lze dnes říci, že nejstarší profánní zástavba Brna ve 13. století byla z drtivé většiny tvořena dřevohliněnými stavbami, obytné i hospodářské funkce. Stavby byly i několikapodlažní. Využívalo se konstrukce hrázděné i roubené. K velké části staveb přináležely nezděné sklepy, využívané jako skladovací prostory. Ve 2. polovině 13. století se začínají objevovat první zděné, převážně kamenné stavby, které od přelomu 13. a 14. století začínají nezděnou zástavbu vytlačovat, aby se postupně staly dominantními zástupci měšťanské architektury Brna.

Prameny a literatura

DVORSKÁ, J. – MERTA, D. – PEŠKA, M. 2001

Dendrochronologie v historickém jádru
Brna, Ve službách archeologie 3, 31–39.

FLODROVÁ, M. 1995

„Královský“ a „markraběcí“ dům v Brně,
Brno v minulosti a dnes 13, 65–89.

HOLUB, P. 2003

Vyhodnocení nálezového souboru
stavební keramiky z akce Brno,
Obchodní galerie Velký špalíček (návrh
metodického zpracování), (rukopis
seminární práce, uložený na Ústavu
archeologie a muzeologie Filozofické
fakulty Masarykovy univerzity). Brno.

HOLUB, P. – KOVÁČIK, P. – MERTA, D. – PEŠKA, M. – PROCHÁZKA, R. – ZAPLETALOVÁ, D. – ZŮBEK, A. 2002

Předběžné výsledky záchranných
archeologických výzkumů v Brně
v roce 2001, Přehled výzkumů 43,
71–114.

HOLUB, P. – MERTA, D. – PEŠKA, M. – SADÍLEK, J. 2005

Dominikánské náměstí – blok 20.
Archiv nálezoých zpráv Archaia Brno,
o.p.s., čj. 18/20.

HOLUB, P. – MERTA, D. – PEŠKA, M. – ZAPLETALOVÁ, D. – ZŮBEK, A. 2003

K otázce topenišť v dřevohliněných
domech ze 13. století v Brně, ...aneb
proč nevěříme na zemnice, Svorník
1/2003, 75–84.

HOLUB, P. – MERTA, D. – PEŠKA, M. – ZŮBEK, A. 2003

Poznámky k historické topografii
Dominikánského náměstí, Brno
v minulosti a dnes 17, 41–77.

HOLUB, P. – MERTA, D. – PEŠKA, M. – ZŮBEK, A. v tisku

K vývoji střešní pálené krytiny v Brně
(na základě archeologických nálezů),
Svorník 3/2005.

HOLUB, P. – MERTA, D. – ZAPLETALOVÁ, D. – ZŮBEK, A. 2003

Brno – Mozartova ulice. Rekonstrukce
vozovky a IS, Archiv nálezoých zpráv
společnosti Archaia Brno o.p.s.,
čj. 29/03.

KLÖCKNER, K. 2000

Alte Fachwerkbauten. Augsburg.

KOS, P. 2002

Výzkum lochů na Moravě,
(rkp. diplomové práce, uložený na Ústavu
archeologie a muzeologie Filozofické
fakulty Masarykovy univerzity). Brno.

KOVÁČIK, P. 1998

Brno – náměstí Svobody č. 8, Archiv
nálezoých zpráv společnosti Archaia
Brno o.p.s., čj. 33/97.

KOVÁČIK, P. 1999

Brno, nám. Svobody 8, parc. č. 130,
Přehled výzkumů 40 (1997–1998),
310–314.

KOVÁČIK, P. – MERTA, D. – PEŠKA, M. 2002

Archeologický výzkum – náměstí
Svobody 8, In: Zprávy památkového
ústavu v Brně, 5/2001, s. 36–43.

LOSKOTOVÁ, I. – PROCHÁZKA, R. 1995

Brněnské zemnice (Příspěvek k vývoji
městské zástavby 13. století), Brno
v minulosti a dnes 13, 112–149.

MERTA, D. 1997b

Brno, Rašínova 6, Archiv nálezoých
zpráv společnosti Archaia Brno o.p.s.,
čj. 12/97.

MERTA, D. 1998

Brno, Starobrněnská 2–4, 6 a 8, Archiv
nálezoých zpráv ÚAPP Brno, čj. 105/99.

MERTA, D. 1999a

Brno (okr. Brno-město), Starobrněnská
ul. č. 2, 4 – 6, 8, parc. č. 448, 452, 453,
Přehled výzkumů 40 (1997–1998),
306–309.

MERTA, D. 1999b

Brno (okr. Brno-město), Rašínova ul.
č. 4, parc. č. 185, Přehled výzkumů 40
(1997–1998), 301–306.

MERTA, D. 1999d

Brno (okr. Brno-město), Koblížná ul.,
blok 26 a 35 (středověké jádro),
Přehled výzkumů 40 (1997–1998),
287–288.

MERTA, D. 1999e

Brno, blok 26, 35, Archiv nálezoých
zpráv společnosti Archaia Brno o.p.s.,
čj. 7/99.

MERTA, D. 1999f

Brno, Panenská ulice, Archiv nálezoých
zpráv společnosti Archaia Brno
o.p.s., čj. 29/99.

MERTA, D. – PEŠKA, M. 1997

Brno – Mečová č. p. 6. Etapa II,
Archiv nálezoých zpráv ÚAPP Brno,
čj. 55/97.

MERTA, D. – PEŠKA, M. 1999

Brno, Knihovna Jiřího Mahena, Archiv
nálezoých zpráv společnosti Archaia
Brno o.p.s., čj. 28/99.

MERTA, D. – PEŠKA, M. – PROCHÁZKA, R. – SADÍLEK, J. 2000

Předběžné výsledky záchranných
archeologických výzkumů v Brně
v roce 1999, Přehled výzkumů 41
(1999), 35–61.

MERTA, D. – PEŠKA, M. – SEDLÁČKOVÁ, H. 2002

Příspěvek k poznání středověkého
skla z Brna. Nálezy z domu pánů z Lipé
a Panenské ulice. Pravěk Nová řada 12,
359–412.

MERTA, D. – PEŠKA, M. – ZŮBEK, A. 2003

Dřevěné stavební prvky z Velkého
špalíčku, Ve službách archeologie 4,
202–206.

MERTA, D. – ZAPLETALOVÁ, D. – ZŮBEK, A. 2001

Brno, Obchodní galerie Velký špalíček,
Archiv nálezoých zpráv společnosti
Archaia Brno o.p.s., čj. 18/01.

PEŠKA, M. 1997a

Brno – Koblížná č. p. 4. Blok 27,
Archiv nálezoých zpráv ÚAPP Brno,
čj. 56/97.

PEŠKA, M. 1999a

Brno (okr. Brno-město), Koblížná 4,
parc. č. 143, Přehled výzkumů 39
(1995–1996), 385.

PEŠKA, M. 1999b

Brno (okr. Brno-město), Mečová ul. č. 6,
parc. 450, Přehled výzkumů 40
(1997–1998), 290.

PEŠKA, M. 2002

Brno – Nová radnice, rekonstrukce,
II. etapa, Archiv nálezoých zpráv
společnosti Archaia Brno o.p.s., čj. 36/02.

PEŠKA, M. – ZAPLETALOVÁ, D. 2001

Brno, náměstí Svobody 17. „Dům pánů
z Lipé“, Archiv nálezoých zpráv
společnosti Archaia Brno o.p.s., čj. 19/01.

PEŠKA, M. – ZAPLETALOVÁ, D. 2004

Zelný trh 4 – divadlo Reduta, Archiv
nálezoých zpráv Archaia Brno, o.p.s.

PROCHÁZKA, R. 1988

Archeologické prameny ke
středověkému Brnu (Z nových
výzkumů 1983–1987), Archaeologia
historica 13, 83–95.

PROCHÁZKA, R. 1992

Mittelalterliche Stadtkernforschung in Brno (Brünn, Beiträge zur Mittelalterarchäologie in Österreich 8, 159–181.

PROCHÁZKA, R. 1993

Archeologie k počátkům středověkého města Brna, Brno v minulosti a dnes 11, 29–53.

PROCHÁZKA, R. 1996a

Brno, Petrov – kanalizace, Archiv náleзовých zpráv ÚAPP Brno, čj. 144/96.

PROCHÁZKA, R. 1996c

Zur Frage der ältesten Bebauung in den südmährischen Städten, Památky archeologické, Supplementum 6, 120–141.

PROCHÁZKA, R. 1997b

Brno – Šilingrovo nám., Dominikánská, Radnická. Rekonstrukce vozovky, Archiv náleзовých zpráv společnosti Archaia Brno o.p.s., čj. 3/97.

PROCHÁZKA, R. 2000

Zrod středověkého města na příkladu Brna (K otázce odrazu společenské změny v archeologických pramenech), Mediaevalia archaeologica 2, 7–158.

RADOVÁ-ŠTIKOVÁ, M. 1991

Ke stavební technologii středověkého domu, Husitský tábor 10, 97–102.

ŠEDO, O. 1997

Brno, Mečová 6 (Část 1. – prostor dvora), Archiv náleзовých zpráv ÚAPP Brno, čj. 109/97.

VIČAR, O. 1971

Jak vypadaly měšťanské domy v Brně v polovici 14. století, Monumentorum tutela 7, 57–83.

ZŮBEK, A. 2001a

Zpracování a analýza fragmentů vypálené mazanice z archeologického výzkumu Brno – Koblížná 4 (okr. Brno-město), 1998–1999, (rukopis seminární práce, uložený na Ústavu archeologie a muzeologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity). Brno.

ZŮBEK, A. 2001b

Zpracování a analýza fragmentů vypálené mazanice z archeologického výzkumu Brno – Mečová 6 (okr. Brno-město), 1997, (rukopis uložený v Archivu společnosti Archaia Brno o.p.s.). Brno.

ZŮBEK, A. 2001c

Zpracování a analýza fragmentů vypálené mazanice z archeologického výzkumu Brno – Radnická 8 (okr. Brno-město), 1991, (rukopis uložený v Archivu společnosti Archaia Brno o.p.s.). Brno.

ZŮBEK, A. 2001d

Počátky středověké měšťanské architektury v Brně, (rpk. diplomové práce, uložený na Ústavu archeologie a muzeologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity). Brno.

ZŮBEK, A. 2002

Brno. Josefská 7, 9 – Novobranská 24, 26, 28, Archiv náleзовých zpráv společnosti Archaia Brno o.p.s., čj. 25/01.

ZŮBEK, A. 2003

Brno. Vachova (kanalizace a rekonstrukce povrchu), Archiv náleзовých zpráv společnosti Archaia Brno o.p.s., čj. 28/03.

Resumé

Über die älteste Architektur der Vorlokationsbesiedlung auf dem Territorium der späteren Stadt Brünn ist fast nichts bekannt. Es können oberirdische Bauten holzlehmiger Konstruktion vorausgesetzt werden, von welchen sich vereinzelt Pfosten/Säulengrübchen, eventuell Fragmente von Fußbodenherichtung erhielten. Größere Kellerräume kommen nicht vor. Die Lagerfunktion erfüllten wohl immer noch Vorratsgruben.

Die ätesten Keller (die in die Sohle gegraben waren) wurden in der Dominikánská-Straße 5 (stratigraphische Einheit 2504 – weiter nur s. E.) und náměstí Svobody 17 (s. E. 550) freigelegt. Für ihre Datierung kann nur das keramische Material aus deren Ausfüllungen benutzt werden. Diese Kollektionen wurden bisher nicht detailliert ausgewertet. Vorläufig stammten sie aber spätestens aus dem 1. Drittel des 13. Jahrhunderts. Es ist also nicht ausgeschlossen, daß es sich um direkte Überreste der Vorlokationsbebauung aus dem späten 12. Jahrhunderts handelt. Oder es kann um die ältesten Belege des Bauwesens der neu angekommenen Ansiedler gehen. Ihre Ausmasse betragen ca 6 m² und sie waren über 2 m tief. Sie hatten regelmäßige Form, senkrechte Wände und flachen Boden, auf welchem eine Stampfschicht zu beobachten war. Der Zutritt erfolgte wahrscheinlich über eine Leiter. Oberirdische Bauteile konnten nicht festgestellt werden.

Von dem folgenden Horizont der nicht gemauerten bürgerlichen Architektur ist viel mehr bekannt. Was jedoch die oberirdischen Bauteile betrifft, sind die gewonnenen Informationen ebenfalls sehr bescheiden. Freigelegt werden wieder nur Pfosten/Säulengrübchen und Relikte von Fußbodenherichtungen. Es konnte kein vollständiger Grundriß dokumentiert werden. Dies hängt mit einem relativ hohen Maß der Vernichtung des historischen Terrains der Stadt zusammen. Zu den wichtigsten Belegen der nicht gemauerten bürgerlichen Architektur zählen Untergeschosse holzlehmiger Bauten. Selten kommen die in die Sohle gebrochenen Keller vor (4). Sie hingen mit Untergeschossen holzlehmiger Häuser zusammen, von welchen sie zugänglich waren, oder sie können als selbständige Objekte gedient haben. Den ersteren Fall belegt die Situation in der Rašínova-Straße 6 (Objekt Nr. 614). Die Problematik der in die Sohle gebrochenen Keller ist bisher offen. Es kann angenommen werden, daß es eher um kleinere Räume wohl ovalen Grundrisses ging, die durch einen kürzeren Gang zugänglich waren. Bei keinem davon konnte die Verbindung mit dem oberirdischen Teil des Hauses dokumentiert werden.

Untergeschosse werden für Kellerräume der oberirdischen Bauten gehalten (also für Lagerräume für Lebensmittel, Handelswaren usw.). Bisher gelingt es nicht, die Anknüpfung und Verbindung der Untergeschosse mit den oberirdischen Teilen der damaligen Häuser zu belegen. Dies ist vor allem durch eine starke Vernichtung des historischen Terrains verursacht oder durch die ungenügende Ausdehnung der erforschten Grabungsfläche in der unmittelbaren Umgebung der Untergeschosse. Eine Ausnahme bildete nur das Objekt Nr. 593 in Rašínova 6, wo Relikte einer oberirdischen Wand mit Säulenkonstruktion dokumentiert wurden. Von der Kante des Untergeschosses war sie 1 m entfernt.

Die Größe der erforschten Untergeschosse bewegt sich von 16 bis 120 m². Die rekonstituierte ursprüngliche Tiefe beträgt 2–3 m. Vom Grundriß her geht es meistens um rechteckige, eventuell viereckige Dispositionen. In den Untergeschossen kommen Belege der Holzkonstruktion vor. Hölzerne Elemente wurden zur Verkleidung und Verfestigung der Wände benutzt, als Deckenträger und Trennwände, die die größere Fläche in kleinere Teile gliederten. Es wurden zwei Varianten der Holzwandkonstruktion verzeichnet. Ganz klar ist die Konstruktion belegt, die aus Säulen und darauf befestigten Brettern oder Bohlen bestand. Überrest des zweiten Typs der Holzkonstruktion sind die an den Wänden gelegenen Balken. Meistens werden jedoch nur Rillen festgestellt, in welche die Balken dürfen aufgesetzt worden sein. Ob der Vertikalteil der Konstruktion mit Brettern gebildet waren, die auf dem Balken ruhten, in eine Rille darin eingesetzt waren oder ob es sich um eine andere Konstruktion handelte, das ist eine Frage, die noch beantwortet werden muß. Es scheint, daß der Typ der Wandkonstruktion von dem Flächenumfang der Untergeschosse nicht abhängt.

Die Untergeschosse waren durch Eingangshäuser zugänglich. In den verzeichneten Fällen richteten sie sich immer in den Innenraum der Parzelle. Untergeschosse kommen in verschiedenen Teilen der Parzellen vor, am häufigsten aber an der Straße. Es wurde kein Zusammenhang zwischen dem Alter und der Situierung der Untergeschosse im Rahmen der Parzelle bewiesen. Hier ist wohl die Tatsache zu erwägen, daß die Situierung der Untergeschosse eher mit ihrer Zugehörigkeit zu Wohn- oder Wirtschaftsbauten zusammenhängt. Das kann auch eine der Ursachen (neben der Funktion usw.) der relativ großen Variabilität der Kellerausmasse sein. Anhand der Situation im Ostteil des Häuserblocks Velký Špalíček kommt die schachbrettartige Eintiefung der Keller auf den Nachbarparzellen in Frage. Wir nehmen an, daß dieser Vorgang wegen der Statik der Umgebungsbauten gewählt wurde.

Untergeschosse stellen ein bedeutendes Phänomen der archäologischen Grabungen im historischen Kern Brünns dar. Bis 2002 wurden 44 davon publiziert. Sie waren für das ganze 13. Jahrhundert typisch. Die ältesten gingen bereits am Ende seines 1. Drittels zugrunde, ein ausgeprägter Untergangshorizont ist vor allem im letzten Viertel des 13. Jahrhunderts zu beobachten. Es scheint, daß damals (wohl bis zur Mitte des 14. Jahrhunderts) ihr Vorkommen zu Ende geht. Sie wurden durch gemauerte Keller abgelöst, die allmählich schon in der 2. Hälfte des 13. Jahrhunderts zum Vorschein kamen. Untergeschosse und damit auch die dazugehörenden oberirdischen Bauten fallen dem Brand zu Opfer und werden auch aus anderen „nicht gewaltigen“ Gründen beseitigt. Z.B. das Untergeschoß s.E. 531 in Dominikanerplatz 1 mußte dem Dominikanerkloster Platz machen. Die Brandvernichtung ist besonders für die Periode des letzten Viertels des 13. Jahrhunderts typisch. Es ist anzunehmen, daß gerade häufige Brände der Hauptanlaß für den Aufbau von Häusern oder Hausteilen aus unbrennbarem Material waren. Es wäre jedoch fehlerhaft vorauszusetzen, daß die gesamte holzlehmige Bebauung auf einmal durch die gemauerte ersetzt wurde. Der Anteil gemauerter Bauten wuchs wohl allmählich, bis sie dominant wurden. Auch in jüngeren Zeiten ist jedoch mit Bauten mit Holzkonstruktion zu rechnen. Ein klarer Beleg ist das beschriebene Haus Mečová 8, dessen ältester Teil mit Fachwerkkonstruktion nach 1450 gebaut wurde.

Untergeschosse holzlehmiger Bauten zeugen klar von der Veränderung der Bautradition. In Dominikánská 5 wurde ein Fall dokumentiert, wo Untergeschosse den oben erwähnten Keller ersetzten, der vielleicht ans Ende des 12. Jahrhunderts zu datieren ist. Die Veränderung kann durch die Ankunft neuer Ansiedler hervorgerufen worden sein, ähnlich wie von dem erhöhten Bedarf von Lagerräumen, der mit der Ernährung der Stadtbewohner zusammenhing. Am ehesten wirkten die beiden, eventuell auch weitere Faktoren zusammen.

Es ist anzunehmen, daß diese Veränderung auch in der Disposition der Bauten ihre Widerspiegelung fand. Was die Größe und Disposition der Häuser betrifft, gibt es in Brunn keine direkten archäologischen Belege. Gewisse Informationen können von den freigelegten Untergeschossen abgeleitet werden. Auch Erkenntnisse über die Topographie der Parzelle (z. B. die negative Abgrenzung des Raums, wo Häuser standen, anhand der Verteilung von Abfallgruben und Produktionseinrichtungen), die Breite der historischen Parzelle usw. können hilfreich sein. Bei Schlußfolgerungen muß man jedoch sehr vorsichtig sein. Zukünftig wird die Problematik noch viel Arbeit benötigen, die auf sorgfältigen Analysen sämtlicher zusammengebrachter Erkenntnisse beruhen muß.

Anhand einzelner Beobachtungen kann man aber wenigstens teilweise zur Disposition von Wohnhäusern Stellung nehmen. Nach der Disposition der Keller, die überwiegend mit der längeren Achse in das Innere der Parzelle orientiert sind, ist sichtbar, daß Häuser meistens mit dem Giebel zur Straße orientiert waren. Traufenseitig orientiert sind bisher nur zwei Bauten, und zwar das Haus, das zum Untergeschoß auf dem Dominikanerplatz gehörte, und das Objekt Nr. 629 in Starobrněnská 2–4.

Das schachbrettartige Einlassen der Keller auf den Nebenparzellen, das im Ostteil des Häuserblocks Velký Špalíček belegt ist, kann einer der Beweise sein, daß Häuser noch nicht ganzflächig unterkellert waren. Es ist wahrscheinlich, daß Keller ungefähr die Hälfte oder einen nur kleineren Teil des Hausgrundrisses einnahmen. Es ist anzunehmen, daß Häuser nur ausnahmsweise vollständig unterkellert waren. Der bisher einzige unbestrittene Fall ist der Keller s. E. 2 in náměstí Svobody 17.

Falls nicht nur Zeit des Aufbaus holzlehmiger Häuser, dann sicherlich Ende des 13. Jahrhunderts war das Straßennetz festgelegt, das die Bauten zu respektieren hatten. Es ist also wahrscheinlich, daß spätestens Ende des 13. Jahrhunderts, wahrscheinlich aber schon zur Zeit des Aufbaus, die Häuser bis zur Straßenlinie reichten. Und dies auch in dem Fall, wo der Keller tiefer im Parzelleninneren lag. Von dieser Annahme kann dann auch die Länge der Häuser selbst hypothetisch abgeleitet werden. Sie schwankte zwischen 12 und 19 m. Anhand der Länge kann nach analogischen Situationen die Innengliederung der Häuser erwogen werden. Höchstwahrscheinlich handelte es sich um die Dreiraumdisposition.

Die Breite der Häuser ging wohl teilweise über die Keller hinaus. Das belegt die Situation, die bei dem Objekt Nr. 593 in Rašínova 6 dokumentiert wurde. Offensichtlich nahm sie – bis auf Ausnahmen, wo die Häuser traufenseitig orientiert waren – nicht die ganze Parzellenbreite ein. Von der oben erwähnten Disposition, die im Ostteil von Velký Špalíček dokumentiert wurde,

geht die Bemühung hervor, die Bebauung in dem traditionell angenommenen Schema zu erhalten – Haus, Haus, Durchfahrt, Durchfahrt (z. B. Radová – Štiková 1991). Die späteren gemauerten Häuser hatten eine ähnliche Disposition. Es kam nur zur Veränderung der Bautechnologie zugunsten des dauerhafteren Baumaterials.

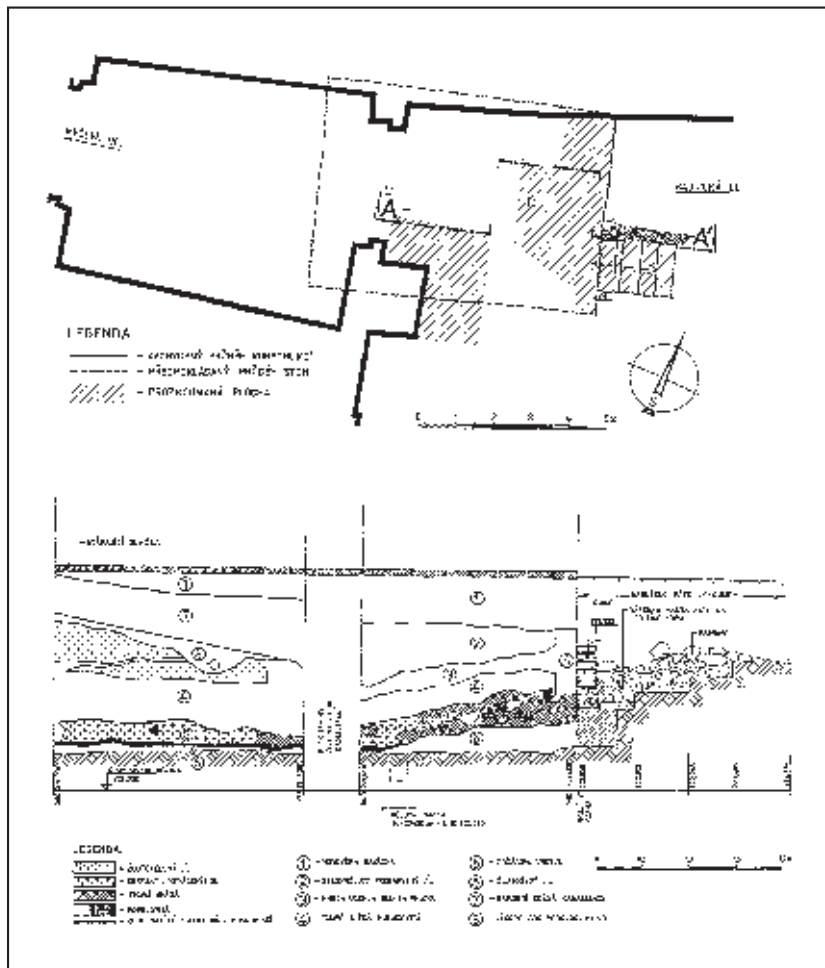
In Sachen der Konstruktion und Ausstattung der Bauten bleibt nichts Anderes übrig, als das Studium der Branddestruktionen und Funde aus Sekundärlagen. Die Konstruktion der Häuser bestand aus Holzelementen. In den aus erhaltenen Situationen entnommenen Proben wurden Eiche und Tanne determiniert. Als Ergänzungsmaterial wurde Lehmewurf verwendet. Damit wurden Wände bedeckt sowie Fugen zwischen Konstruktionselement erfüllt. Es wurde gezimmerte sowie Fachwerkkonstruktion benutzt. Teilweise wurde auch Rutengeflecht verwendet. In Branddestruktionen befinden sich auch Ziegel. In welcher Funktion sie in den Bau eingegliedert wurden, ist schwer zu entscheiden. Sie können z.B. zur Errichtung der Heizanlage gedient haben. Es kommen auch Dachziegel vor, jedoch nur in winziger Menge. Eher neigen wir zur Meinung, daß Dächer mittelalterlicher Brünner Häuser mit Schindel bedeckt waren. Unter Funden gab es auch Fußbodenfliesen aus gebranntem Ton. In den Häusern bildeten sie aber wohl keine zusammenhängenden Flächen. Sie wurden nämlich nur in geringer Menge gefunden. In allen Wohngebäuden ist mit Heizanlagen zu rechnen. Bisher wurde aber nur eine ihrer Destruktionen verzeichnet, die in das Untergeschoß s. E. 01 in Mozartova-Straße gestürzt worden war.

Von dem oben angeführten ergibt sich, daß die Archäologie – wenigstens im Fall Brünns – wohl keine erschöpfende Auskunft über die hochmittelalterliche nicht gemauerte bürgerliche Architektur geben kann. Es hängt mit der Quellenbasis zusammen, mit welcher sie arbeitet. Die Archäologie darf nicht als eine rettungbringende Disziplin verstanden werden, deren Ergebnisse die Informationslücke erfüllen, die durch die Vernichtung aller mittelalterlichen nicht gemauerten Bauten und die relativ sporadische Aussage schriftlicher Quellen und der Ikonographie zustande kam. Es sollte eher ein anhand historischer Quellen und Analogien erarbeitetes Modell unterbreitet werden (z. B. bisher bestehende Bauten und „verwandten“ Städten). Ergebnisse archäologischer Grabungen sollten dann seine Richtigkeit testen und die bewiesenen Mängel korrigieren, und zwar in einem solchen Maß, das durch ihre Methoden und Quellenbasis gerechtfertigt ist.

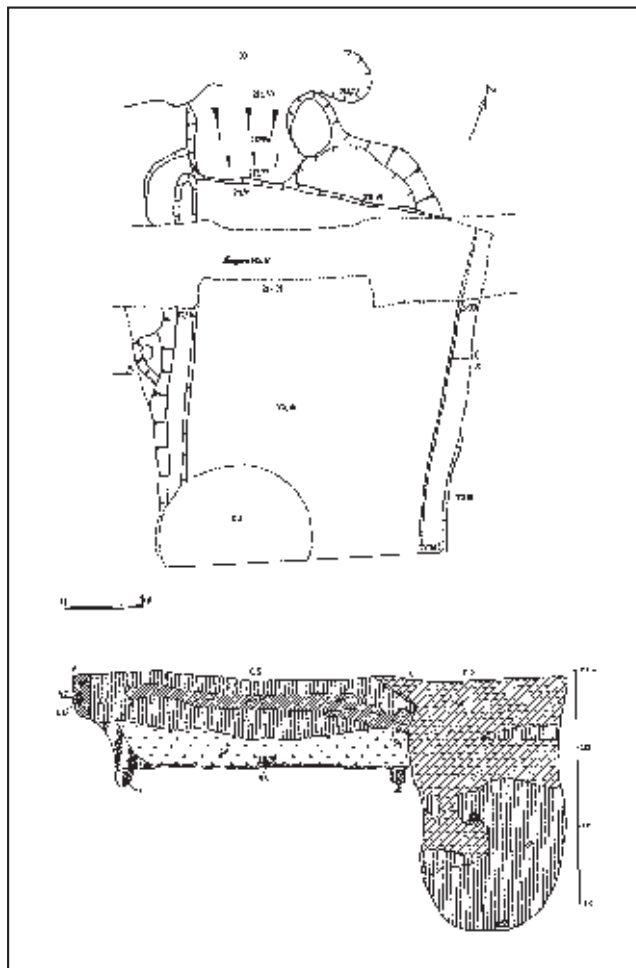
In aller Kürze kann heute gesagt werden, daß die älteste Bebauung Brünns im 13. Jahrhundert größtenteils durch holzlehmige Bauten von Wohn- und Wirtschaftsfunktion gebildet war. Die Bauten waren klein oder groß (je nach ihrer Funktion) und sogar mehrstöckig. Es wurde Fachwerk- sowie gezimmerte Konstruktion verwendet. Ein Großteil der Bauten verfügte über nicht gemauerte Keller, die als Lagerräume benutzt wurden. In der 2. Hälfte des 13. Jahrhunderts kommen erste gemauerte (überwiegend steinerne, ab dem 14. Jahrhundert auch ziegelne) Bauten zum Vorschein, die ab der Wende des 13. und 14. Jahrhunderts die nicht gemauerte Architektur ablösen und schrittweise zu dominanten Vertretern der bürgerlichen Architektur Brünns werden.

**KATALOG SUTERÉNŮ
DŘEVOHLINĚNÝCH STAVEB**

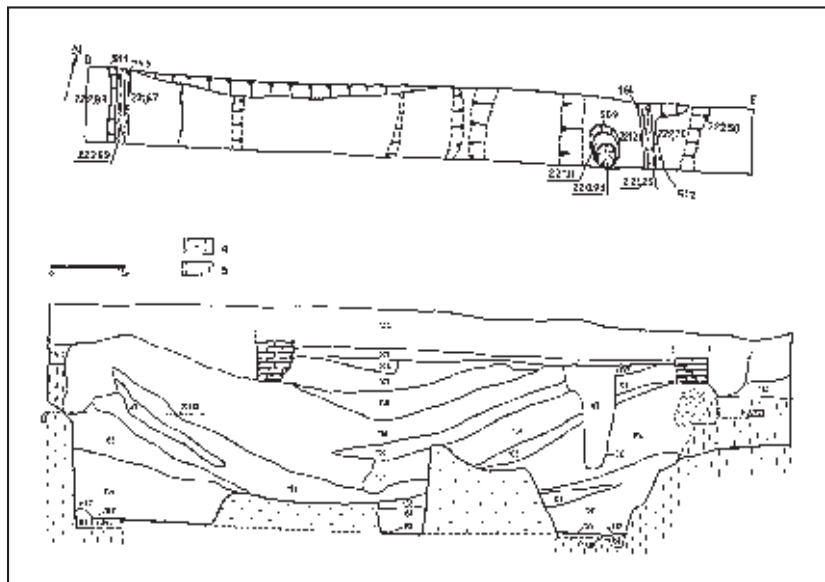
Do katalogu jsou zařazeny všechny archeologicky odkryté situace z let 1996 až 2002 na území historického jádra města Brna, které byly bez vážných pochybností interpretovány jako suterény dřevohlíněných staveb (celkem 37). Třináct nepochybných suterénů, zkoumaných před rokem 1996, bylo publikováno již dříve (Loskotová – Procházka, 1995, Procházka 1996, Procházka 2000) (obr. 30). Archeologické výzkumy po roce 2002, na kterých byly objeveny další suterény, se v době sepsání příspěvku nacházely většinou ve fázi zpracování.

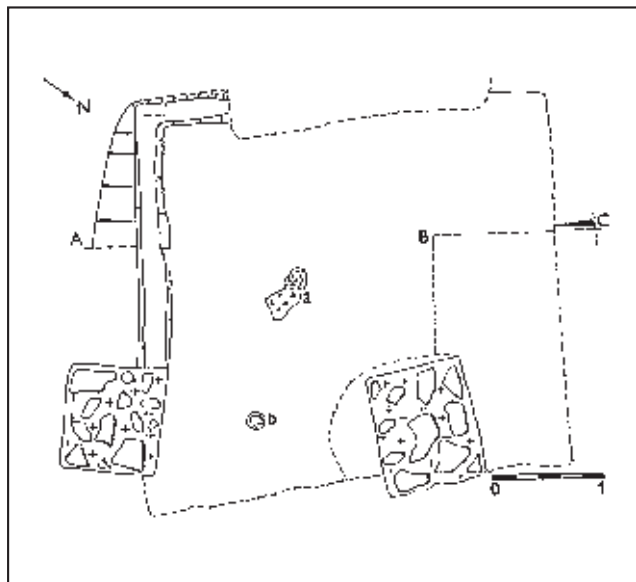
Radnická 8 – objekt č. 1

Koblížná 3 – objekt č. 5

Panenská – objekt č. 513

Dominikánská 17 – objekt č. 63

obr. 30
Výběr suterénů dřevohlíněných staveb zkoumaných před rokem 1996.
Převzato z Loskotová – Procházka 1995, obr. 12, 13; Procházka 1996,
obr. 2, 3, 4.

Abb. 30
Auswahl von Souterrainen von vor dem Jahre 1996 erforschten
Holzlehmbauten. Übernommen aus Loskotová – Procházka 1995,
Abb. 12, 13; Procházka 1996, Abb. 2, 3, 4.

obr. 31

Dominikánská 5 – VS003, VS165, VS166.

Půdorysy a profily.

518 – vstupní šije;

953 – její vyzdění;

514, 2553, 2554 – sloupové jamky
po dřevěné konstrukci stěn suterénu;

2180 – podlahový nášlap;

2179, 3103 – požárové výplně suterénu;

2906 – vyzdění;

2549, 2550 – sloupové jamky

po dřevěné konstrukci stěny suterénu;

3117, 3120–3125 – výplně suterénu;

2523, 2560 – sloupové jamky, mohly

by souviset se vstupem do suterénu;

2181, 2185, 2186, 2186, 3119 – výplně

suterénu;

2522, 2528, 2529 – sloupové jamky,

kteřé mohly souviset s konstrukcí

nadzemních částí staveb;

2504 – starší kopaný sklípek;

šrafované středověký sklep.

Abb. 31

Dominikánská 5 – Befund Nr. VS003,

Befund Nr. VS165, Befund Nr. VS166.

Grundrisse und Profile.

518 – Eingangshals;

953 – seine Ausmauerung;

514, 2553, 2554 – Säulengrubchen

nach der Holzkonstruktion

der Untergeschoßwände;

2180 – Fußboden-Stampfschicht;

2179, 3103 – Brandschichten

der Untergeschoßausfüllung;

2906 – Ausmauerung;

2549, 2550 – Säulengrubchen

nach der Holzkonstruktion

der Untergeschoßwand;

3117, 3120–3125 –

Untergeschoßausfüllungen;

2523, 2560 – Säulengrubchen,

die mit dem Eingang ins Untergeschoß

zusammenhängen könnten;

2181, 2185, 2186, 2187, 3119 –

Untergeschoßausfüllungen;

2522, 2528, 2529 – Pfostengrubchen,

die mit der Konstruktion

der oberirdischen Bauteile

zusammenhängen könnten;

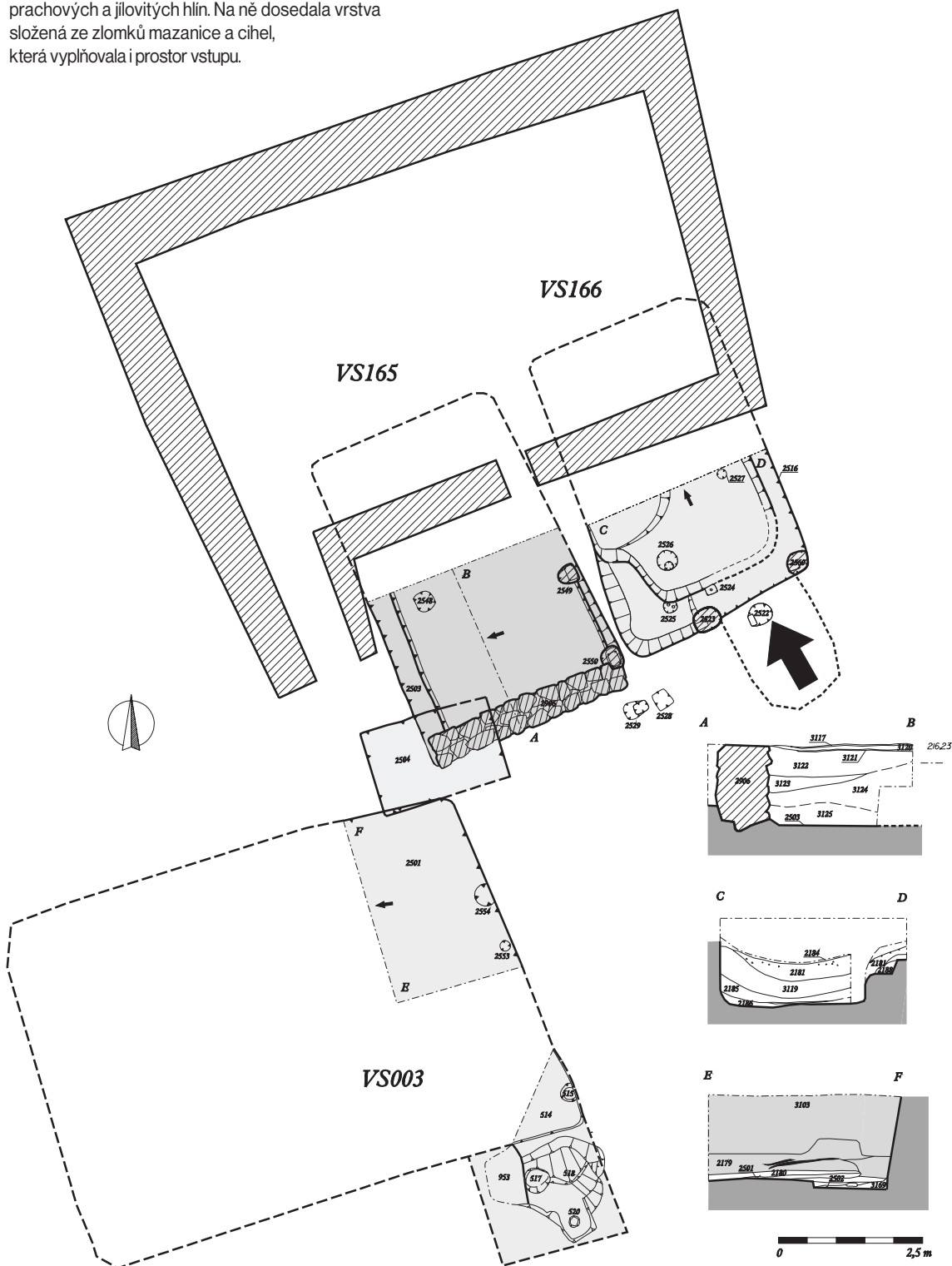
2504 – älterer gegrabener Keller;

schraffiert ist der mittelalterliche

Keller bezeichnet.

Dominikánská 5, parcela 474 (původně zasahoval suterén i na parcelu 475 – tj. Dominikánská 7), VS003:

Popis nálezové situace: Na exkavované ploše zachycený relikv suterénu byl zkoumán plošně. Šlo o rozsáhlý výkop (514=2501), původně snad lichoběžníkového (či přibližně obdélného nebo čtvercového) půdorysu. Zachycený segment severní a východní stěny svíral úhel 100°. Segmenty východní a jižní stěny byly kolmé. Východní stěna byla dlouhá 6,10 m. Ve směru Z-V byl suterén delší než 2 m. Dokumentovaná hloubka činila 2,40 m. Stěny byly přímé, svislé či strmě šikmé. Do plochého dna přecházely ostře. Při východní stěně byly dokumentovány tři, do dna zahlužené sloupové jamky (515 – průměr 0,30 m, hloubka 0,40 m; 2553 – průměr 0,20 m; 2554 – půlkruhová o průměru 0,44 m). Vzdálenost mezi jamkou 2553 a 2554 činila 0,70 m. V jihovýchodním rohu se na jižní stěnu suterénu napojoval výkop vstupu (518). Byl širší i delší než 2 m. Zachyceno bylo převážně jeho dno. Mělo poměrně nepravidelný tvar. Stupňovitě sestupovalo do suterénu. Jeho nejnižší část převyšovala dno suterénu o 0,75 m. Při západní stěně se nalézaly zdi 943 a 953, které byly interpretovány jako vyzdění vstupu. V případě zdi 943 se jednalo o smíšené zdivo, pojené žlutou prachovou hlinou, široké 0,60 m a vysoké 0,80 m. Na ni pak dosedala zeď 953, která byla postavena z cihel, pojených jílovitou hlinou a mistry šedohnědou maltou. Do dna vstupu byla zahlužena kúlová jamka 520 (průměr 0,18 m, hloubka 0,45 m) a při zdi 943 sloupová jamka 517 (průměr 0,40 m, hloubka 0,08 m). Výplně suterénu tvořily vrstvy žlutých a šedých prachových a jílovitých hlin. Na ně dosedala vrstva složená ze zlomků mazanice a cihel, která vyplňovala i prostor vstupu.

Vztah k uliční čáře: Severní stěna suterénu svírala s uliční čarou Dominikánské ulice (ve středověku platea Brunensis) úhel cca 15°. Zachycený relikt suterénu od ní byl vzdálen 11,50 m. Stávající uliční čára je velice pravděpodobně téměř shodná s uliční čarou ve středověku. Výstup ze suterénu směřoval od ulice do nitra parcely.

Datece: Výkop suterénu porušil sklípek s. j. 2504 (popsán v příslušné pasáži), který zanikl nejpozději koncem 1. třetiny 13. století. Keramický materiál, získaný z výplně suterénu, byl datován do 3. třetiny 13. století.

Interpretace: Sklep dřevohliněného domu štítově orientovaného do Dominikánské ulice.

Obrázky: 31

Prameny, literatura: Merta – Zapletalová – Zůbek 2001; Holub – Kováčik – Merta – Peška – Procházka – Zapletalová – Zůbek 2002, 79.

Dominikánská 5, parcela 474, VS165:

Popis nálezové situace: Na exkavované ploše zachycený relikt suterénu byl zkoumán plošně. Šlo o rozsáhlý výkop (2503), původně snad obdélného nebo čtvercového půdorysu o rozměrech 3,60 × > 3,20 m. Dokumentovaná hloubka činila 1,70 m. Východní stěna byla šikmá, západní snad stupňovitá, ve svém průběhu svíslá i šikmá. Stěny přecházely ostře do plochého dna. Při jižní stěně se nacházela 0,55 m silná kamenná zeď, pojená spraší (2906). Zpevňovala stěnu kvůli tomu, že v tomto místě byl suterén zahlouben do zásypů staršího sklípku (s. j. 2504 – popsán v příslušné pasáži). Při východní stěně byly do dna a částečně i stěny zahloubeny dvě sloupové jamky (2549, 2550), z nich jedna v jihovýchodním rohu suterénu. Na základě otisků lze doložit, že v nich byly ukotveny trámy obdélného průřezu (0,26 × 0,20 m). Rozteč mezi trámy činila 1,42 m. Další sloupová jamka se nacházela 0,30 m od západní stěny suterénu (2548 – přibližně kruhová o průměru 0,44 m). Na dně suterénu ležela vrstvička, interpretovaná jako podlahový nášlap. Výplně suterénu představovaly vrstvy, které nevykazovaly požárový charakter. Při jihovýchodním rohu, vně suterénu (0,30 m od jižní stěny) byla dokumentována sloupová jamka 2529. Podle otisku v ní byl původně usazen sloup o průměru cca 0,20 m. Snad mohl patřit k nadzemní konstrukci domu.

Vztah k uliční čáře: Jižní stěna suterénu byla rovnoběžná s uliční čarou Dominikánské ulice (ve středověku platea Brunensis). Zachycený relikt suterénu byl od ní vzdálen 8 m. Původní vzdálenost byla však menší. Stávající uliční čára je pravděpodobně v podstatě shodná s uliční čarou ve středověku.

Datece: Výkop suterénu porušil sklípek s. j. 2504 (popsán v příslušné pasáži), který zanikl nejpozději koncem 1. třetiny 13. století. Keramický materiál, získaný z výplně suterénu, byl datován do závěru 13. století.

Interpretace: Sklep dřevohliněného domu, štítově orientovaného do Dominikánské ulice.

Obrázky: 14, 31, 32

Prameny, literatura: Merta – Zapletalová – Zůbek 2001

obr. 32
Odkryté půdorysy suterénu VS165
(vpravo) a VS165 (vlevo)
z Dominikánské 5.

Abb. 32
Freigelegte Grundrisse des
Untergeschosses VS165 (rechtes)
und VS165 (links) in Dominikánská 5.

Dominikánská 5, parcela 474, VS166:

Popis nálezové situace: Na exkavované ploše zachycený relikt suterénu byl zkoumán plošně. Šlo o rozsáhlý výkop (2516), původně snad obdélného nebo čtvercového půdorysu o rozměrech 3,60 × > 2,50 m. Dokumentovaná hloubka činila 1,60 m. Zachycené segmenty jižní a západní stěny byly šikmé. Do dna přecházely stěny ostře. Dno bylo stupňovité. V odstupe 0,30 až 0,50 m od zachycených stěn bylo sníženo o cca 0,60 m. Při jižní stěně byly do dna a částečně i stěny zahloubeny dvě sloupové jamky (2523, 2560), z nich jedna v jihovýchodním rohu suterénu. Na základě otisků lze uvažovat, že v nich byly ukotveny trámy obdélného průřezu (0,24 × 0,14 m). Rozteč mezi nimi činila 1,70 m. Není vyloučeno, že vymezovaly vstup do suterénu. Do jeho dna by však byla zahloubena sloupová jamka 2522, kde byl podle otisku usazen sloup obdélného průřezu (0,20 × 0,12 m). Není ovšem vyloučeno, že je mladší. Ve zvýšeném stupni dna 0,30 m od jižní stěny byly dokumentovány další dvě sloupové jamky (2524 – 0,20 × 0,20 m a 2525 – průměr 0,24 m). Ve snížené části dna byla zachycena ještě kúlová jamka 2527 (průměr 0,13 m) a sloupová jamka 2526, kde byl původně ukotven sloup o průměru 0,16 m. Nacházela se tu také jáma neznámé funkce se šikmými stěnami, hluboká 0,06 m. Na dně suterénu ležela vrstvička, interpretovaná jako podlahový nášlap. Výplně suterénu představovaly vrstvy, které nevykazovaly požárový charakter. Při jihozápadním rohu, vně suterénu (0,60 m od jižní stěny) byla dokumentována sloupová jamka 2528 (přibližně čtvercová o straně 0,32 m). Snad se může jednat o pozůstatek nadzemní konstrukce domu.

Vztah k uliční čáře: Jižní stěna suterénu byla rovnoběžná s uliční čarou Dominikánské ulice (ve středověku platea Brunensis). Zachycený relikt suterénu byl od ní vzdálen 8 m. Původní vzdálenost byla však menší. Stávající uliční čára je velice pravděpodobně shodná s uliční čarou ve středověku.

Datace: Keramický materiál, získaný z výplně suterénu, byl datován do závěru 13. století.

Interpretace: Sklep dřevohlíněného domu, štitově orientovaného do Dominikánské ulice.

Obrázky: 31, 32

Prameny, literatura: Merta – Zapletalová – Zůbek 2001

Dominikánská 7, parcela 475, VS001:

Popis nálezové situace: Na exkavované ploše zachycený relikt suterénu byl zkoumán plošně. Šlo o rozsáhlý výkop. Měl dvě části; hlavní výkop 503 zkoumaný plošně a vedlejší, v podstatě jen v řezu zachycený výkop 631, který byl interpretován jako vstup. Na základě pořízené dokumentace byly v existenci suterénu rozlišeny tři fáze. Za čtvrtou fází pak může být považován vyzděný sklep VS002, zapuštěný do výplně suterénu.

1. FÁZE: K té byl přiřazen vlastní výkop 503 a výkop 529 (a snad i 504, 505, 721, 722 a 723). Půdorys výkopu 503 byl pravděpodobně poněkud složitější, ale jeho základem se stal přibližně čtverec o straně 5,40 m. Dokumentovaná hloubka činila 1,50 m. Že by se půdorysně nemuselo jednat o čtverec, je nutné předpokládat na základě přiřazení výkopu 511 do rámce VS001, protože tento z části překračoval jeho hranici. Jednalo se o nedozkoumanou jámu, velice pravděpodobně obdenného charakteru jako výkop 529 (viz níže). Lze uvažovat ještě o nějakém výklenku v jižní stěně výkopu 503, a to na základě řezu P12, kde stěna výkopu 503 nebyla přímá; může ale jít také o doklad částečného „zhroucení“ stěny. Jižní stěna však už nemohla být podrobněji zkoumána; stejně tak východní. Ze severní stěny se dochoval jen nepatrný segment. Jako celek byla zkoumána jen západní stěna. Byla přímá a svislá s ostrým přechodem do plochého dna. V případě výkopu 529 šlo o jámu kruhového, případně oválného půdorysu o průměru 1–1,20 m a hloubce 0,40 m. Byla zahloubena do dna výkopu 503 v jeho jihozápadním rohu. Její funkce není jasná. Pravděpodobně však nešlo o sloupovou jámu, poněvadž na jejím dně nebyly zaznamenány žádné projevy po sloupu (otisk, udusání, podložní kameny); ani výplň 529 (145) nejevila žádné rozdělení na výplň případné dutiny po sloupu a jeho utěsnění. Tvořila ji hlavně šedá prachová hlína s příměsí uhlikatého prachu. Prostorové umístění jámy 529 do jisté míry odporuje tomu, že by výkop vstupu (631) existoval již v první fázi suterénu. Ten se na výkop 503 napojoval na jeho západní stěně, a to právě u jihozápadního rohu. Jáma 529 by tedy podstatně omezovala postup do nitra suterénu. V případě výkopů 504, 505, 721, 722 a 723 jde o drobné kúlové jamky.

2. FÁZE: Tato nastala po vyplnění výkopu 529 kontextem 145 a představuje ji kontext 134=142=143, 404 a pravděpodobně i 408 a snad i 405. Kontext 134=142=143 byla kyprá až středně ulehlá, maximálně 0,06 m silná, šedá až černá, místy i oranžová vrstvička, tvořená hlavně uhlikatým, případně mazanícovým prachem. V případě kontextu 404 šlo o zuhelnatělý kruhový fragment dřeva, který byl uložen v oné vrstvičce 134=142=143. Mohlo jít spíše o relikt nějakého předmětu než o konstrukční prvek. V případě kontextu 408 šlo zase o oválný „flek“ uhliků (0,22 × 0,18 m) na povrchu kontextu 145. Mohlo snad jít o šeroý relikt sloupu. Kontext 405 byl zuhelnatělý relikt dřeva o obdélném průřezu (0,16 × 0,06 m) a dokumentované délce 1,60 m, který byl podélně uložen u jižní stěny. Mohl by náležet jako součást bednění i ke třetí fázi. To by ovšem předpokládalo zahloubení do 134=142=143.

3. FÁZE: Byly k ní přiřazeny kontexty 557, 559, 558, 560, 561, 565, 534, 400, 171=172, 170 a 123. Tato fáze byla interpretována tak, že pravděpodobně došlo k „obednění“ stěn suterénu (potažmo stále ještě výkopu 503). Zachované pozůstatky jeho vertikálních prvků byly kúlové/sloupové jámy 557 (k tomu dutina po kúlu 559), 558 (k tomu dutina po kúlu 560), 561, 534 a 565. Na základě kontextů 559, 560, a 534 lze soudit, že šlo o prvky obdélného, či čtvercového průřezu s rozměry 0,24 × 0,18 m; 0,22 × 0,125 m; 0,16 × 0,16 m. Tři byly situovány v rozích výkopu 503, čtvrtý „ve středu“ západní stěny, pátý opět u západní stěny, ale 1,40 m od prvku umístěného v jihozápadním rohu výkopu 503. Ty pak zároveň náležely ke konstrukci vyústění vstupu do prostoru suterénu. Výkop vstupu (631) byl ve své delší ose velice pravděpodobně kolmý na západní stěnu 503. Šířka činila 1,80 m. Jižní stěna byla přímá, svislá až strmě šikmá s ostrým přechodem do dna. Severní stěna byla konvexní s nepostřehnutelným přechodem do dna. Dno bylo stupňovité. Jeho zachycená, nejnižší položená část, byla v podstatě povrchem prvního schodu, vedoucího ven ze suterénu. Svislá část tohoto schodu byla utvářena vlastní stěnou výkopu 503, která zde byla vysoká jen 0,40 m. Druhý schod byl vysoký 0,20 m a jeho svislá partie byla od hrany prvního schodu vzdálena 0,34 m. Pozůstatky horizontálních prvků „bednění“ suterénu zastupoval kontext 400. Šlo asi o fošnu obdélného průřezu s jednou z delších stran ve tvaru oblouku. Šířku měla 0,45 m, sílu 0,08 m. Uložena byla cca 0,50–0,60 m nade dnem výkopu 503 a to tak, že šířka představovala výšku. U východní a jižní stěny byla mezi „bedněním“ a hranicí výkopu mezera (šířka 0,30–0,46 m),

obr. 33
Dominikánská 7 – VS001, VS010.
Půdorysy a profily.
631 – vstupní šije;
534, 557, 558, 561, 565 – kůlové a sloupové jamky po dřevěné konstrukci stěn suterénu;
142 – uhlíkatá vrstvička;
172 – hlína, která asi původně vyplňovala prostor mezi dřevěnou konstrukcí stěny suterénu a stěnou jeho výkopu;
125 – mazaníková destrukce;
144 – uhlíkatá vrstvička;
120 – asi neshořelá destrukce stavby;
537, 538, 542, 562–564 – sloupové jámy;
254 – podlahový nášlap;
262, 263, 268, 269, 272, 283, 1116, 1118 – pravděpodobně destrukce dřevohliněné stavby, z části snad odpadní vrstvy;
385 – výplň dutiny po sloupu;
195, 196 – výplň odpadního charakteru;
VS002 – zděný sklep zasypaný na sklonku 13. století.

Abb. 33
Dominikánská 7 – Befund Nr. VS001, Befund Nr. VS010. Grundrisse und Profile.
631 – Eingangshals;
534, 557, 558, 561, 565 – Pfosten- und Säulengrübchen nach der Holzkonstruktion der Untergeschoßwände;
142 – dünne Kohlschicht;
172 – Lehm, ursprünglich den Raum zwischen der Holzkonstruktion der Untergeschoß- und der Aushubswand erfüllend;
125 – Lehmewurfdestruktion;
144 – dünne Kohlschicht;
120 – wohl unverbrannte Baudestruktion;
537, 538, 542, 562–564 – Säulengruben;
254 – Fußboden-Stampfschicht;
262, 263, 268, 269, 272, 283, 1116, 1118 – wahrscheinlich Destruktionen eines holzlehmigen Baus, teilweise der Abfallschicht;
385 – Ausfüllung des Hohlraums nach der Säule;
195, 196 – abfallartige Ausfüllung;
VS002 – gemauerter Keller, im späten 13. Jahrhundert zugeschüttet.

vyplněná kontexty 123 (světlá šedá prachová hlína se zlomky tmavé hnědé prachové hlíny, nahodilými uhlíky, zlomky cihel), 171=172 (světlá žlutohnědá prachová hlína se zlomky hnědé prachové hlíny) a 170 (tmavá hnědošedá hlína). Není jasné, zda se jednalo o izolaci, či vyrovnání již poškozené stěny výkopu 503 (tomuto by snad nasvědčoval řez P12, kde stěna výkopu 503 není přímá – není ovšem patrné, zda jde opravdu o zhroutení stěny, či o důkaz existence nějakého výklenku z předchozích fází existence suterénu).

Ostatní kontexty (tedy především výkopy zachycené, vzhledem k podmínkám výzkumu, až v úrovni dna výkopu 503) již nelze s jistotou vztáhnout k některé z popsanych fází suterénu. Jednalo se hlavně o sloupové nebo kůlové jamky, větších či menších rozměrů. Jen ve dvou případech (509, 510) šlo o jámy v podstatě shodného charakteru jako výše zmiňovaný výkop 529. Některé z nich mohou být zařazeny do rámce VS002 (vyzděný sklep, který porušil VS001) a naopak některé kontexty z VS002 by mohly příslušet i VS001. Výplně suterénu i prostoru vstupu měly ve většině požárový charakter. Zajímavé je, že v nich byly nalezeny dva poměrně velké (0,44 × 0,54 × 0,98 m, 0,46 × 0,52 × 1 m) relikty stavebních článků z krinoidového vápence.

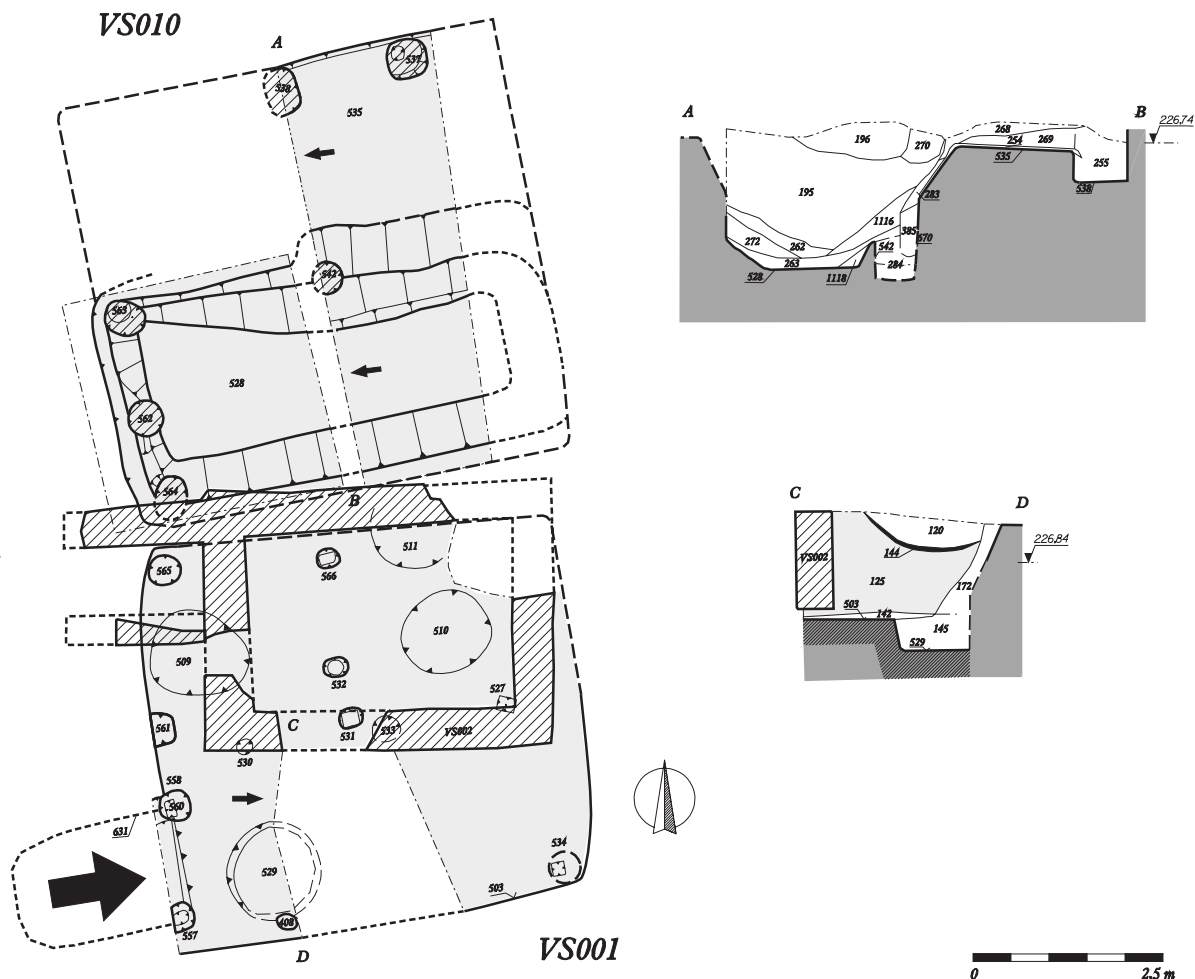
Vztah k uliční čáře: Jižní stěna suterénu byla přibližně rovnoběžná s uliční čarou Starobrněnské ulice (ve středověku platea Antique Brunnae). Byla od ní vzdálena 40 m. Severní stěna svírala s uliční čarou Dominikánské ulice (ve středověku platea Brunensis) úhel cca 25°. Byla od ní vzdálena 44 m. Stávající uliční čáry byly pravděpodobně téměř shodné s uličními čarami ve středověku. Výstup ze suterénu směřoval k západní hranici parcely. Stavbu můžeme interpretovat jako hospodářskou.

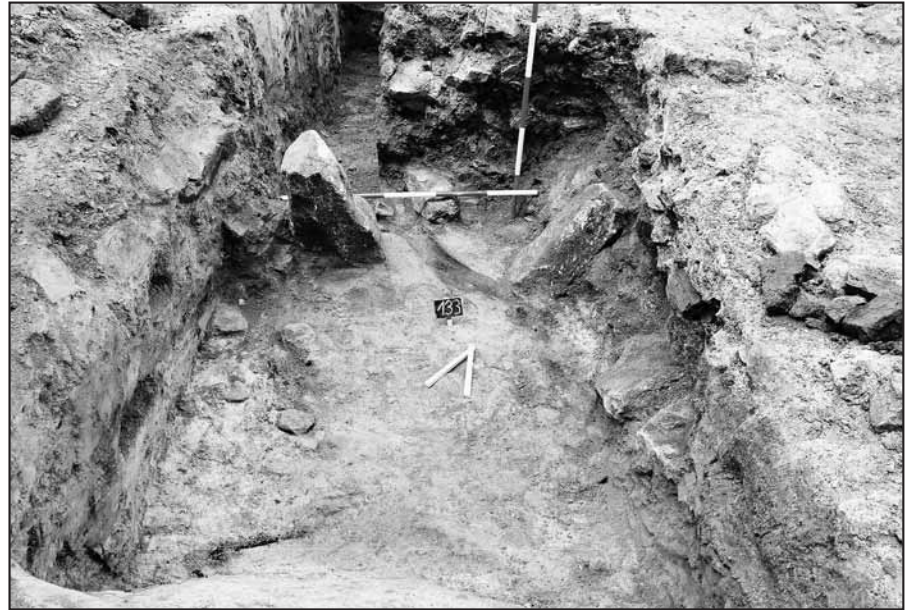
Datace: Keramický materiál, získaný z výplně suterénu, byl datován do závěru 13. století.

Interpretace: Sklep, náležející dřevohliněné stavbě, pravděpodobně hospodářské funkce, umístěné v zadní části parcely.

Obrázky: 16, 33, 34, 35, 36

Prameny, literatura: Merta – Zapletalová – Zůbek 2001; Holub – Kováčik – Merta – Peška – Procházka – Zapletalová – Zůbek 2002, 78, 79.

obr. 34
Požárové výplně suterénu VS001 z Dominikánské 7.
Jsou patrné relikty stavebních článků.

Abb. 34
Brandschichten der Untergeschoßausfüllung VS001
in Dominikánská 7. Sichtbare Relikte der Bauteile.

obr. 35
Začišťování půdorysu suterénu VS001 z Dominikánské 7.
Jsou jasně patrné jeho požárové výplně.

Abb. 35
Detaillierte Freilegung des Grundrisses
des Untergeschosses in Dominikánská 7. Sichtbare
Brandschichten der Ausfüllung.

obr. 36
Dílčí řez požárovými výplněmi suterénu VS001
z Dominikánské 7 (viz obr. 33).
Vlevo je patrná zeď sklepa VS002.

Abb. 36
Teilschnitt durch Brandausfüllungen
des Untergeschosses von VS001 in Dominikánská 7
(siehe Abb. 33). Links die Wand des Kellers VS002.

Dominikánská 7, parcela 475, VS010:

Popis nálezové situace: Na exkavované ploše zachycený relikt suterénu, potažmo stavby, byl zkoumán plošně. Jednalo se o objekt, který se poněkud vymykal z okruhu „typických“ suterénů. Šlo o rozsáhlý výkop, původně snad obdélného nebo čtvercového půdorysu. Maximální dokumentovaný rozměr ve směru Z–V činil 5,70 m, ve směru S–J byla délka větší než 5,50 m. Maximální dokumentovaná hloubka byla 2 m. Výkop byl ve vertikálním směru dvojúrovňový. Dno v jižní cca polovině bylo oproti severní sníženo o 1,60 m. Původní zahloubení severní části nebylo asi příliš velké. Jižní stěna a stěna v úrovni rozhraní severní a jižní poloviny byly přímé, konvexní i konkávní, stupňovité a strmě šikmé. Západní stěna, zachovaná v jižní části, měla spíše přímý charakter takřka beze sklonu. Východní stěna byla sledována jen v řezu, kde byla přímá, svislá. Severní stěna, zachovaná jen v reliktu, byla přímá, strmě šikmá. Přechody stěn do dna byly většinou ostré. Dno bylo v obou částech výkopu ploché. V severní části ležela na dně 0,01 m silná vrstvička šedohnědé prachové jílovité hlíny s uhlíky, zlomky amorfní rašeliny a kamínky (254). Byla interpretována jako podlahový nášlap. Sloupovou konstrukci dokládají výkopy sloupových jam 542 (k tomu dutina 670), 562, 563 (k tomu dutina 685), 564, 538 a 537. Příslušnost jámy 537 k VS010 ovšem není bez pochyb. Sloupové jámy se nacházely hlavně při stěnách, 542 pak na rozhraní severní a jižní části. Podle kontextů 670 a 685 lze soudit, že někdejší sloupy byly kruhového průřezu a měly průměr 0,22 až 0,30 m. Objekt byl následně částečně zanesen vrstvami, které by bylo možné alespoň z části interpretovat jako destrukci dřevohliněné stavby. Situace sloupových jam 542 a 563 svědčí o tom, že v době uložení byly sloupy ještě na svých místech. Naproti tomu situace u 538 a 562 byla jiná. Následně byla hlubší část zasypána vrstvami odpadního charakteru.

Vztah k uliční čáře: Severní stěna stavby byla přibližně rovnoběžná s uliční čarou Dominikánské ulice (ve středověku platea Brunensis). Byla od ní vzdálena 35 m. Stávající uliční čára je pravděpodobně shodná s uliční čarou ve středověku. Je však pravděpodobné, že v době zániku stavby ještě neexistovala pevná uliční čára.

Datace: Keramický materiál, získaný z výplně, byl datován k polovině 13. století. Stavba porušila blíže nedatovanou pec.

Interpretace: Sklep, náležející dřevohliněné stavbě, pravděpodobně hospodářské funkce, umístěné v zadní části parcely.

Obrázky: 9, 33, 37

Prameny, literatura: Merta – Zapletalová – Zůbek 2001; Holub – Kováčik – Merta – Peška – Procházka – Zapletalová – Zůbek 2002, 78–80.

obr. 37
Pohled od jihozápadu na VS010
z Dominikánské 7.

Abb. 37
Südwestansicht von VS010
in Dominikánská 7.

obr. 38

Dominikánské náměstí – suterén s. j. 602.
Půdorys a profil.
211–213, 218, 219, 229–233 – výplně suterénu;
hustá šrafura – vyzdění stěn suterénu;
řidší šrafura + 915 – zdívo mladšího
středověkého sklepa.

Abb. 38

Dominikánské náměstí – Befund Nr. 602.
Grundriß und Profil.
211–213, 218, 219, 229–23 –
Untergeschoßausfüllungen;
dichte Schraffierung – Ausmauerung
der Untergeschoßwände;
lichte Schraffierung + 915 – Mauerwerk
eines jüngeren mittelalterlichen Kellers.

Dominikánské náměstí, parcela 509, suterén s. j. 602:

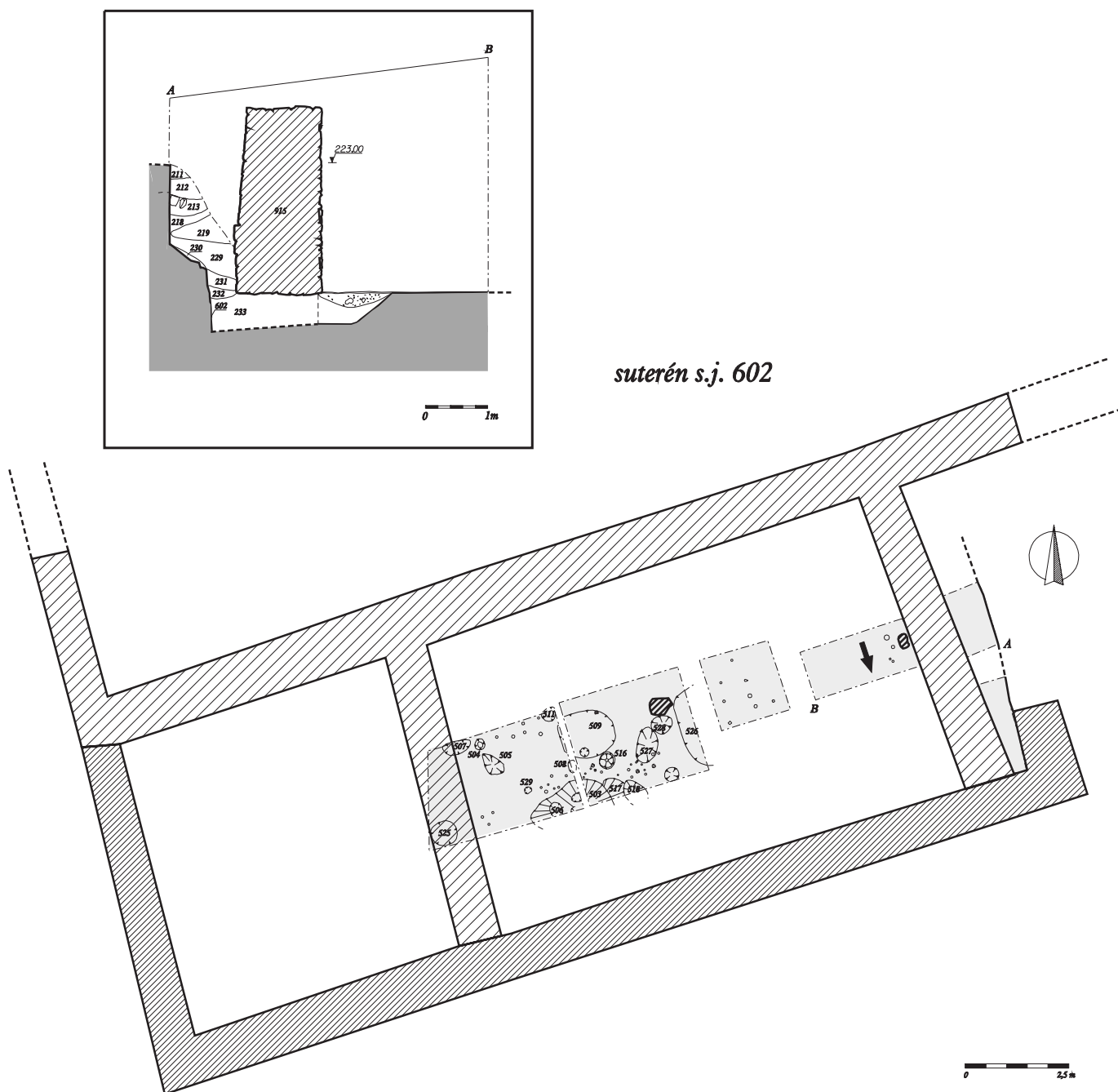
Popis nálezné situace: Zachycený relikt suterénu byl zkoumán v podstatě plošně. Šlo o rozsáhlý výkop (s. j. 602). Ve směru Z–V byl dlouhý cca 22,30 m, ve směru S–J byl delší než 8 (snad 9,70) m. Vnitřní plocha suterénu se dá rekonstruovat na cca 21 × 7,60 m. Na zmenšení plochy se podílí vyzdění některých stěn suterénu. Původní hloubka činila nejméně 2,60 m. Dno bylo ploché. Nacházely se na něm podlahové úpravy. Do nich byly zapuštěny sloupové jámy a další výkopy. Jihovýchodní roh suterénu, jeho jižní a západní stěna byly vyzděny z kamenů a maloformátových cihel (24 × 12 × 5 cm, 21 × 10 × 4,5 cm), pojených zelenošedou vápennou maltou. V západní části jižní stěny byla prolomena trojice do náměstí směřujících světlíků. Důvodem k vyzdění byla pravděpodobně statická porucha objektu. Můžeme se domnívat, že dokumentovaný stav suterénu představoval jeho nejméně druhou stavební fázi. Na profilu dokumentované základy suterénu naznačují, že jeho, při přestavbě nevyužitá část, byla účelově zasypána. Je otázkou, zda trám 410, uložený na podloží východně suterénu, nedokládá existenci v těchto místech se nacházející nadzemní část konstrukce vlastního domu, či nebyl součástí související stavby. Mohl však být i reliktem starší stavby.

Vztah k uliční čáře: Suterén byl situován při někdejší uliční čáře Dominikánského náměstí (ve středověku Rybný trh – forum Pliscium).
Datace: Nálezy ze záspy suterénu (s. j. 211 až 220) lze rámcově zasadit do 2. poloviny 13. století. Suterén dřevohliněné stavby byl v závěru 13. století vyzděn a nad ním byl následně vystavěn kamenný dům. Trám 410, neležený východně od suterénu, byl dendrochronologicky datován do období po roce 1247.

Interpretace: Sklep dřevohliněného domu, okapově orientovaný do Dominikánského náměstí. Dům stál na nároží Dominikánského náměstí a Panenské ulice.

Obrázky: 38

Prameny, literatura: Holub – Merta – Peška – Zůbek 2003; Holub – Merta – Peška – Sadílek 2005

Dominikánské náměstí 1, parcela 493, s. j. 531:

Popis nálezové situace: Na exkavované ploše zachycený relikt suterénu byl zkoumán plošně. Původně šlo o rozsáhlý výkop, pravděpodobně obdélného půdorysu (531). Šířka (kolmá vzdálenost zachycených segmentů západní a východní stěny) činila 3,40 m. Délka byla větší než 3,80 m. Původní hloubka přesahovala 1,80 m. Stěny byly přímé, svislé. Dno nebylo při výzkumu dosaženo. V zachycené hloubce 0,20 m byla východní stěna odsazena o 0,40 m. Vytvořil se tak výkop snad pro uložení trámu. Zkoumanou výplň suterénu představovala hnědošedá plastická hlína se zlomky spraše, amorfni rašeliny, kamínky a uhlíky (349).

Vztah k uliční čáře: Zachycený relikt suterénu byl vzdálen 20 m od uliční čáry Dominikánské ulice a 20 m od protažené západní fronty Dominikánského náměstí (ve středověku Rybný trh – forum Piscium). Přesnou podobu uliční sítě v odpovídající době však neznáme.

Datace: Keramický materiál, získaný z výplně suterénu, byl datován do 1. poloviny 13. století. Suterén byl porušen výstavbou křížové chodby dominikánského kláštera, s jejíž výstavbou lze počítat ve 30. letech 13. století.

Interpretace: Sklep náležející dřevohliněné stavbě neznámé funkce.

Obrázky: 39

Prameny, literatura: Peška 2002

Dominikánské náměstí 1, parcela 503, s. j. 574:

Popis nálezové situace: Na exkavované ploše byl zachycen jen segment vstupu do suterénu. Výkop vstupu byl delší než 2,50 m a širší než 1,20 m (574). Stěny nebyly zachyceny. Dno bylo šikmé, stupňovité. Podél předpokládané východní stěny se táhla zeď o šířce 0,50 m (916). Tvořena byla kameny a zlomky cihel pojenými spraší. 0,10 m od západního lince zdi byla do dna vstupu zahlobena sloupová jamka o průměru 0,20 m (518). Dokumentované výplně vstupu představovaly vrstvy šedých a hnědých plastických hlín. Na ně byla nanášena destrukce středověké zděné stavby (219).

Vztah k uliční čáře: Zachycený relikt vstupu do suterénu byl vzdálen 35 m od stávající západní fronty Dominikánského náměstí (ve středověku Rybný trh – forum Piscium). Pravděpodobně se však neshoduje s linií náměstí ve středověku. Do suterénu by se vstupovalo v podstatě paralelně s jmenovanou frontou.

Datace: Z výplně nebyl získán žádný keramický materiál. Vstup a přináležející suterén však velice pravděpodobně náležel do 13. století. Lze tak usuzovat na základě stratigrafické situace.

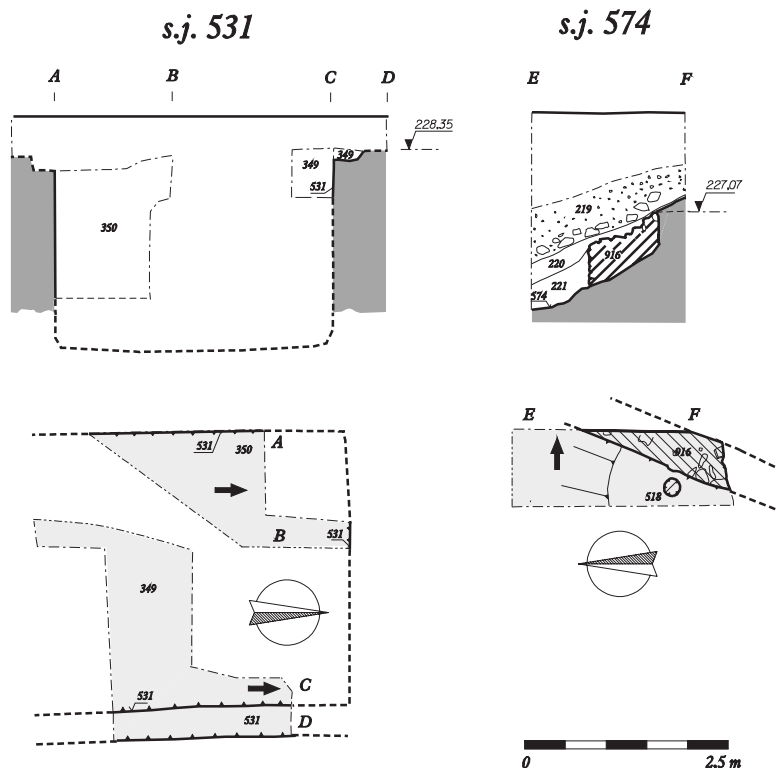
Interpretace: Vstupní šíje sklepa dřevohliněné stavby neznámé funkce.

Obrázky: 39

Prameny, literatura: Peška 2002

obr. 39
Dominikánské náměstí 1 – s. j. 531, s. j. 574.
Půdorysy a profily.
349, 350 – výplně suterénu;
916 – vyzdění východní stěny vstupní šíje;
220, 221 – výplně vstupní šíje;
219 – planýrka středověké zděné stavby.

Abb. 39
Dominikánské náměstí 1 – Befund
Nr. 531, s.E. 574. Grundrisse und Profile.
249, 350 – Untergeschoßausfüllungen;
916 – Ausmauerung der Ostwand
des Eingangshalses;
220, 221 – Ausfüllungen
des Eingangshalses;
219 – Planierung eines mittelalterlichen
gemauerten Baus.

obr. 40
Josefská 7 – s. s. j. 58.
Půdorys a profil.
312 + 319 – úroveň podlahových
úprav a nášlapů;
257 – mazaniceová destrukce;
255, 256 – ostatní výplně suterénu;
400 – shořelé proutě.

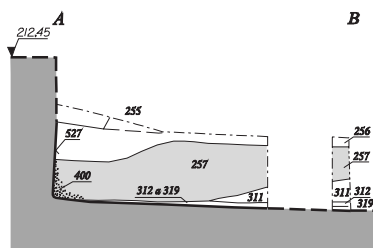
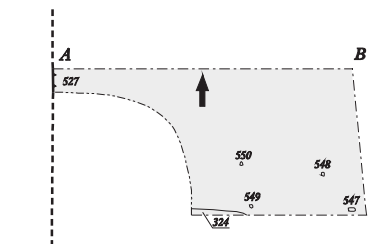

Abb. 40
Josefská 7 – Befund Nr. 58.
Grundriß und Profil.
312 + 319 – Niveau
der Fußbodenherichtungen
und Stampfschichten;
257 – Lehmewurfdestruktion;
255, 256 – andere
Untergeschoßausfüllungen;
400 – verbrannte Reiser.

Josefská 7, parcela 231, s. s. j. 58:

Popis nálezné situace: Na exkavované ploše zachycený relikt suterénu byl zkoumán plošně. Původně šlo pravděpodobně o rozsáhlý výkop, jehož někdejší rozměry se ovšem nepodařilo zachytit (527). V severojižním směru byl delší než 3,40 m, v západovýchodním pak více než 2 m. Dokumentovaná hloubka činila 1,20 m. Původně však byla vyšší; podle úrovně podloží nejméně 1,80 m. Na řezu zachycený relikt severní stěny byl přímý, svislý s ostrým přechodem do plochého dna. Do něho byly zahlobeny čtyři drobné kúlové jamky ve většině kruhového půdorysu (547 až 550) a jeden větší výkop neznámé funkce, dokumentovaný v podstatě jen v malém segmentu na profilu. Situaci překryla 0,04 mocná vrstvička šedé plastické hlíny s uhlíky a četnými zlomky spráše (319). Měla udusaný povrch a byla interpretována jako podlahová úprava či nášlap. Na ní ležela vrstvička 312, stejného charakteru. Při zachyceném reliktu stěny se nacházelo shořelé proutě (?) (400). Na podlahových úpravách ležela až 0,70 m silná vrstva mazaniceové destrukce (257). Další výplň tvořila vrstva, tvořená hlavně světlou hnědošedou plastickou hlinou.

Vztah k uliční čáře: Zachycený relikt suterénu byl vzdálen 10 m od uliční čáry Josefské ulice (ve středověku Česká – platea Bohemorum). Její přesný průběh ve středověku není jasný. Relikt suterénu byl vzdálen 6,50 m od středověké městské hradby.

Datec: Keramický materiál, získaný z výplně suterénu, byl datován do 13. století.

Interpretace: Sklep, náležející dřevohliněné stavbě neznámé funkce.

Obrázky: 40

Prameny, literatura: Zůbek 2002

obr. 41
Kobližná 4/Poštovská 2 – objekt k. 500,
VS029. Půdorys a profil.
123 – mazaniceová destrukce;
119–122, 128 – ostatní výplně suterénu.
574 – vstupní šíje;
585, 587, 674 – sloupové jámy;
1374, 1375 – hlinité vrstvy;
1376 – výplň mezi dřevěnou konstrukcí
stěny suterénu a stěnou jeho výkopu;
1446 – část dřevěné konstrukce
stěny suterénu;
282 – požárová vrstva;
355 – mazaniceová destrukce;
227, 268, 1312 – ostatní výplně suterénu.

Kobližná 4 / Poštovská 2, parcela 143, objekt k. 500:

Popis nálezné situace: Suterén byl zkoumán v podstatě jen řezy. Původně šlo velice pravděpodobně o rozsáhlý výkop, jehož někdejší rozměry se ovšem nepodařilo zachytit (500). V severojižním směru byl delší než 3,10 m, v západovýchodním pak více než 0,90 m. Dokumentovaná hloubka činila 1 m. Na řezu zachycená jižní stěna byla přímá, strmě šikmá s ostrým až pozvolným přechodem do plochého dna. Na dně se místy nalézala 0,02–0,03 m silná vrstvička uhlíků a spáleného dřeva (126). Na ní ležela 0,50 m silná mazaniceová destrukce (123), která u zachycené stěny přecházela do kontextu, tvořeného z 50 % hnědou písčitou hlinou a z 50 % zlomky vypálené mazanice (125). Na mazaniceovou destrukci pak dosedala souvrství šedých písčitých hlin s četnými uhlíky (až 30 %) a nahodilými velmi malými zlomky vypálené mazanice (a to i přepálené). Dno suterénu bylo místy propáleno, a to až do hloubky 0,02–0,03 m.

Vztah k uliční čáře: Zachycený relikt suterénu byl vzdálen cca 8 m od stávající uliční čáry Kobližné ulice (ve středověku platea Pastillarum nebo Crapfengasse) a cca 7 m od uliční čáry Poštovské ulice (ve středověku nenesla vlastní označení). Uliční čáry byly ve středověku poněkud více přesazeny do prostoru dnešních ulic.

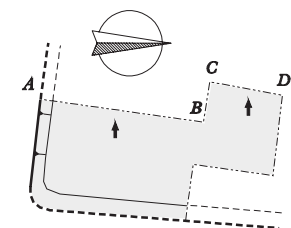
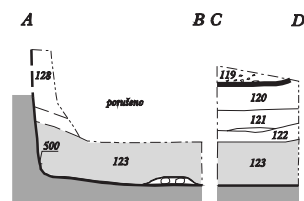
Datec: Keramický materiál, získaný z mazaniceové destrukce, byl datován do 1. poloviny 13. století.

Interpretace: Sklep dřevohliněného domu.

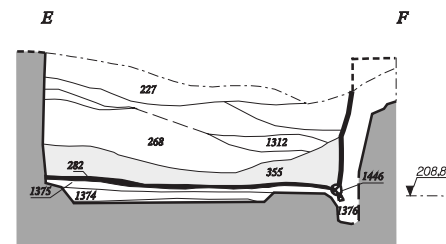
Obrázky: 41

Prameny, literatura: Peška 1997a; Peška 1999a, 385.

Abb. 41
Kobližná 4/Poštovská 2 – Befund Nr. 500,
Befund Nr. VS029.
Grundrisse und Profile.
123 – Lehmewurfdestruktion;
119–122, 128 – andere Ausfüllungen
des Untergeschosses;
574 – Eingangshals;
585, 587, 674 – Säulengruben;
1374, 1375 – Lehmschichten;
1376 – Ausfüllung zwischen der
Holzkonstruktion der Untergeschoß-
und der Aushubwand;
1446 – Teil der Holzkonstruktion
der Untergeschoßwand;
282 – Brandschicht;
355 – Lehmewurfdestruktion;
227, 268, 1312 – andere Ausfüllungen
des Untergeschosses.

objekt k. 500

VS029

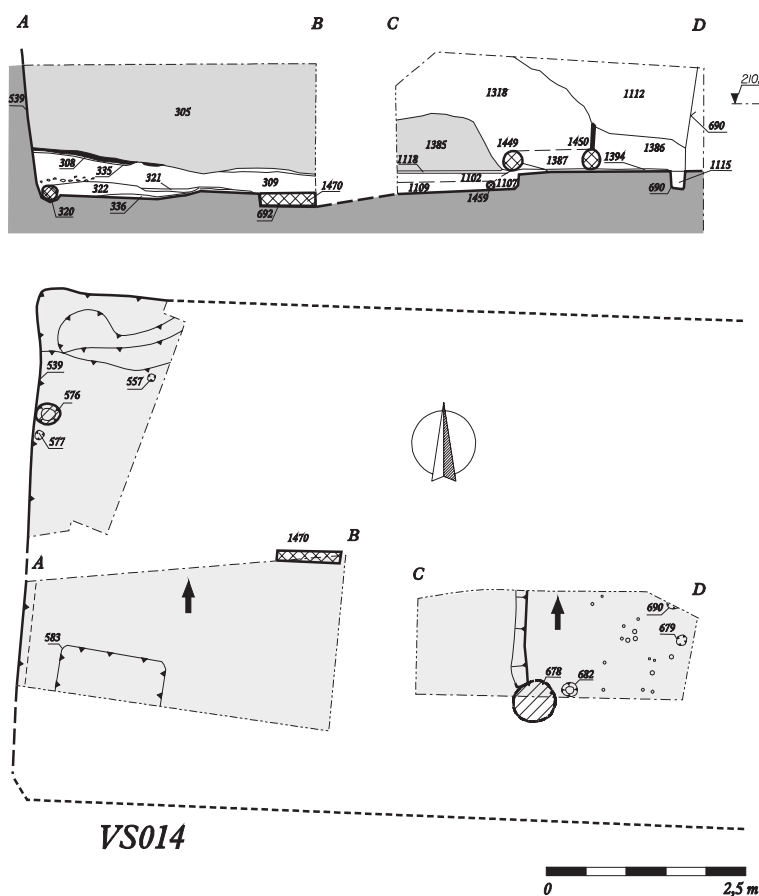
Kobližná 4/ Poštovská 2, parcela 143, VS014:

Popis nálezové situace: Na exkavované ploše zachycený relikt suterénu byl zkoumán plošně. Šlo o rozsáhlý výkop (539), původně snad obdélného či čtvercového půdorysu. Ve směru S–J byl delší než 5 m, ve směru Z–V pak delší než 8,50 m. Maximální dokumentovaná hloubka činila 1,80 m. Zachycený segment západní stěny byl přímý a svislý, či strmě šikmý. Segment severní stěny byl stupňovitý a v obecném pohledu prudce šikmý, v horní části konvexní, v dolní přímý. Oba přecházely ostře do dna. Podle uvedených nivelet se zdá, že dno bylo stupňovité; ve svých částech ploché.

Snížený stupeň se podařilo rozhodně prokázat ve zkoumané východní části. Jeho povrch ležel 0,20–0,30 m hlouběji. Podařilo se tu zachytit relikt (síla 0,025 m) někdejší snad desky (1459), který od sebe v horizontálním smyslu odděloval dvě výplně onoho sníženého stupně; na západě šedohnědou prachovou jílovitou hlinou se zlomky žluté prachové jílovité hlíny (cca 30 %), zlomky cihel (jejich rozměry 0,125 × 0,05 × ? m) (1109), na východě šedou jílovitou hlinou se zlomky žluté prachové hlíny (cca 30 %) a četnými uhlíky (1107). Obě překryla ještě šedá jílovitá hlina (1108). Do povrchu zvýšeného stupně bylo zahlabeno několik drobných kúlových jamek (683 až 689) kruhových, obdélných, čtvercových a trojúhelníkových půdorysů s největší naměřenou hloubkou více než 0,17 m. Byly tu také pozorovány pozůstatky kolíků, ovšem dochované jen ve formě fliček uhlíkatého prachu (1460 až 1468). Jejich půdorysy byly obdobné jako u kúlových jamek. Celou tuto situaci včetně výplně onoho sníženého stupně překryla 0,04 m silná udusaná vrstvička hnědé jílovité hlíny s nahodilými uhlíky (1118=1394), která tvoří souvislou rovnou plochu. Byla interpretována jako podlahový nášlap. V něm byla patrná sloupová jamka 678 (snad oválná o delší ose 0,58 m, hluboká 0,16 m), dále tři kruhové sloupové jamky 679, 682 a 690 o průměrech 0,13, 0,15 a 0,16 m a dvě drobné kruhové kúlové jamky 680 a 681. Opět byly přítomny v podobě uhlíkatého prachu relikty kolíků kruhových, čtvercových a trojúhelníkových průřezů (1454 až 1458). Všechny tyto aktivity byly soustředěny v prostoru někdejšího zvýšeného stupně dna. Na podlahovém nášlapu ležela 0,01 m silná vrstvička uhlíkatého prachu (1111). Ležela na něm původně také dřevěná konstrukce, vytvářející jakýsi horizontální rám. Podle zachycených reliktů byla tvořena vodorovně navzájem kolmo a rovnoběžně uloženými kuláči o průměru 0,24 m (1449 až 1451). Některé z výše uvedených dokladů někdejších kolíků se nacházely přímo pod nimi (680, 681, 1454, 1456 až 1458). Kuláč 1449 byl z východní strany snad utěsněn žlutobilým jílem (1389), ve kterém byla patrná drobná kruhová kúlová jamka (676).

obr. 42
Kobližná 4/ Poštovská 2 – VS014.
Půdorys a profil.
320, 1149, 1450 – pozůstatky horizontálních prvků dřevěné konstrukce;
1470 – trám, který pravděpodobně sloužil jako podklad pro dřevěný sloup;
1118, 1394 – podlahový nášlap;
309 – hlinitá vrstva se strukturovanou rašelinou;
308 – uhlíkatá vrstva;
305, 1385 – mazanice; 1112, 1318, 1386 – ostatní výplně suterénu;
691 – mladší jímka.

Abb. 42
Kobližná 4/Poštovská 2 – Befund Nr. VS014. Grundriß und Profil.
320, 1149, 1450 – Überreste der Horizontalelemente einer Holzkonstruktion;
1470 – Balken, der wohl als Unterlage einer Holzsäule diente;
1118, 1394 – Fußboden-Stampfschicht;
309 – Lehmschicht mit strukturiertem Torf;
308 – Kohlschicht;
305/1385 – Lehmewurfdestruktion;
1112, 1318, 1386 – andere Ausfüllungen des Untergeschosses;
691 – jüngere Abfallgrube.

Výplň suterénu byla ve zkoumané východní části místy tvořena až 1,10 m silnou mazaniceovou destrukcí (1385). Místy výplň tvořily vrstvy s převažujícím zastoupením hnědých písčitých hlín, které byly do suterénu nasypány. Bylo patrné, že při zasypávání suterénu existovala dřevěná konstrukce na podlaží a k ní patřící vertikální prvky.

Ve zkoumané západní části byly na dně při stěnách suterénu patrné dvě kruhové sloupové jamky 576 a 577 o průměrech 0,32 a 0,10 m, hluboké 0,08 m a ještě jedna kruhová kúlová jamka 557 o průměru 0,10 m, hluboká více než 0,50 m. Z řezu bylo patrné, že u západní stěny ležel původně na dně kuláč o průměru 0,18 m (320). Dále byl zachycen ještě zahlabený vodorovně uložený trám čtvercového průřezu o straně 0,20 m (1470). Dno v této části suterénu bylo udusané. Mírnou nerovnost dna směrem na východ od zmíněného kuláče (320) vyplňovala středně ulehlá vrstva prachové hlíny a amorfní rašeliny (322). Přes ni místy šla 0,02 m mocná vrstvička šedého jílu (321).

Na ni dosedala 0,20–0,40 m mocná vrstva hnědé prachové jílovité hlíny se skvrnkami žluté prachové hlíny, strukturovanou rašelinou, s četnými kamínky, nahodilými uhlíky a drobnými mazanice, která překryla i trám 1470. Do ní byla zahlabena původně snad čtvercová či obdélná jáma 583 o straně 1,20 m a hloubce 1,04 m. Měla přímé svislé stěny, ostře přecházející do plochého dna. Vyplněna byla hnědou jílovitou hlinou s četnými uhlíky (310). Celá tato situace byla překryta vrstvou uhlíkatého prachu a uhlíků o síle cca 0,03 m (308). Na ní byly místy zachyceny, na plochu v jedné vrstvě ležící, cihly (rozměry 0,04 × 0,11 × 0,22 m) se stopami žluté malty (920 a 952). Pravděpodobně mohlo jít o část konstrukce (snad topeniště), propadené do prostoru suterénu. Následovala už jen vrstva požárové destrukce velice pravděpodobně totožná s vrstvou 1385. Na základě jistých indicií se lze domnívat, že suterén mohl mít více fází stavebního vývoje. Nemá například zcela vyloučeno, že byl zpočátku menší a teprve později se rozšířil směrem na východ.

Vztah k uliční čáře: Zachycený segment západní stěny suterénu byl rovnoběžný s uliční čarou Poštovské ulice (ve středověku nenese vlastní označení). Relikt suterénu byl od ní vzdálen 8,50 m. Uliční čára byla ve středověku poněkud více předsazena do prostoru dnešní ulice.

Datace: Keramický materiál, získaný z výplně suterénu, byl datován do 1. poloviny 13. století.

Interpretace: Sklep dřevohliněného domu, štítově orientovaného do Poštovské ulice.

Obrázky: 42, 43

Prameny, literatura: Merta – Peška 1999; Merta – Peška – Procházka – Sadílek 2000, 43, 44.

obr. 43
Pohled od severu na severozápadní
roh suterénu VS014
z Koblížné 4/ Poštovské 2.

Abb. 43
Nordansicht der Nordwestecke
des Untergeschosses VS014
in Koblížná 4 / Poštovská 2.

Koblížná 4/ Poštovská 2, parcela 143, VS029:

Popis nálezové situace: Na exkavované ploše zachycený relikt suterénu byl zkoumán plošně. Šlo o rozsáhlý výkop, původně snad obdélného či čtvercového půdorysu (523=579). Kolmá vzdálenost zachycených segmentů jižní a severní stěny činila 4 m. Ve směru Z-V byl suterén delší než 1,50 m. Dokumentovaná hloubka byla 1,90 m. Stěny byly přímé, svislé či prudce a strmě šikmé. Do dna přecházely ostře. Dno bylo stupňovité. V odsazení 0,20–0,60 m od stěn bylo sníženo o 0,20 m. Do snížené úrovně byly v jižní části zahloubeny těsně vedle sebe sloupové jamky 589 (průměr 0,18 m, hloubka 0,12 m) a 588 (oválná o rozměrech 0,25 × 0,17 m, hluboká 0,15 m). Sloupové jamky, ale poněkud větší, se nacházely také při východní stěně suterénu (585, 587, 674). Na základě dokumentovaných dutin a také jednoho zachovalého kusu dřeva (1434) lze soudit, že v nich byly zasazeny dřevěné sloupy kruhových průřezů o průměrech cca 0,16–0,20 m. Šlo o vertikální součást dřevěné konstrukce stěn suterénu. Není vyloučeno, že by mohly zároveň sloužit i jako podpěry stropu. Dva řešily (585, 587) zároveň i problematiku vstupu do suterénu. Od sloupové jamky v severovýchodním rohu (674) se podél severní stěny táhl žlábek o hloubce větší jak 0,30 m a šířce cca 0,36 m. V horních partiích jeho výplně byl přítomen trámek půlkruhového průřezu o průměru 0,10–0,12 m (1446), součást dřevěné konstrukce stěn. Byly nalezeny i další její doklady a to nejen u severní, ale také u východní a jižní stěny. Šlo však už jen o zuhelnatělé, často také z podstatné části shořelé, relikty někdejších dřevěných konstrukčních prvků. Jednalo se většinou asi o desky či fošny (největší zaznamenaná šířka reliktních byla 0,18 m). Pouze v jednom případě se objevil doklad kuláče o průměru snad 0,12 m (492). Desky byly uloženy horizontálně. Založeny byly za výše zmíněnými sloupy kruhových průřezů. Jiná situace byla pouze u severní stěny, kde prvky dřevěné konstrukce nepřiléhaly přímo na stěnu výkopu. Mezi nimi byl totiž prostor široký cca 0,30 m, vyplněný šedou jílovitou hlinou se zlomky žlutého a rezavého jilu a nahodilými uhlíky a kamínky (1376). Hlína vyplňovala i popsany žlábek při severní stěně. Snížená část dna byla pokryta 0,02 m silnou vrstvičkou oranžového šterku. Jinak její výplň tvoří vrstva, sestávající hlavně z tmavé hnědošedé prachové jílovité hlíny (1374). Tu překryla vrstva (1375) tmavé hnědé prachové jílovité hlíny s nahodilými uhlíky, malými kameny a zlomky dřev. Na ní ležel segment snad spadeneho stropu, představovaný spálenými kusy desek (1437 až 1443). Byly uloženy vodorovně ve směru Z-V a jejich šířky

obr. 44

Kahánek z prostoru vstupní šije suterénu
VS029 z Koblížné 4 / Poštovské 2.

Abb. 44

Brenner aus dem Raum des Eingangshalses
in das Untergeschoß VS029
in Koblížná 4 / Poštovská 2.

se pohybovaly v rozmezí 0,08 až 0,18 m. Následovaly už vlastní výplně suterénu. Měly většinou požárový charakter. Vzorky dřeva, odebrané z reliktu sloupu v severovýchodním rohu suterénu (1434) a také z jedné „desky“ (1442) údajného stropu, byly určeny jako dřevo jedle.

Na východní straně u jihovýchodního rohu suterénu se napojoval výkop vstupu (574). Jeho půdorys snad mohl být původně obdélný nebo čtvercový. Kolmá vzdálenost zachycených segmentů jižní a severní stěny činila 1,80 m, délka ve směru Z-V byla větší než 1,60 m. Problematika vstupu nebyla výzkumem zcela objasněna. V jeho existenci muselo proběhnout více fází podoby. Poslední (tedy první zkoumaná a nejlépe dokumentovaná) byla utvářena na povrchu šedohnědé prachové hlíny se zlomky amorfní rašeliny a asi rozplavené mazanice (1378). Dno bylo upraveno do schodových stupňů s řadou drobných kúlových jamek kruhového či oválného průřezu (591 až 602, 677).

Vztah k uliční čáře: Zachycený segment severní stěny suterénu byl rovnoběžný s uliční čarou Koblížné ulice (ve středověku platea Pastillarum nebo Crapfengasse). Byl od ní vzdálen 20 m. Východní stěna suterénu byla zase více či méně rovnoběžná s uliční čarou Poštovské ulice (ve středověku nenese vlastní označení). Byla od ní vzdálena 24 m. Uliční čáry byly ve středověku poněkud více předsazeny do prostoru dnešních ulic.

Datace: Výkop vstupní šije porušil souvrství datované keramickým materiálem do 1. poloviny 13. století. Dendrochronologicky bylo datováno pokácení stromu (jedle), ze kterého pocházel sloup v severovýchodním rohu suterénu (1434), a to do léta 1235. (Publikován Merta – Peška – Procházka – Sadílek 2000, 44 však byl chybně rok 1236). Keramický materiál, získaný z výplně suterénu, byl datován do 2. třetiny 13. století.

Interpretace: Sklep náležející dřevohliněné stavbě pravděpodobně hospodářské funkce, umístěné v zadní části parcely.

Obrázky: 15, 41, 44, 45

Prameny, literatura: Merta – Peška 1999; Merta – Peška – Procházka – Sadílek 2000, 43, 44.

obr. 45

Klíč z prostoru vstupní šije suterénu
VS029 z Koblížné 4 / Poštovské 2.

Abb. 45

Schlüssel aus dem Raum des
Eingangshalses in das Untergeschoß
VS029 in Koblížná 4 / Poštovská 2.

Kobližná 12, parcela 148, k.č. 128, 129, 130, 134:

Popis nálezové situace: Suterén byl zkoumán v podstatě jen v řezech. Původně šlo pravděpodobně o rozsáhlý výkop. Ve směru S–J byl delší než 1,80 m, ve směru Z–V pak delší než 1,30 m. Dokumentovaná hloubka činila 0,40 m. Původně však byla podstatně vyšší. Zachycen byl jen velice malý segment západní stěny. Dno bylo ploché. Dosedalo na něho několik úrovní podlahových nášlapů a úprav. Ty překryly několik jam, které snad původně mohly být zahloubeny do dna suterénu.

Vztah k uliční čáře: Zachycený relikt suterénu byl vzdálen 2,50 m od uliční čáry Kobližné ulice (ve středověku platea Pastillarum nebo Crapfengasse). Uliční čára byla ve středověku poněkud více předsazena do prostoru dnešní ulice.

Datace: Keramický materiál, získaný z výplní jam pod podlahovými úpravami suterénu, byl datován do přelomu 13. a 14. století.

Interpretace: Sklep dřevohliněného domu.

Obrázky: –

Prameny, literatura: Procházka 1998, Procházka 1999, 288.

Mečová 4, parcela 451, VS021:

Popis nálezové situace: Suterén byl zachycen hlavně v řezu. Plošně byl zkoumán jen z části. Původně šlo o rozsáhlý výkop, jehož půdorys zůstal neznámý. Ve směru S–J byl delší než 4,10 m, ve směru Z–V delší než 1,40 m. Dokumentovaná hloubka činila 1,30 m. Segment stěny, zachycený na profilu, byl stupňovitý, ve svých úsecích příčný, svislý, místy podhloubený. Do dna přecházel ostře. Dno bylo ploché. Byla objevena jedna sloupová jamka oválného půdorysu (0,30 × 0,24 m), hluboká 0,10 m (669). Na dně suterénu ležela 0,06 m silná vrstvička tmavě šedohnědé prachové jílovité hlíny s nahodilými uhlíky, zlomky spraše a mazanického prachu (1163). Byla interpretována jako podlahový nášlap. Výplně suterénu byly tvořeny vrstvami požárové destrukce.

Vztah k uliční čáře: Zachycený relikt suterénu byl vzdálen cca 13 m od stávající uliční čáry Mečové ulice (ve středověku Za radnici – retro Consistorium). Původní vzdálenost však byla menší. Stávající uliční čára je velice pravděpodobně v podstatě shodná s uliční čarou ve středověku.

Datace: Výzkumem se nepodařilo získat žádné nálezy, na jejichž základě by mohla být provedena datace suterénu.

Interpretace: Pravděpodobně sklep dřevohliněného domu, štítově orientovaného do Mečové ulice.

Obrázky: –

Prameny, literatura: Merta – Zapletalová – Zůbek 2001; Holub – Kováčik – Merta – Peška – Procházka – Zapletalová – Zůbek 2002, 80.

Mečová 6, parcela 450, objekt č. k. 501:

Popis nálezové situace: Na exkavované ploše zachycený relikt suterénu byl zkoumán v podstatě plošně. Šlo pravděpodobně o rozsáhlý výkop (501). Původně se půdorysně jednalo snad o obdélník či čtverec. Rozpětí zachycených segmentů západní a východní stěny činí 4,70 m. Ve směru S–J byl výkop delší než 1,40 m. Dokumentovaná maximální hloubka (ve sprašovém podloží) činila 1,10 m. Zachycené relikt stěn byly přímé a svislé s ostrým, či pozvolným přechodem do dna. Dno bylo ploché. U severní stěny, přibližně v její polovině, byla do dna zahloubena kruhová sloupová jamka o průměru 0,30 m (512), v níž se našly zuhelnatělé zbytky dřevěného konstrukčního prvku. Na dně byla místy registrována cca 0,02–0,04 m silná ulehlá vrstvička šedé písčité hlíny, kterou lze interpretovat jako podlahový nášlap (114). Na něm ležela maximálně 0,06 m silná červená, místy černá a žlutá vrstvička zčásti vypálené prachové hlíny a uhlíkatého prachu (113). Byly v ní přítomny zuhelnatělé konstrukční prvky ve formě rozpadavých pásů uhlíků. Snad je lze považovat za spadený strop. V severozápadním rohu suterénu na ni dosedala až 0,40 m mocná červená vrstva vypálené hlíny s četnými zlomky spraše a nahodilými drobnými kameny (110). Další výplně suterénu představují nesouvislé vrstvy v rozmanitém vzájemném uložení. Jde ve většině případů o kypré až středně ulehlé vrstvy hnědé prachové hlíny s četnými zlomky vypálené mazanice, dále také zlomky spraše a uhlíky.

Vztah k uliční čáře: Východní stěna suterénu svírala s uliční čarou Mečové ulice (ve středověku Za radnici – retro Consistorium) 10°. Byla od ní vzdálena cca 9 m. Stávající uliční čára je velice pravděpodobně v podstatě shodná s uliční čarou ve středověku.

Datace: Keramický materiál, získaný z výplní suterénu, byl datován do 13. století.

Interpretace: Pravděpodobně sklep dřevohliněného domu, štítově orientovaného do Mečové ulice.

Obrázky: 46

Prameny, literatura: Šedo 1997; Procházka 2000, 65.

Mečová 6, parcela 450, objekt č. k. 523:

Popis nálezové situace: Na exkavované ploše zachycený relikt suterénu byl zkoumán v podstatě hlavně jen z řezů. Metoda plošného výzkumu se uplatnila jen v omezené míře. Šlo o rozsáhlý výkop (523). Ve směru Z–V byl delší než cca 4,50 m, ve směru S–J potom delší než cca 4 m. Dokumentovaná maximální hloubka činila cca 2,20 m. V řezech zachycená západní stěna byla schodovitě odsazena. Ve svých částech byla přímá, svislá či strmě šikmá s ostrým až pozvolným přechodem do dna. Schodovitě odsazení, široké 0,22–0,56 m, se nacházelo 1,20 m nade dnem. Dno bylo v obecném pohledu ploché, na jednom z řezů si však můžeme všimnout i mírného vlnovitého prohnutí. Byly v něm zachyceny sloupové jámy kruhových či oválných půdorysů drobnějšího charakteru (průměr 0,14 m (518); 0,16 m (517) a 0,24 × 0,30 m (522)) i větších rozměrů (průměr 0,84 m (521); 0,96 × 0,76 m (520); 0,88 × 0,66 m (516); 0,76 × cca 0,60 m (519); 0,62 × 0,56 m (527); 0,54 × 0,42 m (526)) s dokumentovanými hloubkami 0,18 m, 0,36 m, 0,28 m, 0,50 m a 0,60 m. U některých z výkopů není vyloučena i jiná funkce. Pouze u jednoho (527) se na jeho dně dochoval otisk někdejšího konstrukčního prvku, který měl kruhový průřez o průměru 0,20 m. Z dokumentované situace se zdá být pravděpodobné, že suterén měl více úrovní podlahových úprav a nášlapů, s kterými mohly různě souviset i ony sloupové jámy. Na těchto úpravách se nacházela cca 0,04 m mocná vrstvička, kterou lze snad interpretovat jako shořelý strop. Na ní ležely vrstvy destrukce se signifikantním zastoupením vypálené mazanice. Na jednom z řezů byly na onom stupni v západní stěně dokumentovány dva vodorovně uložené shořelé kuláče o průměrech 0,12 a 0,14 m.

Vztah k uliční čáře: Západní stěna suterénu byla přibližně rovnoběžná s uliční čarou Mečové ulice (ve středověku Za radnici – retro Consistorium). Zachycený relikt suterénu byl od ní vzdálen cca 2 m. Původní vzdálenost však byla menší. Stávající uliční čára je velice pravděpodobně v podstatě shodná s uliční čarou ve středověku.

Datace: Keramický materiál, získaný z výplně suterénu, byl datován do přelomu 13. a 14. století.

Interpretace: Sklep dřevohlíněného domu.

Obrázky: 46

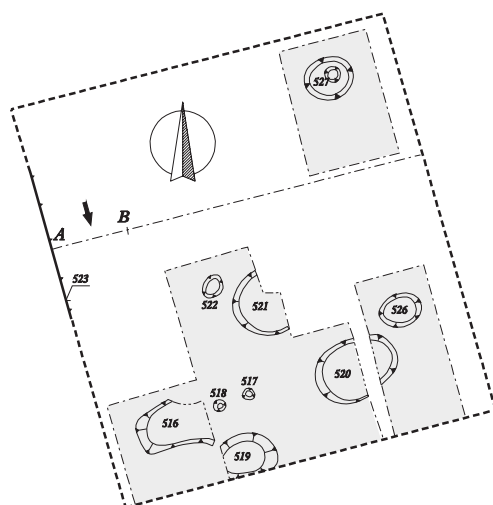
Prameny, literatura: Merta–Peška 1997; Peška1999b, 290; Procházka 2000, 63, 64.

obr. 46

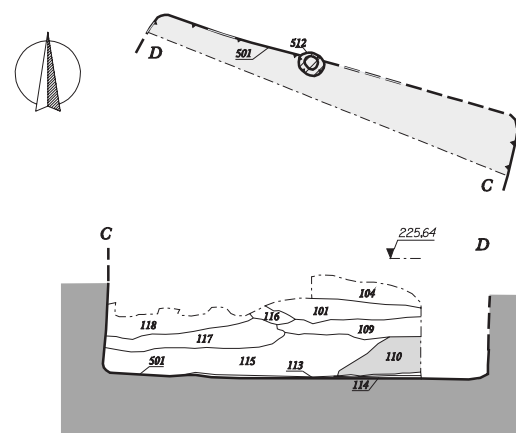
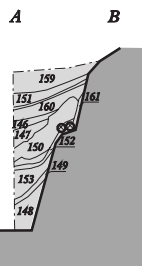
Mečová 6 – objekt č. k. 501,
objekt č. k. 523. Půdorysy a profily.
512 – sloupová jamka;
114 – podlahový nášlap;
110 – mazanice; destrukce;
101, 104, 109, 115–118 – ostatní
výplně suterénu;
146–151, 159–161 – požárové
výplně suterénu.

Abb. 46

Mečová 6 – Befund Nr. 501,
Befund Nr. 523. Grundrisse und Profile.
512 – Säulengrübchen;
114 Fußboden-Stampfschicht;
110 – Lehmewurfdestruktion;
101, 104, 109, 115–118 – andere
Untergeschossausfüllungen;
146–151, 159–161 – Brandschichten
der Untergeschoßausfüllung.

objekt č. k. 523

objekt č. k. 501

Mozartova, parcela 75, s. s. j. 01:

Popis nálezné situace: Na exkavované ploše zachycený relik suterénu byl zkoumán plošně. Šlo o rozsáhlý výkop (596). Původně se půdorysně jednalo snad o obdélník či čtverec. Ve směru S–J byl výkop delší než 9 m, nepřesahoval ale 11,5 m. Ve směru Z–V byl delší než 4,80 m, velice pravděpodobně však přesahoval délku 8 m. Dokumentovaná hloubka činila 1,80 m. Zachycený segment jižní stěny byl přímý, prudce šikmý s ostrým přechodem do plochého dna. Místy byla stěna v hloubce 0,44 m odsazena o cca 0,30 m. Do dna suterénu byla zahlabena řada drobných kúlových jamek. Podél jižní stěny byly zachyceny čtyři sloupové jamky (582 až 585) v rozestupech 0,90 m, 0,46 m a 0,22 m. Jeden z přináležejících sloupů byl zachován v podobě shořelého reliktu trámu čtvercového profilu o straně asi 0,16 m (400). Další linie sloupových jam (586, 588, 590) byla kolmá na jižní stěnu suterénu. Rozteče předpokládaných konstrukčních prvků by činily cca 1,30 a 1,50 m. Mezera k odpovídajícímu sloupu při stěně (584) by byla 1,10 m. Jeden ze sloupů lze rekonstruovat jako kuláč o průměru 0,14 m (315). Dokumentovány byly ještě další tři sloupové jamky (587, 589, snad i 580). Na dně suterénu ležela 0,04–0,20 m silná vrstva přenesené spráše se zlomky šedé plastické hlíny a uhliky (330). Byla interpretována jako podlahová úprava. Překryla ji 0,02–0,06 m silná vrstvička šedé plastické hlíny se zlomky spráše a uhliky (331). Lze ji považovat za podlahový nášlap, či další úpravu. Do ní byly zahlabeny dva rozsáhlejší výkopy. Jeden byl zachycen jen v segmentu a v podstatě nezkoumán (606). Druhý měl obdélný půdorys o rozměrech 6,30 × 1 m a hloubku 0,50 m (581), přímé, svislé stěny a ploché dno. Na podlahových úrovních se místy nacházela 0,60–0,80 m mocná vrstva mazanice (277). Další výplně suterénu byly ve většině tvořeny žlutými a šedožlutými vrstvami plastické hlíny. Lze je pravděpodobně pokládat za destrukce nevypálených stěn domu. V rámci výplně suterénu byla dokumentována situace, která byla interpretována jako propadlá destrukce otopného zařízení (326). Ve vzdálenosti 2,30 m východně od dokumentovaného reliktu suterénu byla zachycena východní stěna výkopu 550. Ve svém horizontálním průběhu byla kolmá na průběh jižní stěny suterénu. Keramický materiál z výplně výkopu byl datován k přelomu 13. a 14. století. Není vyloučeno, zda výkop se suterémem nějak nespojuje. Mohlo by se jednat o žlab, který byl pozůstatkem po nadzemní konstrukci přináležejícího domu. Nebo by mohlo jít o odsazení vlastní stěny suterénu. Činilo by nejméně 0,70 m a oproti dnu suterénu by bylo zvýšeno o 1 m. Situace však byla dosti poničena a nemohla být dokumentována tak, aby byla jednoznačně vyřešena.

Vztah k uliční čáře: Relikt suterénu se nacházel v prostoru Mozartovy ulice, přibližně 9 m od stávající uliční čáry Jezuitské ulice (ve středověku Široká – platea Ampla). Přesnou dispozici daného prostoru v období středověku neznáme.

Datace: Keramický materiál z výplně jámy 581, zahlabené do podlahových úprav suterénu, byl datován do 3. třetiny 13. století. Keramický materiál, získaný z výplně suterénu, byl datován do přelomu 13. a 14. století. Ze stratigraficky mladšího souvrství pocházejí dvě mince – parvi Jana Lucemburského, z období jeho vlády před rokem 1319.

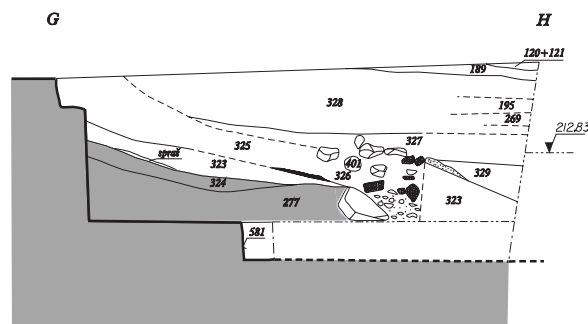
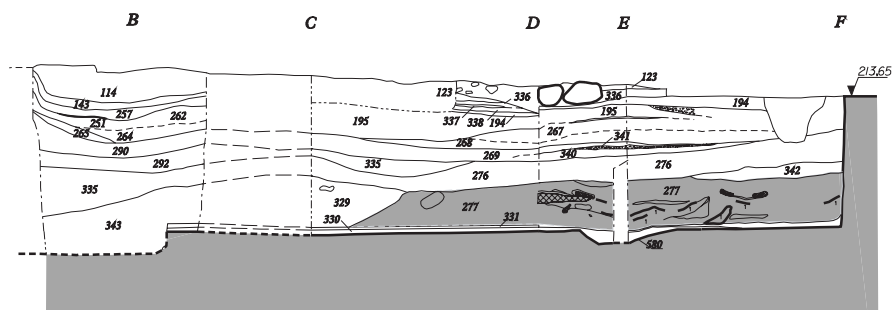
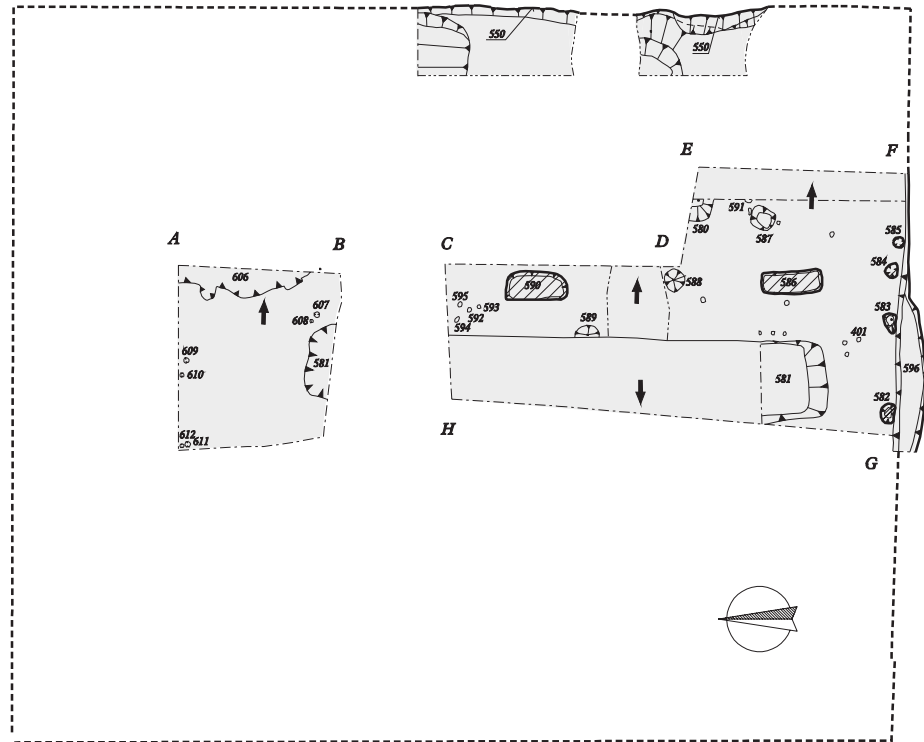
Interpretace: Sklep dřevohlíněného domu, pravděpodobně štitově orientovaného do Jezuitské ulice.

Obrázky: 47, 48, 49

Prameny, literatura: Holub – Merta– Zapletalová – Zůbek 2003

obr. 47
 Mozartova – s. s. j. 01. Půdorys a profily.
 550 – ne zcela jistá součást suterénu;
 582–585 – sloupové jamky po dřevěné
 konstrukci stěny suterénu;
 330, 331 – úroveň podlahových
 úprav a nášlapů;
 277, 324 – mazanicev destrukce;
 326 – destrukce topeniště, které se
 propadlo do prostoru suterénu;
 269, 276, 290, 292, 323, 325, 329, 335,
 340 – ostatní výplně suterénu;
 114, 123, 141, 194, 195, 251, 257, 262, 264,
 265, 267, 268, 336–338 – středověké
 souvrství prokleslé do prostoru
 suterénu.

Abb. 47
 Mozartova – Befund Nr. 01.
 Grundriß und Profile.
 550 – ein nicht ganz sicherer Teil
 des Untergeschosses;
 582–585 – Säulengrübchen der
 Holzkonstruktion der Untergeschoßwand;
 330, 31 – Niveau von Fußbodenherrichtungen
 und Stampfschichten;
 277, 324 – Lehmewurfdestruktion;
 326 – Destruktion der Heizanlage,
 die in das Untergeschoß sank;
 269, 276, 290, 292, 323, 325, 329, 335,
 340 – andere Untergeschoßausfüllungen;
 114, 123, 141, 194, 195, 251, 257, 262, 264,
 265, 267, 268, 336–338 – mittelalterliche
 Schichtenfolge, die in den Raum
 des Untergeschosses sank.

s.s.j. 01

obr. 48
Pohled od jihozápadu na jednu
ze zkoumaných částí suterénu
s. s. j. 001 z Mozartovy ulice.

Abb. 48
Südwestansicht eines der erforschten
Teile des Untergeschosses, Befund
Nr. 001 in Mozartova-Straße.

obr. 49
Pohled od severu na jednu
ze zkoumaných částí suterénu
s. s. j. 001 z Mozartovy ulice.

Abb. 49
Nordansicht eines der erforschten Teile
des Untergeschosses, Befund Nr. 001
in Mozartova-Straße.

Mozartova, parcela 75, s. s. j. 79:

Popis nálezové situace: Suterén byl zachycen jen na dvou profilech. Pravděpodobně šlo původně o rozsáhlý výkop (613=614). Ve směru S–J byl delší než 2,60 m (nepřesahoval však 6,20 m), ve směru Z–V pak delší než 1,60 m. Dokumentovaná hloubka činila 0,70 m. Původně byla podstatě větší. Dokumentovaný segment jižní stěny byl přímý, svislý a ostře přecházel do plochého dna. Při stěně ležela na dně 0,01 m silná vrstvička hnědošedé plastické hlíny s uhlíky a zlomky spraše (183). Interpretována byla jako podlahový nášlap. Tu překryla vrstva světlé hnědé plastické hlíny se zlomky spraše o síle 0,10 m (185). Asi se jednalo o podlahovou úpravu. Do ní byla zahlobena 0,26 m hluboká jáma neznámé funkce. Dokumentovaná výplň suterénu byla tvořena mazanicovou destrukcí (186).

Vztah k uliční čáře: Relikt suterénu se nacházel v prostoru Mozartovy ulice. Přesnou dispozici daného prostoru v období středověku neznáme.

Datace: Keramický materiál, získaný z podlahové úpravy suterénu, byl datován do 13. století.

Interpretace: Sklep dřevohlinněné stavby neznámé funkce.

Obrázky: 50

Prameny, literatura: Holub – Merta – Zapletalová – Zůbek 2003

Mozartova, parcela 75, s. s. j. 81:

Popis nálezové situace: Suterén byl zachycen jen na profilu. Pravděpodobně šlo původně o rozsáhlý výkop (600). Ve směru S–J byl delší než 1,50 m, ve směru Z–V pak delší než 1,60 m. Dokumentovaná hloubka činila 0,80 m. Původně byla podstatě větší. Dokumentovaný segment severní stěny byl svislý, ve svém průběhu konvexní i mírně podhloubený. Dno bylo ploché. Ležela na něm 0,08 m silná vrstvička hnědošedé plastické hlíny (347). Šlo asi o podlahovou úpravu. Do ní byla u severní stěny zahloubena jáma neznámé funkce (601). Na popsané podlahové úpravě byla přítomna 0,02 m silná hnědočerná vrstvička propálené hlíny (348). Místy ji překryla vrstvička mazanice drtě (349). Následovala vrstva hnědošedé plastické hlíny (349).

Vztah k uliční čáře: Relikt suterénu se nacházel v prostoru Mozartovy ulice. Přesnou dispozici daného prostoru v období středověku neznáme.

Datace: Keramický materiál, získaný z výplně suterénu, byl datován do přelomu 13. a 14. století.

Interpretace: Sklep dřevohlinněné stavby neznámé funkce.

Obrázky: 50

Prameny, literatura: Holub – Merta – Zapletalová – Zůbek 2003

obr. 50

Mozartova – s. s. j. 79, s. s. j. 81.

Půdorys a profily.

185 – snad podlahová úprava;

186 – mazanice; destruktce;

355, 357 – snad výplně sloupové jámy;

347 – podlahová úprava;

348 – propálená hlína;

349 – zlomky mazanice;

350 – výplň suterénu;

351 – výplň mladší jámy.

Abb. 50

Mozartova – Befund Nr. 79, Befund Nr. 81.

Grundriß und Profil.

185 – wohl Fußbodenherichtung;

186 – Lehmewurfdestruktion;

355, 357 – wohl Ausfüllungen

von Säulengruben;

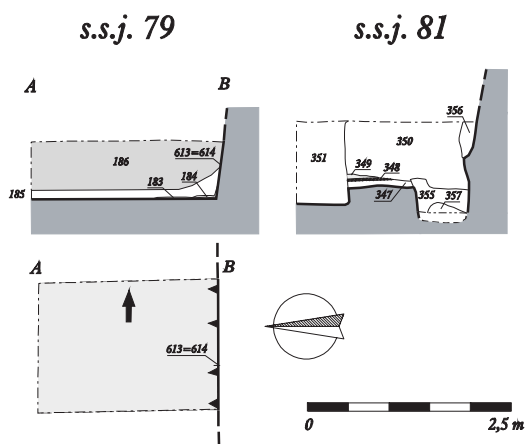
347 – Fußbodenherichtung;

348 – durchbrannte Schicht;

349 – Lehmewurffragmente;

350 – Untergeschoßausfüllung;

351 – Ausfüllung einer jüngeren Grube.

Náměstí Svobody 8, parcela 130, situace na profilu P26 (samotný suterén nenese doposud žádný vlastní název):

Popis nálezové situace: Suterén byl zkoumán v podstatě jen v řezu o přibližné orientaci Z–V. V ploše byl sledován jen prostřednictvím terénních pozorování. Šlo pravděpodobně o rozsáhlý výkop. Jeho půdorys je neznámý. Zachyceno bylo z výkopu v podstatě jen jeho dno v písčitém podloží. Ve směru Z–V byl suterén delší než 6 m, ve směru S–J delší než 4 m. Hloubka v podloží byla vypočítána z rozdílu nivelet na 2,30 m. Stěny nebyly zachyceny. Dno bylo ploché. Byly dokumentovány tři, do něj zahloubené sloupové jamky; čtvercová o straně 0,32 a hloubce 0,54 m (1518), obdélná (0,22 × 0,26 m) o hloubce 0,18 m (1523) a opět čtvercová o straně 0,28 m (1522). Dno bylo pokryto černou vrstvičkou uhlíkatého prachu (237). Výplň suterénu tvořily nesouvislé vrstvy v rozmanitém vzájemném uložení, často požárového charakteru.

Vztah k uliční čáře: Suterén původně přesahoval stávající (domovní) linii náměstí Svobody (ve středověku Dolní trh – forum Inferius). Lze předpokládat, že se nacházel při středověké linii náměstí.

Datace: Keramický materiál, získaný z výplně suterénu, byl datován do 13. století.

Interpretace: Sklep dřevohlinněného domu.

Obrázky: –

Prameny, literatura: Kováčik 1998; Kováčik 1999, 311; Kováčik – Merta – Peška 2002; Procházková 2000, 85.

Náměstí Svobody 17, parcela 524, suterén s. s. j. 2:

Popis nálezové situace: Suterén byl zkoumán v zachovaných reliktech plošně (cca 40% z celkové plochy), místy byl dokumentován jen na profilech. Šlo o rozsáhlý výkop (s. j. 600=601=560=565=568) obdélné dispozice o stranách 7 m (S–J) a 17,1 m (Z–V). Do tehdejšího terénu byl zahlouben 2,20 až 2,50 m. Ze zadní části parcely (dvorku) byla odkryta spodní část vstupu. Vstup byl řešen lichoběžníkovitou šachtou o rozměrech 2,20 m (S–J) a 1,60 m (Z–V), umístěnou přibližně při středu, vně západní stěny. Pro torzovitost nálezu nelze spolehlivě doložit zda vstupní sije pokračovala dále do hloubky parcely. Světlost vstupu činila cca 2 m, ve vnitřních rozích byly vypreparovány pozůstatky dřevěných zárubní vrat se železným kováním (s. j. 963, 988). Zda měl suterén ještě jeden vstup z náměstí, nelze prokázat, jelikož v této části je situace zcela zničena. Konstrukce stěn suterénu a vstupu byla řešena vodorovně skládanými prkny, zapřenými za svislé kůly, což dokumentovala situace při západní vnitřní stěně sklepa (s. j. 986). Z konstrukce stěn (s. j. 986, 982) a spadlého stropu (s. j. 987) byl získán soubor cca 20 zuhelnatělých dřev, z nichž dva vzorky se podařilo datovat. Ve střední části stavby byl prostor suterénu rozdělen příčkami z prken na kóje (s. j. 983, 984). Konstrukce stěn byla pravděpodobně založena na zapuštěné trámové konstrukci, z níž byla dokumentována část trámu o obdélném průřezu cca 0,15 × 0,15 m při severní stěně. Podlaha byla tvořena místy až několikacentimetrovým vícevrstevným jílovitým nášlapem (s. j. 249=248=308=279), do kterého byla vyhloubena řada kůlových, případně sloupových jamek (s. j. 608 až 615, 618 až 629). Některé z těchto jamek, umístěných v podlaze, patrně souvisely s konstrukcí stropu a přízemí (s. j. 617, 632, 637, 638). Zdá se, že jáma s. j. 617 (o velikosti > 0,85 × > 0,65 m) sloužila jako výkop pro jeden ze dvou předpokládaných sloupů, podpírajících průvlak (středový trám), jenž nesl konstrukci stropu. Jáma s. j. 632 (o velikosti 0,20 × 0,20 m) byla vyhloubena pro trámeček k vyztužení západní stěny dřevěných kójí ve sklepe. Na podlaze byly vypreparovány i pozůstatky železné obruče (z malého sudu?) o průměru 0,25 m a spálené dno dřevěné nádoby o průměru 0,36 m. Jelikož se pod podlahovým jílovitým nášlapem našly i starší objekty, lze předpokládat,

obr. 51
Náměstí Svobody 17 – suterén s. s. j. 2.
Půdorys a profil.
602, 603 – výkopy související se starší fází suterénu;
617 – sloupová jáma (snad pro sloup, který nesl průvlak stropu);
963, 986, 988 – pozůstatky dřevěné konstrukce stěn suterénu;
982 – relikv trámu;
632, 983, 987 – pozůstatky dřevěných příček;
247, 248 – úroveň podlahových úprav a nášlapů;
241–244, 249, 259–263 – výplně suterénu;
981 – zdivo středověkého sklepa.

Abb. 51
Náměstí Svobody 17 – Befund Nr. 2.
Grundriß und Profil.
602, 603 – Aushübe der älteren Phase des Untergeschosses;
617 – Säulengrube (wohl für die Säule, die den Unterzug der Decke trug);
963, 986, 988 – Überreste der Holzkonstruktion der Untergeschoßwände;
982 – Balkenrelikt;
632, 983, 987 – Überreste von Holztrennwänden;
247, 248 – Niveau der Bodenherrichtungen und Stampfschichten;
241–244, 249, 259–263 – Untergeschoßausfüllungen;
981 – Mauerwerk eines mittelalterlichen Kellers.

že se jednalo nejméně o druhou stavební fázi domu. Ke starší fázi náleží dvě sloupové jámy (s. j. 603 a 616) a dvě větší zahluobené jámy obdélného půdorysu, zasypané přemístěným podložím (s. j. 602 a 639). Propálené stěny, zuhelnatělé konstrukce, uhlíkatá vrstva na podlaže (s. j. 247=311) a více než půl metru mocná mazanice (s. j. 243=278=306) jednoznačně prokazují konečný zánik domu požárem.

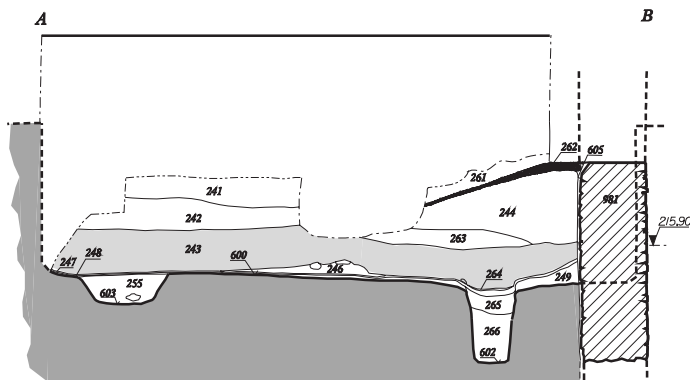
Vztah k uliční čáře: Suterén se nacházel přibližně ve středu dnešní parcely ve vzdálenosti cca 3,50 m od stávající (domovní) linie náměstí Svobody (ve středověku část nazývaná Lugek).

Datace: Nálezy keramiky z požárové destrukce se časově řadí někam do třetí čtvrtiny 13. století. Vznik stavby lze s určitou tolerancí datovat pomocí absolutních dat, získaných dendrochronologickou analýzou zuhelnatělých dřev. Vzorek dřeva 408 (po roce 1243) byl nalezen v původní poloze a jednalo se o fragment rohového opěrného sloupu v severozápadním koutě suterénu. Vzorek 412 (po roce 1260) byl vyzvednut z požárové vrstvy (s. j. 247) a jednalo se o fragment trámu patrně v druhotné poloze, který snad pocházel ze stropní konstrukce suterénu. V krátkém časovém odstupu po zániku suterénu byly při jeho někdejší jižní stěně postaveny tři kamenné sklepní prostory (s. j. 970, 981, 973=974), což potvrzují nálezy malty z nejméně položených vrstev zásypu (s. j. 262, 304, 298). Stejnou maltou bylo spojováno i zdivo těchto sklepů, jež částečně narušily i jižní stěnu vyhořelého domu. Deprese, vzniklá po suterénu vyhořelého domu, byla definitivně zasypána až po vzniku těchto sklepních prostor (zásypy s. j. 302, 303, 304, 318, 298, 299, 300). Ještě v závěru 13. století byla do prostoru těchto zásypů vyhloubena odpadní jímka, která patrně velmi záhy i zanikla (s. j. 630). Patrně s rozdělením městiště na dvě parcely, někdy mezi léty 1300 až 1343, souvisí výstavba sklepa a domu v severní polovině při čele parcely (s. j. 975 – zdivo je dosud součástí stavby paláce). Všechny mladší archeologické situace v prostoru průjezdu byly zničeny výstavbou Schwanzova paláce v závěru 16. století a novodobého parovodu (s. j. 971=972=977 a 985).

Interpretace: Sklep dřevohliněného domu, štítově orientovaného do náměstí Svobody.

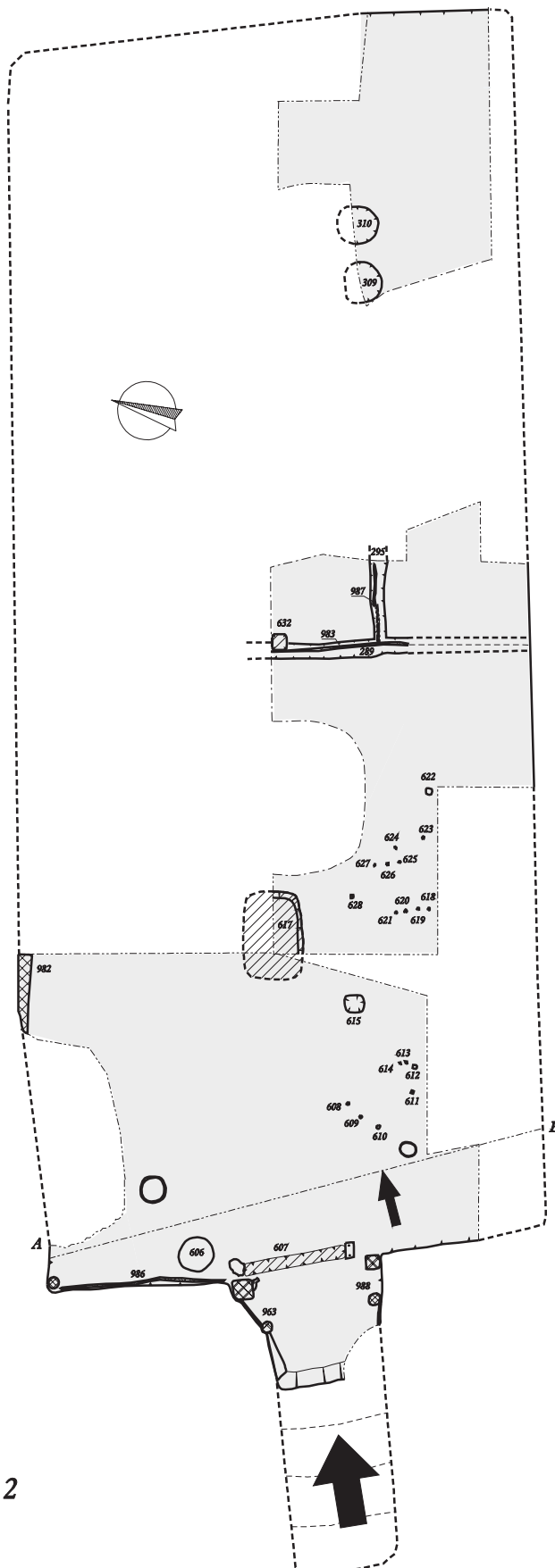
Obrázky: 12, 13, 17, 19, 51

Prameny, literatura: Holub – Kováčik – Merta – Peška – Procházka – Zapletalová – Zůbek 2002; Dvorská – Merta – Peška 2001; Merta – Peška – Sedláčková 2002

0 2,5 m

suterén s.s.j. 2

Panenská, parcela 501/1, objekt č.k. 505:

Popis náleзовé situace: Suterén byl zkoumán v podstatě jen malou sondou. Pravděpodobně šlo původně o rozsáhlý výkop (s. j. 506) o rozměrech > 2,20 × > 1,50 m. Dokumentovaná hloubka činila 1,30 m. Zachycená západní stěna byla strmě šikmá. Dno bylo ploché. Byla do něj zahloubena sloupová jamka přibližně čtvercového půdorysu o straně 0,40 m a hloubce 0,70 m (s. j. 506). Dno suterénu bylo pokryto souvrstvím několika laminárních vrstviček, které lze považovat za podlahové úpravy či nášlap (s. j. 116, 118). Místy bylo toto souvrství odstraněno výkopy s. j. 507 a 508. Jejich interpretace není jasná, v případě s. j. 507 snad mohlo jít o sloupovou jamku. Teprve po jejich zasypaní se do prostoru suterénu dostaly jeho výplně. Šlo o šedobéžové a šedohnědé prachové hlíny s příměsí uhlíků, popela a vypálených zlomků mazanice.

Vztah k uliční čáře: Zachycený segment suterénu byl vzdálen 39 m od uliční čáry Panenské ulice (ve středověku platea Monialium). Uliční čára byla ve středověku poněkud více přesazena do prostoru dnešní ulice. Západní stěna suterénu se nacházela přibližně 3 m od středověké městské hradby.

Datace: Ze zásypů suterénu bylo vyzvednuto několik zlomků keramiky, které byly datovány do 3. třetiny 13. století.

Interpretace: Sklep, náležející dřevohliněné stavbě, pravděpodobně hospodářské funkce, umístěné v zadní části parcely.

Obrázky: 52

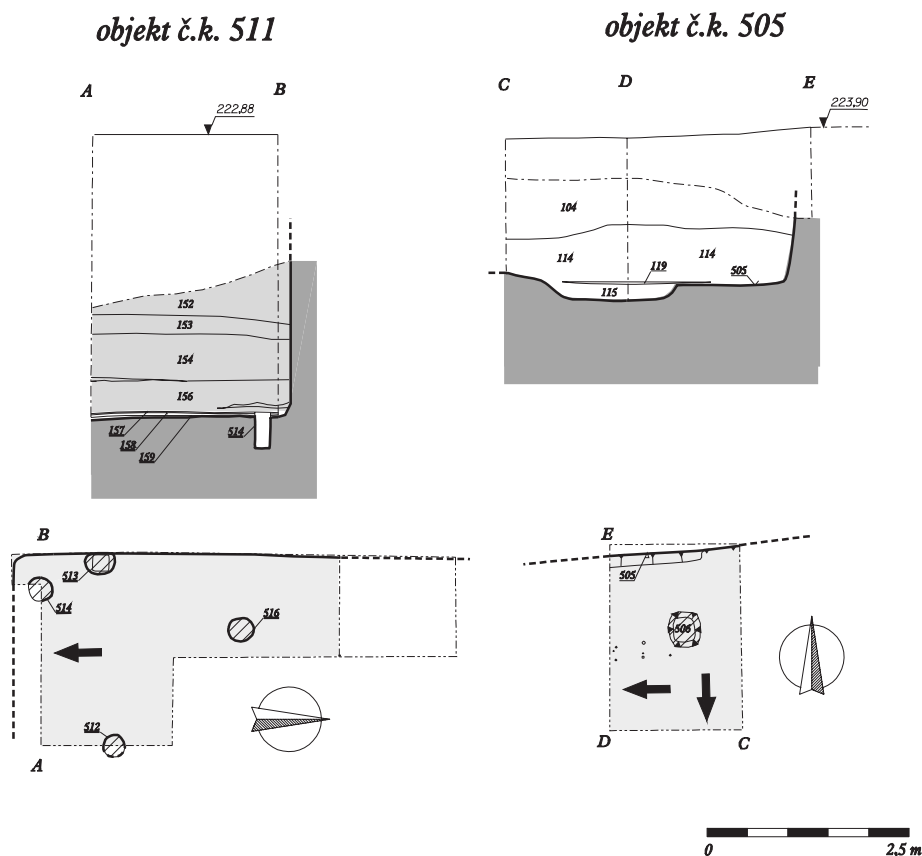
Prameny, literatura: Merta 1999f; Merta – Peška – Procházka – Sadilek 2000, 46.

obr. 52

Panenská – objekt č. k. 505
a objekt č. k. 511. Půdorysy a profily,
116, 118 – úroveň podlahových
úprav a nášlapů;
104, 114 – výplně suterénu;
512–514, 516 – sloupové jamky;
157–159 – úroveň podlahových
úprav a nášlapů;
152–154, 156 – mazanicové destrukce.

Abb. 52

Panenská – Befund Nr. 505 und Befund
Nr. 511. Grundrisse und Profile.
116, 118 – Niveau
der Fußbodenherrichtungen
und Stampfschichten;
104, 114 – Untergeschoßausfüllungen;
512–514, 516 – Säulengrubchen;
157–159 – Niveau
der Fußbodenherrichtungen
und Stampfschichten;
152–154, 156 – Lehmewurfdestruktionen.

Panenská, parcela 501/1, objekt č.k. 511:

Popis náleзовé situace: Suterén byl zkoumán v podstatě jen malou sondou. Pravděpodobně šlo původně o rozsáhlý výkop (s. j. 511) o rozměrech > 4 × > 2,20 m. Dokumentovaná hloubka činila 2,60 m. Zachycená západní stěna byla svislá až strmě šikmá. Dno bylo ploché. Byly do něho zahloubeny 4 sloupové jamky (s. j. 512, 513, 514, 516). Jejich hloubka se pohybovala od 0,40 do 0,80 m. Ve dvou z nich byly výrazné otisky trámů čtvercového průřezu o straně 0,17 a 0,20 m. Na dně suterénu byly registrovány tři výraznější úrovně podlahových úprav či nášlapů (s. j. 157, 158, 159). Všechny tvořila udusaná vrstvička popelovitého prachu s příměsí prachové hlíny. Výplň suterénu tvořilo souvrství zlomků mazanice, mazanicového prachu, uhlíků a spráše.

Vztah k uliční čáře: Zachycený relikt suterénu se nacházel při uliční čáře Panenské ulice (ve středověku platea Monialium). Uliční čára byla ve středověku poněkud více přesazena do prostoru dnešní ulice. Lze předpokládat, že východní stěna suterénu s ní v podstatě lícovala.

Datace: Ze zásypů suterénu bylo vyzvednuto několik zlomků keramiky, které byly datovány do 3. třetiny 13. století.

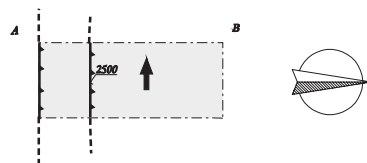
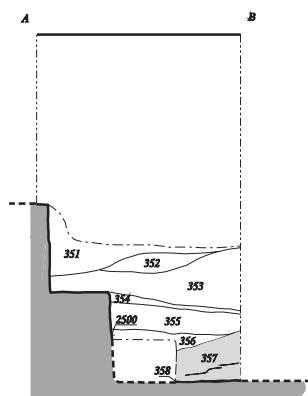
Interpretace: Sklep dřevohliněného domu, pravděpodobně okapově orientovaného do Panenské ulice.

Obrázky: 52

Prameny, literatura: Merta 1999f; Merta – Peška – Procházka – Sadilek 2000, 47.

obr. 53
Panenská – suterén s. j. 2005. Profil.
358 – podlahová úprava/nášlap;
357 – mazaniceová destrukce;
351-356 – výplně suterénu.

Abb. 53
Panenská – Befund Nr. 2005. Profil.
358 – Fußbodenherrichtung/
Stampfschicht;
357 – Lehmewurfstruktion;
351-356 – Untergeschoßausfüllungen.

suterén s. j. 2500

Panenská, parcela 502/2, suterén s. j. 2500:

Popis nálezové situace: Suterén byl zkoumán v podstatě jen malou sondou a dokumentován jen v řezech. Pravděpodobně šlo původně o rozsáhlý výkop (s. j. 2500) o rozměrech $> 2,40 \times > 1$ m. Zahloubení do původního terénu činilo 2,20 m. Zachycená jižní stěna byla svislá stupňovitá. Dno bylo ploché. Nacházel se na něm jílovitý podlahový nášlap (s. j. 358). Na něm ležela cca 0,40 až 0,60 m mocná mazaniceová destrukce (s. j. 357).

Vztah k uliční čáře: Dokumentovaná jižní stěna suterénu je vzdálena cca 24 m od uliční čáry Dominikánského náměstí (ve středověku Rybný trh – forum Piscium) a je těsně při ulici Panenské (ve středověku platea Monialium).

Datace: Ze zásypů suterénu (s. j. 356 a 357) bylo vyzvednuto několik zlomků keramiky, které byly datovány do 13. století.

Interpretace: Sklep dřevohliněného domu.

Obrázky: 53

Prameny, literatura:

Holub – Merta – Peška – Zůbek 2003; Holub – Merta – Peška – Sadílek 2005

Rašínova 6, parcela 48, objekt č. k. 556:

Popis nálezové situace: Na exkavované ploše zachycený relikv suterénu byl zkoumán plošně. Původně šlo velice pravděpodobně o rozsáhlý výkop (556). Přibližně ve směru Z–V byl delší než 2,50 m, ve směru S–J potom delší než 1,60 m. Maximální dokumentovaná hloubka činila 1,70 m. Ze zachovalého reliktu bylo patrné, že ve vertikálním směru byl výkop dvouúrovňový. Dno v západní části (šíroké 0,70 m, jde o v podstatě jakýsi výklenek) bylo zvýšeno o cca 1,20 m. Také ve smyslu horizontálním byl výkop členěn. V západovýchodním směru totiž na dně probíhal sprašový „val“, vysoký cca 0,26 m a silný cca 0,10 m. Severní část (569) by snad mohla být „lůžkem“ pro dřevěnou konstrukci u případné severní stěny suterénu. Zachycené segmenty stěn byly přímé svislé, v onom výklenku šikmé, místy ovšem také konvexní a prudce šikmé. Do o průměru 0,01–0,05 m a jedna sloupová jamka přibližně oválného půdorysu (0,38 × 0,30 m) hluboká cca 0,11 m (567). Na dně ležela světle šedá vrstvička prachové jílovité hlíny s nahodilými zlomky spraše a četnými uhlíky, která byla interpretována jako podlahový nášlap (268). V jejím rámci byla pozorována propálená skvrna, široká cca 0,30 m a delší než 0,30 m. Tento nášlap byl překryt cca 0,02–0,08 m silnou vrstvičkou přenesené spraše (270). Na ní byla cca 0,02 m mocná vrstvička, interpretovaná opět jako podlahový nášlap (265). Tvořila ji světle hnědá prachová jílovitá hlína s uhlíky, drobkami mazanice a spraše a s kamínky. Místy byla silně udusaná, a to více než onen první nášlap. Následovaly už vlastní výplně suterénu. Jednalo se o vrstvy převážně hnědých plastických hlín se zlomky spraše, vypálené mazanice, kamínky a uhlíky. Žádná neměla požárový charakter.

Vztah k uliční čáře: Zachycený segment jihozápadní stěny byl rovnoběžný s rekonstruovanou uliční čarou bývalé Umrlčí uličky. Byl od ní vzdálen cca 9 m.

Datace: Keramický materiál, získaný z výplně suterénu, byl datován do počátku 13. století.

Interpretace: Sklep dřevohliněné stavby neznámé funkce.

Obrázky: 54, 55

Prameny, literatura: Merta 1997b; Merta 1999b, 301, 303; Procházka 2000, 80, 81.

obr. 54

Rašínova 6 – objekt č. k. 556,
objekt č. k. 570. Půdorysy a profily,
567 – sloupová jamka;
569 – snad „lůžko“ pro trám;
265, 268, 270 – podlahové
úpravy a nášlapy;
106, 206, 208, 228, 229,
239, 258, 264 – výplně suterénu;
572 – sloupová jamka;
300 – podlahový nášlap;
298 – podlahová úprava?;
297 – zlomky vypálené mazanice;
299 – propálená stěna suterénu;
216, 292, 294, 295, 296 – výplně
suterénu.

Abb. 54

Rašínova 6 – Befund Nr. 556, Befund
Nr. 570. Grundrisse und Schnitte.
567 – Pfostengrübchen;
569 – wohl ein „Balkenbett“;
265, 268, 270 – Fußbodenherrichtungen
und Stampfschichten;
106, 206, 208, 228, 229,
239, 258, 264 – Ausfüllungen
des Untergeschosses;
572 – Säulengrübchen;
300 – Fußboden-Stampfschicht;
298 – Fußbodenherrichtung?;
297 – Fragmente gebrannten
Lehmbewurfs;
299 – durchbrannte Wand
des Untergeschosses;
216, 292, 294, 295, 296 – Ausfüllungen
des Untergeschosses.

Rašínova 6, parcela 48, objekt č. k. 570:

Popis nálezu situace: Na exkavované ploše zachycený relikt suterénu byl asi z poloviny zkoumán plošně. Původně šlo velice pravděpodobně o rozsáhlý výkop a (570). Ve směru SV–JZ byl delší než 4,50 m, ve směru SZ–JV pak delší než 0,90 m. Maximální dokumentovaná hloubka činila 1,50 m. Zachycené segmenty jihozápadní a jihovýchodní stěny byly přímé, svislé a ostře přecházely do plochého dna. V rohu zachycených stěn se nacházela sloupová/kulová jamka kruhového půdorysu o průměru 0,18 m, hluboká 0,10 m (572). Na dně suterénu byla pozorována cca 0,02 m mocná šedá vrstvička, prachové jílovité hlíny s nahodilými uhlíky (300). Byla interpretována jako podlahový nášlap. Překrývala ho vrstva prachové hlíny o síle 0,18 m (298). Na jejím povrchu ležely v síle cca 0,05 m zlomky vypálené mazanice (297). Další výplň suterénu pak tvořily vrstvy přenesené spraše, šedých plastických hlín s nahodilými zlomky mazanice a uhlíky. Stěny výkopu byly v síle 0,01–0,025 m propálené. 0,50 m od zachyceného povrchu výkopu pak byly v rohu zapřeny 0,03 m silné vodorovně uložené shořelé desky, pozůstatky dřevěného bednění.

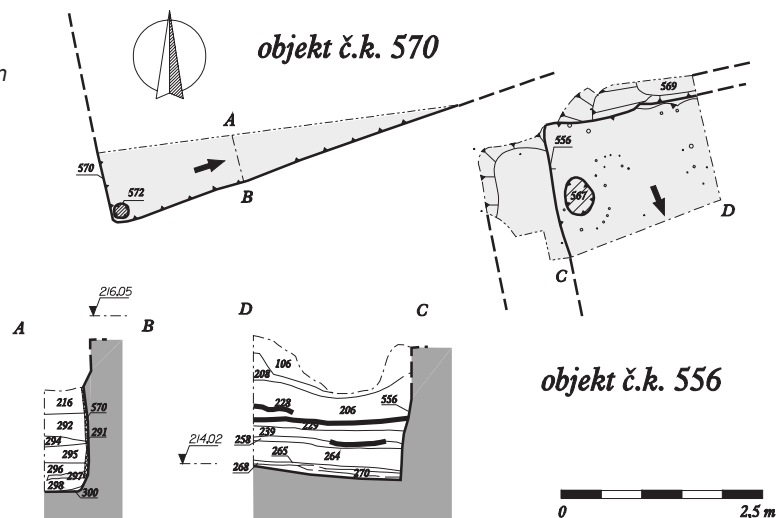
Vztah k uliční čáře: Zachycený segment západní stěny byl rovnoběžný s rekonstruovanou uliční čarou bývalé Umrličí uličky. Byl od ní vzdálen cca 4 m.

Datace: Keramický materiál, získaný z výplně suterénu, byl datován do přelomu 13. a 14. století.

Interpretace: Sklep dřevohlíněné stavby neznámé funkce.

Obrázky: 54

Prameny, literatura: Merta 1997b; Merta 1999b, 302, 303;
Procházka 2000, 80, 82.

obr. 55

Pohled od jihu na odkrytou část
suterénu 556 z Rašínovy 6. Vpravo jsou
na profílech patrné jeho výplně.

Abb. 55

Südsicht des freigelegten Teils des
Untergeschosses 556 in Rašínova 6.
Sichtbare Profilausfüllungen (rechts).

Rašínova 6, parcela 549, objekt č. k. 593:

Popis náleзовé situace: Na exkavované ploše zachycený relikt suterénu byl zkoumán plošně. Šlo o rozsáhlý výkop (593). Ve směru SV–JZ byl delší než 10,50 m, ve směru SZ–JV pak delší než 9 m. Maximální dokumentovaná hloubka činila 1,40 m. Zachycený segment severozápadní stěny byl stupňovitý. Dno bylo ploché. Pouze při severozápadní stěně bylo stupňovité a převýšeno o 0,20 a 0,50 m. Do povrchu nižšího stupně byla zahlobena přibližně oválná jáma (3,20 × 1,20 m), delší osou souběžná s průběhem stěny, hluboká cca 0,60 m (604). Měla přímé, prudce šikmé stěny, které ostře přecházejí do mísovitého dna. V severozápadní stěně byl půlkruhovitý výklenek o průměru 1 m. Přibližně 1,40 m od dolní hrany severozápadní stěny byl do dna suterénu zahloben žlábek, souběžný se stěnou (618). Byl široký cca 0,30 m a hluboký přibližně 0,06–0,20 m. Pravděpodobně původně sloužil k uložení trámu, nesoucího dřevěnou konstrukci stěny suterénu. Dno suterénu jihovýchodně od žlábků pokrývala 0,04 m silná světlá šedohnědá, ulehlá vrstvička, tvořená jílovitou hlínou, uhlíkatým prachem a uhlíky. Interpretována byla jako podlahový nášlap (1380). Od její úrovně byla patrná řada drobných kúlových jamek kruhových půdorysů o průměrech 0,04–0,07 m a hloubkách 0,06–0,20 m. Byly tady i dvě poněkud větší kúlové jamky; jedna obdélného půdorysu (0,08 × 0,22 m), hluboká 0,27 m (622); druhá kruhová o průměru 0,12 m a hloubce 0,80 m (625). Přibližně 0,40–0,50 m jihovýchodně od výše popsaného žlábků byla registrována se žlábkem rovnoběžná řada tří sloupových/kúlových jamek. Vzdálenosti mezi nimi činí 2,80 a 1,20 m. Nejzápadněji položená měla obdélný půdorys (0,24 × 0,40 m) a hloubku 0,08 m (621). Zbylé dvě byly kruhových půdorysů o průměrech 0,24 (623) a 0,34 m (624), hluboké 0,05 a 0,06 m. Na povrchu podlahového nášlapu byl zachycen rovněž výkop tvaru obdélníku se zaoblenými rohy (0,68 × 1,10 m), s příkými svislými stěnami a plochým dnem, hluboký 0,24 m (620). A dále ještě jáma půdorysu čtverce se zaoblenými rohy o straně 1,10 m a hloubce 0,10 m (619). „Napojovala“ se na zmiňovaný žlábek. Měla šikmé stěny, ostře přecházející do mísovitého dna. Obdobný žlábek, jako byl výše popsaný 618, se podařilo dokumentovat také ve východní části suterénu. Lze předpokládat, že také on sloužil pro uložení trámu, nesoucího dřevěnou konstrukci stěny suterénu. Na podlahový nášlap dosedala 0,02 m silná hnědá vrstvička rašeliny (zbytků dřeva) (1379). Následovaly už vlastní výplně suterénu. Šlo o vrstvy šedých a žlutošedých plastických hlín se zlomky cihel, kamínky a uhlíky.

Vně suterénu podél severozápadní stěny se nacházela řada tří sloupových jam. Ty byly od nepravidelného průběhu horní hrany výkopu suterénu vzdáleny 0,10–0,40 m. Vzdálenost mezi jejich středy činila 2,50 a 2,80 m. Nejvýchodněji se nacházející měla přibližně kruhový půdorys o průměru 0,58 m a byla hluboká 0,15 m (601). Prostřední byla oválná (0,66 × 0,50 m) a hluboká 0,15 m (599). Nejzápadněji položená měla původně snad kruhový půdorys o průměru 0,60 m (605). Přibližně 0,10 m jižně od její hrany se nacházela kruhová kúlová jamka o průměru 0,04 m a o hloubce 0,20 m, dále ještě sloupová jamka o průměru 0,20 m. Cca 0,90 m severovýchodně od oné drobné kúlové jamky se nacházela ještě jedna o průměru 0,05 m. Od nejvýchodnější popsané sloupové jámy (601) 1 m směrem na jihovýchod byla, v podstatě již do horní šikmé části stěny výkopu suterénu, zahlobena ještě jedna sloupová jáma (600). Měla přibližně oválný tvar (0,70 × 0,42 m) a hloubku 0,27 m. Výplně sloupových jam tvoří hlavně černohnědá prachová hlína, pouze poslední jmenovaná je vyplněna světle hnědou prachovou hlínou se středními zlomky spráše (50 %). Není tedy jisté, zda s těmi ostatními souvisí. Všechny situace byly zachovány až v úrovni sprašového podloží. Zmíněné kúlové a sloupové jámy lze považovat za pozůstatky konstrukce nadzemní části domu, ke kterému patřil popsaný suterén.

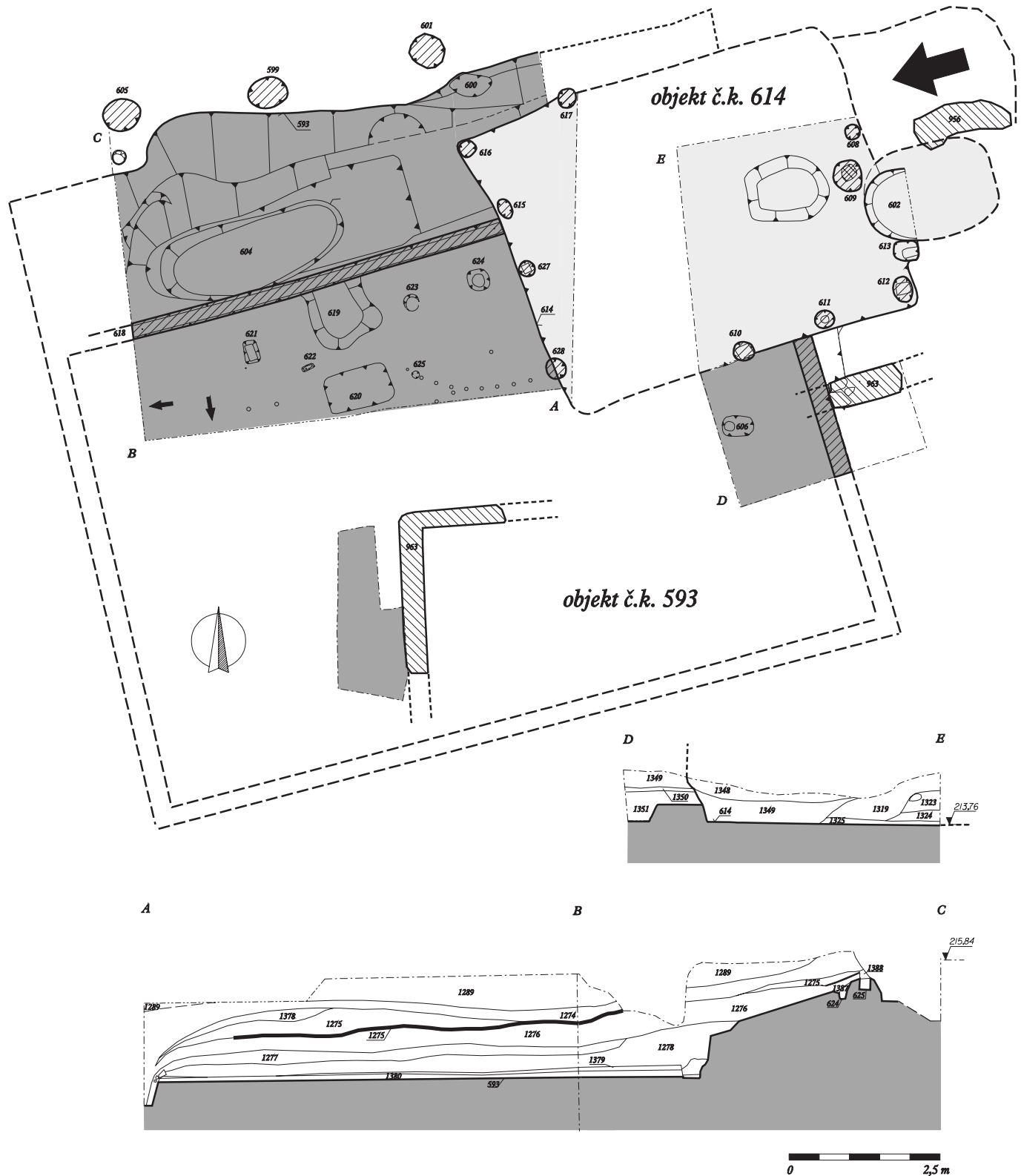
Vztah k uliční čáře: Zachycený segment severozápadní stěny byl kolmý na rekonstruovanou uliční čáru bývalé Umrličí uličky. Zachycený relikt suterénu byl od ní vzdálen cca 7,70 m.

Datace: Keramický materiál, získaný z výplně suterénu, byl datován do období po polovině 13. století. Suterén byl porušen výkopem suterénu objekt č.k. 614, jehož zánik byl položen k přelomu 13. a 14. století.

Interpretace: Sklep dřevohliněného domu.

Obrázky: 18, 56, 57

Prameny, literatura: Merta 1997b; Merta 1999b, 301, 303; Procházka 2000, 80, 81.

obr. 56
Rašínova 6 – objekt č. k. 593, objekt č. k. 614. Půdorysy a profily. 599, 601, 605 – sloupové jámy po konstrukci nadzemní části příslušející stavby; 618 – žlábek pro uložení trámu, pravděpodobně nesoucího dřevěnou konstrukci stěny suterénu; 1380 – podlahový nášlap; 1379 – amorfní rašelina; 1274–1278, 1289, 1378 – výplně suterénu; 607 – do podloží ražený sklipek; 608–613, 615–617, 627, 628 – sloupové jamky po dřevěné konstrukci stěn suterénu; 1319, 1323–1325, 1348, 1349 – výplně suterénu; šrafovaně jsou vyznačeny středověké zdi; 956 by mohla být propadlým vyzdáním jižní stěny vstupní šije suterénu 614

Abb. 56
Rašínova 6 – Befund Nr. 593, Befund Nr. 614. Grundrisse und Schnitte. 599, 601, 605 – Säulengruben der Konstruktion des oberirdischen Gebäudeteils; 618 – Rinne zum Einbringen des Balkens, der wahrscheinlich die Holzkonstruktion der Untergeschoßwand trug; 1380 – Fußboden-Stampfschicht; 1379 – amorpher Torf; 1274–1278, 1289, 1378 – Ausfüllungen des Untergeschosses; 607 – ein in die Sohle gebrochener Keller; 608–613, 615–617, 627, 628 – Säulengrubchen der Holzkonstruktion der Untergeschoßwände; 1319, 1323–1325, 1348, 1349 – Ausfüllungen des Untergeschosses; schraffiert sind mittelalterliche Mauern bezeichnet; 956 – wohl eine gesunkene Ausmauerung der Südwand des Eingangshalses des Untergeschosses 614.

obr. 57
Pohled od jihu na odkryté půdorysy
suterénů 593 (vlevo) a 614 (vpravo)
z Rašínovy 6.

Abb. 57
Südansicht der freigelegten Grundrisse
der Untergeschosse 593 (links)
und 614 (rechts) in Rašínova 6.

Rašínova 6, parcela 48 a 549 (z větší části se suterén nachází na parcele 549), objekt č.k. 614:

Popis nálezové situace: Na exkavované ploše zachycený relikv suterénu byl zkoumán plošně jen zčásti. Šlo o rozsáhlý výkop, který lze v podstatě rozdělit na dvě části. Jednu lze označit jako hlavní výkop (tj. vlastní suterén) (614), v případě druhé části šlo o sklípek, ražený do sprašového podloží (607).

Hlavní část měla původně snad obdélný půdorys. Kolmá vzdálenost dokumentovaných segmentů jihozápadní a severovýchodní stěny činila 5,80 m, segmentů severozápadní a jihovýchodní stěny potom 5 m. Dokumentovaná hloubka byla 2 m. Segmenty stěn byly přímé a svislé s ostrým přechodem do plochého dna. Na dně byla pozorována cca 0,01 m mocná ulehlá šedohnědá vrstvička prachové hlíny s četnými uhlíky (1336). Byla interpretována jako podlahový nášlap. Stejná interpretace je pravděpodobně možná i u následující vrstvičky (1326) o síle 0,02–0,15 m, která byla tvořena žlutou narezavělou prachovou hlínou se zlomky hnědé prachové hlíny a uhlíky. Od úrovně těchto podlahových nášlapů byly patrné sloupové jamky, rozmístěné podél stěn výkopu, přičemž byly přítomny i v obou jeho zachycených rozích (608, 610, 611, 612, 615, 616, 617, 627, 628). Vzdálenosti jejich středů se pohybovaly od 1,10 do 1,90 m, v průměru cca 1,50 m. Byly kruhových či oválných půdorysů o průměru cca 0,30 m. U čtyř z nich byl na dně zachován otisk někdejšího konstrukčního prvku. Jednalo se o konstrukční prvky čtvercových průřezů o rozměrech 0,14 × 0,14 m, 0,18 × 0,18 m, 0,22 × 0,22 m a 0,24 × 0,24 m. Asi ve středu severovýchodní poloviny suterénu byla zachycena jáma přibližně oválného půdorysu (1,34 × 1,12 m), hluboká cca 0,10 m. Výplň suterénu představovaly vrstvy, sestávající hlavně z hnědých či šedých prachových hlín. Část severozápadní stěny nese stopy propálení.

Část, interpretovaná jako ražený sklípek (607), byla napojena na severovýchodní stěnu suterénu a to 1,10 m od jeho jihovýchodního rohu. Svou dolní část, asi ze své jedné třetiny, zasahovala do prostoru suterénu. Půdorys sklípku byl identifikován jako oválný (2,20 × 1,70 m), přičemž jeho delší osa snad byla kolmá na severovýchodní stěnu suterénu. Původní výšku se nepodařilo rozlišit. Dokumentované segmenty stěn byly přímé a prudce šikmé s ostrým přechodem do plochého dna. Na dně byla registrována 0,01 m mocná ulehlá vrstvička, tmavě šedohnědá prachová hlína s uhlíky (30 %), která byla interpretována jako podlahový nášlap (1307). Na ní ležící kontexty pak byly v podstatě interpretovány jako spadlý strop. Vstup do sklípku vymezovaly v prostoru suterénu dvě sloupové jamky oválných půdorysů, hluboké cca 0,48 a 0,16 m (609, 613). Z otisků na jejich dnech lze opět rekonstruovat průřezy někdejších konstrukčních prvků. V jednom případě byl čtvercový (0,22 × 0,22 m), ve druhém obdélný (0,26 × 0,14 m). Sloupy byly od sebe vzdáleny 1,40 m.

Lze předpokládat, že vstup do suterénu se napojoval na severní část východní stěny. Zeď 956, propadená do zásypů raženého sklípku, by pak mohla představovat vyzdění jižní stěny vstupu.

Vztah k uliční čáře: Zachycený segment severozápadní stěny byl rovnoběžný s rekonstruovanou uliční čarou bývalé Umrličí uličky. Byl od ní vzdálen 3 m. Výstup ze suterénu směřoval k ulici.

Datace: Výkop suterénu porušil suterén objektu č. k. 593, jehož zánik byl keramickým materiálem datován do období po polovině 13. století. Keramický materiál, získaný z výplně suterénu, byl datován k přelomu 13. a 14. století.

Interpretace: Sklep dřevohliněného domu.

Obrázky: 56, 57, 58, 59

Prameny, literatura: Merta 1997b; Merta 1999b, 302, 303; Procházka 2000, 80, 82.

obr. 58
Pohled od severu na jednu
ze zkoumaných částí suterénu 614
z Rašínovy 6. Jsou patrné sloupové
jamky podél jeho stěn. Vzádu je vidět
relikt suterénu 593.

Abb. 58
Nordansicht eines der erforschten Teile
des Untergeschosses 614 in Rašínova 6.
Sichtbare Säulengrubchen entlang
der Wände. Hinten das Relikt
des Untergeschosses 593.

obr. 59
Zed' 956 propadená do zásypů
raženého sklípku vybihajícího
ze suterénu 614 z Rašínovy 6.
Může jít o vyzdění jižní stěny vstupní
šije suterénu.

Abb. 59
Mauer 956, die in die Ausfüllung des
gebrochenen Kellers sank, der von
dem Untergeschoß 614 in Rašínova 6
weiterführt. Es kann sich um die
Ausmauerung der Südwand des
Eingangshalses in das Untergeschoß
handeln.

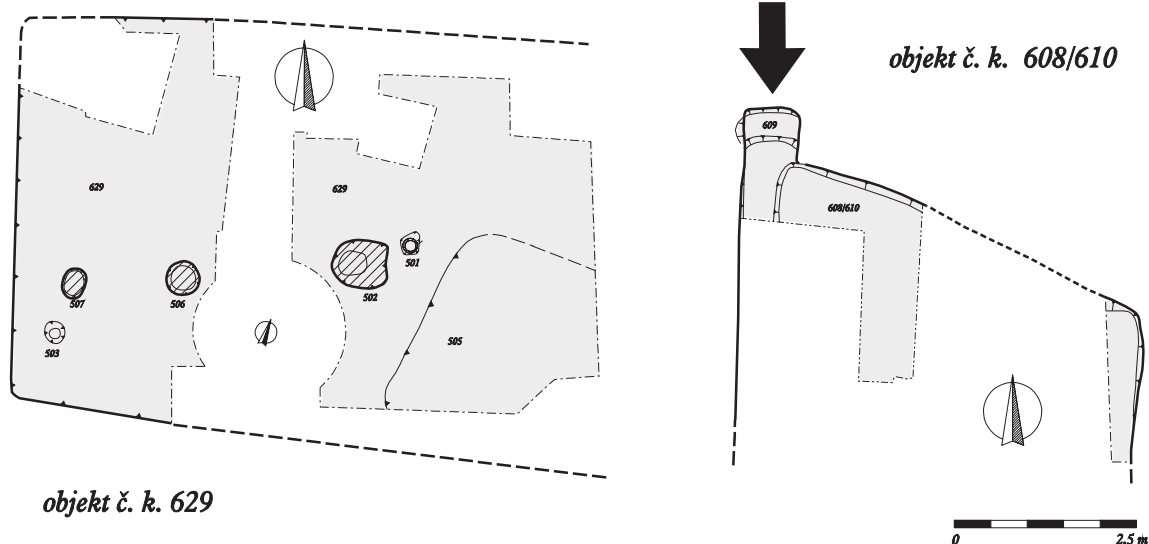
Starobrněnská 2-4, parcela 448, objekt č. k. 629:

Popis nálezové situace: Na exkavované ploše zachycený relikt suterénu byl zkoumán v podstatě plošně. Šlo o rozsáhlý výkop, původně asi obdélného půdorysu (629). Šířka (kolmá vzdálenost zachycených segmentů severozápadní a jihovýchodní stěny) činila 5,50 m; délka potom, při nezachycení severovýchodní stěny, více než 8 m. Maximální dokumentovaná hloubka byla 1,70 m. Stěny byly přímé, svíslé. Na jejich povrchu při severozápadním rohu byly patrné traseologické stopy nástrojů. Dno bylo ploché, v jihovýchodní části snížené výkopem 505. Na dně suterénu byly objeveny celkem čtyři sloupové jamky kruhových, či oválných tvarů. Tři z nich (502, 506, 507) ležely v jedné linii, která byla zhruba rovnoběžná s delšími stěnami suterénu. Od jihovýchodní byla vzdálena 2 m. Jeden její konec, představovaný jamkou 507 (oválná o rozměrech 0,42 × 0,30 m, hloubka 0,60 m), se nacházel 0,90 m od jihozápadní stěny suterénu. Od jamky 507 byla 1,60 m vzdálena jamka 506 (kruhová o průměru 0,46 a hloubce 0,50 m). Mezi ní a jamkou 502 (přibližně oválná o rozměrech 0,74 × 0,64 m) byla vzdálenost 2,40 m. Z linie se vymykala jamka 503 (kruhová o průměru 0,30 m a hloubce 0,14 m), vzdálená svým středem 0,60 m od jihozápadní a 1 m od jihovýchodní stěny. Nedaleko severovýchodně od jamky 502 byla objevena jamka 501 (0,28 × 0,24 m), do jejíhož dna byla zapuštěna keramická nádoba. Suterén byl zřejmě jednorázově zasypán poměrně homogenními vrstvami.

Vztah k uliční čáře: Zachycený segment jihovýchodní stěny suterénu v podstatě lícoval s uliční čárou Starobrněnské ulice (ve středověku platea Antique Brunnae). Stávající uliční čára je velice pravděpodobně shodná s uliční čárou ve středověku.
Datace: Keramický materiál, získaný z výplně suterénu, byl datován do poslední třetiny 13. století.
Interpretace: Sklep dřevohliněného domu, okapově orientovaného do Starobrněnské ulice.
Obrázky: 7, 28, 60
Prameny, literatura: Merta 1998; Merta 1999a, 308; Procházka 2000, 83.

obr. 60
Starobrněnská 2–4 – objekt č. k. 629;
Starobrněnská 8 – objekt č. k. 608/610.
Půdorysy.
502, 503, 506, 507 – sloupové jamky;
609 – snad vstupní šije.

Abb. 60
Starobrněnská 2–4 – Befund Nr. 629;
Starobrněnská 8 – Befund Nr. 608/610.
Grundrisse.
502, 503, 506, 507 – Säulengrübchen;
609 – wohl Eingangshals.

Starobrněnská 6, parcela 452, objekt č. k. 579/578:

Popis nálezové situace: Na exkavované ploše zachycený reliktní suterén byl zkoumán plošně. Šlo o rozsáhlý výkop, původně asi obdélného půdorysu (579/578). Šířka (kolmá vzdálenost zachycených segmentů jihozápadní a severovýchodní stěny) činila 5,30 m; délka potom při nezachycení jihovýchodní stěny více než 5,30 m. Dochované rohy u severozápadní stěny jsou zaoblené. Dokumentovaná hloubka měla hodnotu 2,50 m. Stěny byly přímé, vislé až strmě šikmé s ostrým přechodem do dna. Dno bylo relativně ploché. Pouze při východnější polovině severozápadní stěny bylo v šířce 0,60 m schodovitě zvýšeno o cca 0,10 m. V severovýchodní části byly do dna zahloubeny dvě jámy. Jedna přibližně oválná o rozměrech 1,40 × 1,70 m, hluboká 0,55 m, v blízkosti severozápadní stěny suterénu (594). Druhá, zachycená v reliktní u severovýchodní stěny, hluboká 0,15 m (592). Na jejím dně se nacházel reliktní ještě další jámy o hloubce 0,20 m (591). Při schodovitěm zvýšení dna byly dokumentovány dvě sloupové jamky. U severovýchodní stěny jamka 588 (přibližně čtvercového půdorysu o straně 0,38 a hloubce 0,66 m), 2,20 m od ní jamka 593 (oválná o rozměrech 0,64 × 0,50 m, hluboká 0,72 m). Mezi nimi byla (0,50 m od jamky 588) kúlová jamka o průměru 0,06 m. Daná situace může být interpretována jako vstup do suterénu. Tuto interpretaci podporují i další dvě sloupové jamky vně severní stěny suterénu. Na zvýšeném stupni dna byla při severovýchodním rohu dokumentována ještě sloupová jamka 589 (průměr 0,14 m, hloubka 0,10 m) a v jeho předpolí pět drobných kúlových jamek (průměr cca 0,04 m). Tři sloupové jamky byly objeveny také při stěnách suterénu. U severovýchodní stěny jamka 590 (průměr 0,34 m, hloubka 0,30 m), u severozápadní snad kruhová jamka o průměru 0,24 m a hloubce 0,20 m, u jihozápadní pak jamka 585 (průměr 0,24 m, hloubka 0,10 m). O 0,90 m severovýchodně, od poslední jmenované, se nacházela jamka 583 (průměr 0,52 m, hloubka 0,50 m). V ní byl zachycen reliktní zuhelnatělého trámu čtvercového průřezu o délce strany 0,20 m. Od této jamky cca 0,80 m jižně byla v jamce 584 (průměr 0,24 m, hloubka 0,18 m) objevena keramická nádoba. 0,25 m nade dnem suterénu byl zachycen požárový horizont, obsahující převážně popel, uhlíky a větší kusy zuhelnatělých dřev. Nad ním se nacházelo 1,15 m silné souvrství mazanického a popelovitého prachu s velkým množstvím zlomků vypálené mazanice.

Vztah k uliční čáře: Zachycené segmenty jihozápadní a severovýchodní stěny suterénu svíraly s uliční čárou Starobrněnské ulice (ve středověku platea Antique Brunnae) úhel 80°. Reliktní suterén byl od ní vzdálen 10 m. Původní vzdálenost však byla menší. Stávající uliční čára je velice pravděpodobně shodná s uliční čárou ve středověku.

Datace: Keramický materiál, získaný z výplně suterénu, byl datován do přelomu 13. a 14. století.

Interpretace: Sklep dřevohliněného domu, štítově orientovaného do Starobrněnské ulice.

Obrázky: 10, 18, 61

Prameny, literatura: Merta 1998; Merta 1999a, 308; Procházka 2000, 83, 84.

Starobrněnská 8, parcela 453, objekt č. k. 608/610:

Popis nálezové situace: Na exkavované ploše zachycený reliktní suterén byl zkoumán plošně přibližně z jedné třetiny dochovaného půdorysu. Šlo o rozsáhlý výkop původně snad lichoběžníkového půdorysu (608/610). Kolmá vzdálenost zachycených segmentů severovýchodní a jihozápadní stěny činila 5,40 m. Severozápadní stěna je dlouhá 5,90 m a svírá se severovýchodní stěnou úhel 120°. Maximální původní rozměr ve směru SZ–JV byl větší než 4,10 m. Hloubka přesahovala 1,20 m. Stěny byly vislé i šikmé. U zkoumané části jihozápadní stěny byl v hloubce cca 0,80 m zachycen cca 0,40 m široký stupeň (odskok). Výplně suterénu byly převážně mazanického charakteru.

V severozápadním rohu vybíhal ze suterénu výkop 609. Interpretován byl jako vstup. Tato interpretace však není zcela bez pochyb. Jeho jihozápadní stěna byla v podstatě prodloužením jihozápadní stěny suterénu. Zachovalý půdorys byl čtvercový o délce strany 0,75 m. Dokumentovány byly dva schody o výšce 0,24 m.

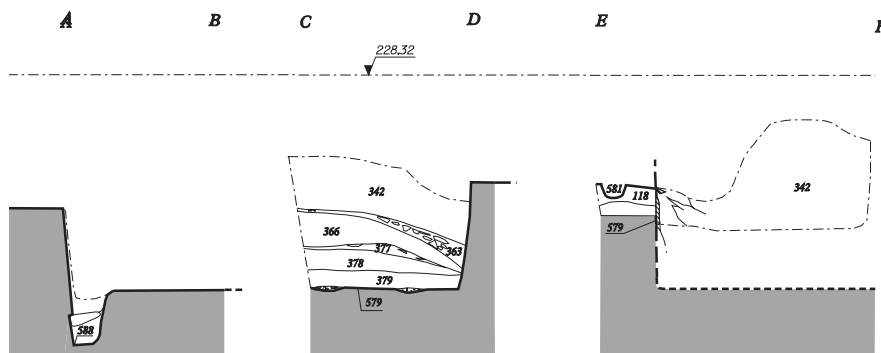
Vztah k uliční čáře: Zachycené segmenty jihozápadní a severovýchodní stěny suterénu svíraly s uliční čarou Starobrněnské ulice (ve středověku platea Antiquae Brunnae) úhel 80°. Severozápadní stěna byla s uliční čarou rovnoběžná. Relikt suterénu by od ní vzdálen 16 m. Původní vzdálenost však byla menší. Výstup ze suterénu směřoval od ulice.

Datace: Keramický materiál, získaný z výplně suterénu, byl datován do 2. poloviny 13. století.

Interpretace: Sklep dřevohliněného domu, štítově orientovaného do Starobrněnské ulice.

Obrázky: 60

Prameny, literatura: Merta 1998; Merta 1999a, 308; Procházka 2000, 84.

obr. 61

Starobrněnská 6 – objekt č. k. 579/578.

Půdorys a profily.

588, 593 – sloupové jamky, které souvisí se vstupem do suterénu;

585, 590 – pravděpodobně sloupové jamky po dřevěné konstrukci stěn suterénu;

325, 328, 331, 332, 334, 363, 366, 377–379 – výplně suterénu

Abb. 61

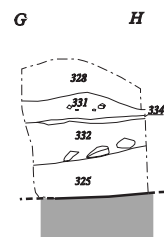
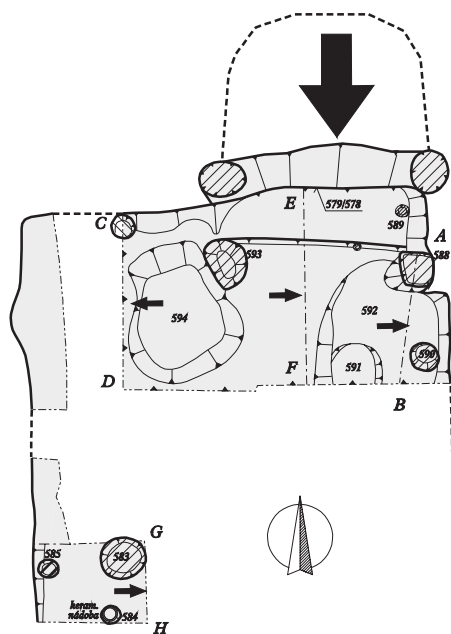
Starobrněnská 6 – Befund Nr. 579/578.

Grundrisse und Profile.

588, 593 – Säulengrubchen, die mit dem Eingang in das Untergeschoß zusammenhängen;

585, 590 – wahrscheinlich Säulengrubchen nach der Holzkonstruktion der Untergeschoßwände;

325, 328, 331, 332, 334, 363, 366, 377–379 – Untergeschoßausfüllungen.

objekt č.k. 579/578

0 2,5 m

Vachova, parcela 111, objekt č. k. 505:

Popis nálezové situace: Suterén byl zkoumán v podstatě jen malou sondou a dokumentován jen v řezech. Pravděpodobně šlo původně o rozsáhlý výkop (505). Ve směru S–J byl delší než 2 m, ve směru Z–V pak delší než 1,20 m. Dokumentovaná hloubka činila 1,20 m. Zachycený segment východní stěny byl přímý, svislý s ostrým přechodem do plochého dna. Na dně ležela 0,005–0,01 m silná ulehlá vrstvička (129) šedé prachové hlíny a uhlíků (50 %). Byla interpretována jako podlahový nášlap. Překrývala ji stejně silná ulehlá vrstvička přenesené spraše (126). Na ni dosedala opět stejně silná ulehlá šedohnědá až černá vrstvička, tvořená prachovou hlínou, popelovitým prachem a uhlíky (125). Interpretována byla jako podlahový nášlap. Výplně suterénu představovaly vrstvy šedé a hnědé prachové hlíny a bloky spraše. Na jejich základě by situace mohla být interpretována i tak, že alespoň část suterénu mohla být ražena ve sprašovém podloží. Bloky spraše by pak představovaly spadený strop.

Vztah k uliční čáře: Relikt suterénu se nacházel v prostoru Vachovy ulice. Ve středověku tudy probíhala přesněji nelokalizovaná ulice Růžová. Můžeme předpokládat, že suterén ležel v její blízkosti.

Datace: Keramický materiál, získaný z výplně suterénu, byl datován na přelom 13. a 14. století.

Interpretace: Sklep dřevohliněné stavby neznámé funkce (snad domu).

Obrázky: 62

Prameny, literatura: Merta 1999e; Merta 1999d, 287.

obr. 62

Vachova – objekt č. k. 505, s. s. j. 002, s. s. j. 009, s. s. j. 011. Půdorysy a profily. 125, 126, 129 – úroveň podlahových úprav a nášlapů; 123, 124 – výplně suterénu; 127 – přenesený blok sprašového podloží; 137 – úroveň podlahových úprav a nášlapů; 118 – mazanícová destrukce; 139 – další výplň suterénu; 102 – propálená stěna suterénu; 103 – výplň suterénu; 104 – planýrka dřevohliněné stavby; 105 – mazanícová destrukce; 114 – uhlíkatá vrstvička; 112, 113 – výplně suterénu; s. s. j. 010 – mladší jáma neznámé funkce.

Abb. 62

Vachova – Befund Nr. 505, Befund Nr. 002, Befund Nr. 009, Befund Nr. 011. Grundrisse und Profile. 125, 126, 129 – Niveau der Fußbodenherrichtungen und Stampfschichten; 123, 124 – Untergeschoßausfüllungen; 127 – übertragener Block der Lößsohle; 137 – Niveau der Fußbodenherrichtungen und Stampfschichten; 118 – Lehmewurfdestruktion; 139 – weitere Untergeschoßausfüllung; 102 – durchbrannte Untergeschoßwand; 103 – Untergeschoßausfüllung; 104 – Planierung eines holzlehmigen Baus; 105 – Lehmewurfdestruktion; 114 – dünne Kohlenschicht; 112, 113 – Untergeschoßausfüllungen; s. E. 010 – jüngere Grube unbekannter Funktion.

Vachova, parcela 111, s. s. j. 002:

Popis nálezové situace: Suterén byl zachycen jen na dvou profilech. Pravděpodobně šlo původně o rozsáhlý výkop. Ve směru S–J byl delší než 4,80 m (o mnoho však tuto míru asi nepřesahoval), ve směru Z–V pak delší než 1,60 m. Dokumentovaná hloubka činila 1,10 m. Původně však byla větší. Dokumentovaný segment jižní stěny byl přímý, svislý. Dno bylo ploché; na jednom z profilů stupňovité (snad by se zde mohlo jednat už o vstup do suterénu). Na dně ležela 0,08 m silná vrstva vícerých podlahových úprav a nášlapů (137). Z dokumentovaných výplní suterénu převažovaly mazanícové destrukce.

Vztah k uliční čáře: Relikt suterénu se nacházel v prostoru Vachovy ulice. Ve středověku tudy probíhala přesněji nelokalizovaná ulice Růžová. Můžeme předpokládat, že suterén ležel v její blízkosti.

Datace: Keramický materiál, získaný z výplní suterénu, byl datován do 13. století.

Interpretace: Sklep dřevohliněné stavby neznámé funkce (snad domu).

Obrázky: 62

Prameny, literatura: Zůbek 2003

Vachova, parcela 111, s. s. j. 009:

Popis nálezové situace: Suterén byl zachycen jen na profilu. Pravděpodobně šlo původně o rozsáhlý výkop. Ve směru S–J byl delší než 2 m, ve směru Z–V pak delší než 1,60 m. Dokumentovaná hloubka činila 1,20 m. Původně však byla větší. Stěny nebyly zachyceny. Dno bylo ploché. Ležela na něm 0,015 m silná vrstvička uhlíkatého prachu (114). Překrývala ji 0,20 m mocná vrstva přenesené spraše (113). Následovala vrstva přenesené spraše se zlomky hnědošedé plastické hlíny (112).

Vztah k uliční čáře: Relikt suterénu se nacházel v prostoru Vachovy ulice. Ve středověku tudy probíhala přesněji nelokalizovaná ulice Růžová. Můžeme předpokládat, že suterén ležel v její blízkosti.

Datace: Z výplní suterénu nebyl získán žádný keramický materiál.

Interpretace: Sklep dřevohliněné stavby neznámé funkce (snad domu).

Obrázky: 62

Prameny, literatura: Zůbek 2003

Vachova, parcela 111, s. s. j. 011:

Popis nálezové situace: Suterén byl zachycen jen na dvou nevelkých profilech. Pravděpodobně šlo původně o rozsáhlý výkop. Ve směru S–J byl delší než 1,70 m, ve směru Z–V pak delší než 1,60 m. Původní hloubka přesahovala 1,40 m. Dokumentovaný segment severní stěny byl přímý, šikmý a v síle 0,02–0,08 m propálený. Do plochého dna přecházel ostře. Z dokumentovaných profilů vyplývá, že bylo stupňovité (nejhlubší část dna nebyla dosažena). Výplně suterénu představovaly vrstvy hnědošedých plastických hlín a přemístěné spraše.

Vztah k uliční čáře: Relikt suterénu se nacházel v prostoru Vachovy ulice při ulici Koblížné (ve středověku platea Pastillarum nebo Crapfengasse). Ve středověku tudy probíhala přesněji nelokalizovaná ulice Růžová. Můžeme předpokládat, že suterén ležel v její blízkosti a velice pravděpodobně při středověké linii ulice Koblížné.

Datace: Keramický materiál, získaný z výplní suterénu, byl datován do 13. století.

Interpretace: Pravděpodobně sklep dřevohliněného domu.

Obrázky: 62

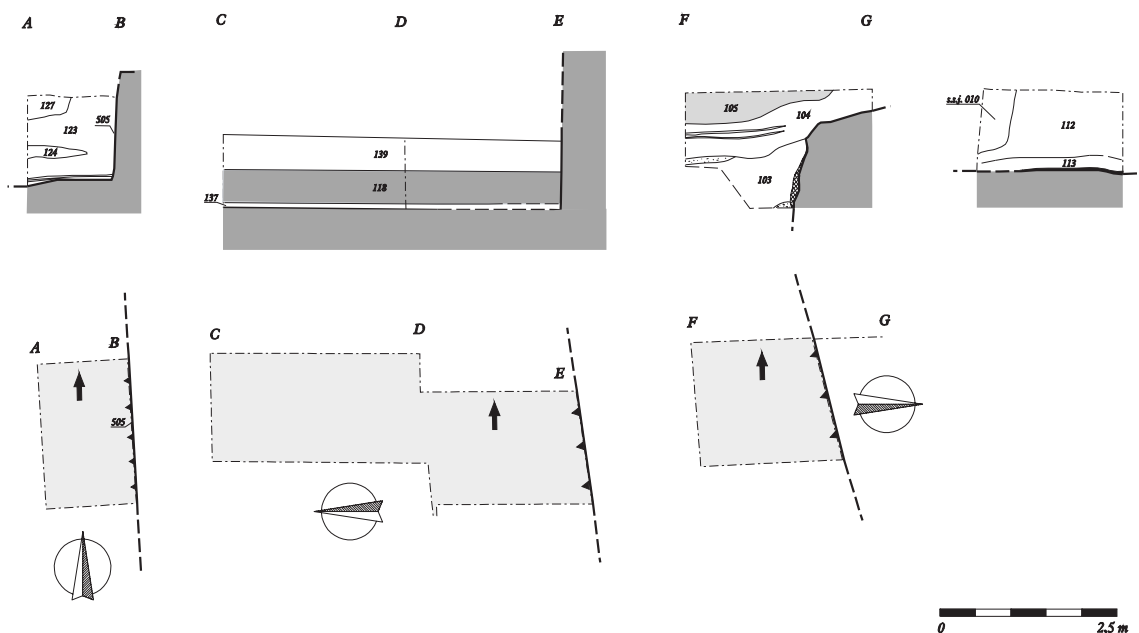
Prameny, literatura: Zůbek 2003

objekt č. k. 505

s.s.j. 02

s.s.j. 11

s.s.j. 09

Zelný trh 4, parcela 398, suterén s. j. 506

Popis nálezné situace: Na exkavované ploše zachycený relikv suterénu byl zkoumán plošně. Pravděpodobně šlo původně o rozsáhlý výkop (s. j. 506). Ve směru S–J byl delší než 3,50 m, ve směru Z–V delší než 3,20 m. Původní hloubka činila nejméně 2,20 m. Byl zachycen v podstatě jen relikv rovného dna a na něm podlahová úprava. Na ní se nacházela mazanice (s. j. 195).

Vztah k uliční čáře: Zachycený relikv suterénu byl vzdálen cca 15 m od stávající uliční čáry Květinářské ulice. Ta však ve středověku neexistovala. Dispozice prostoru byla tehdy poněkud jiná. Parcely směřovaly k Zelnému trhu (ve středověku forum Superius).

Datace: Zánik suterénu byl nepřímo datován odpadní jímkou z přelomu 13. a 14. století, která narušila zásyp i podlahu suterénu.

Interpretace: Sklep dřevohliněné stavby neznámé funkce.

Obrázky: –

Prameny, literatura: Peška – Zapletalová 2004

obr. 63

Zelný trh 4 – suterén s. j. 547.

Půdorys a profil.

150, 151, 155 = 1102, 156 – úroveň
podlahových úprava a nášlapů;
134, 135, 137 = 368, 138, 140–145 –
výplně suterénu;

902 – základové zdívo
středověké stavby.

Abb. 63

Zelný trh 4 – Befund Nr. 547.

Grundriß und Profil.

150, 151, 155 = 1102, 156 – Niveau
der Fußbodenherrichtungen
und Stampfschichten;
134, 135, 137 = 368, 140–145 –
Untergeschoßausfüllungen;
902 – Grundmauerwerk
eines mittelalterlichen Baus.

Zelný trh 4, parc. č. 398, suterén s. j. 547

Popis nálezné situace: Na exkavované ploše zachycený relikv suterénu byl zkoumán plošně. Šlo o rozsáhlý výkop (s. j. 547). Délku jižní stěny lze rekonstruovat na cca 4,60 m. Ve směru Z–V byl suterén delší než 3 m. Dokumentovaná hloubka činila 1,50 m.

Na ploché podlaze byl dokumentován několikacentimetrový šedý jílovitý podlahový nášlap (s. j. 1102=155). Suterén byl zasypán jílovitou hlínou a přeneseným podlozím (s. j. 367 a 368). Z konstrukčních prvků se zachovaly dvě sloupové jamky v jihozápadním rohu (průměr 0,32 m) a při středu jižní stěny (průměr 0,40 m). Jelikož bylo jihovýchodní nároží zničeno výstavbou středověkého domu, nebyla zde možnost ověřit existenci další jamky.

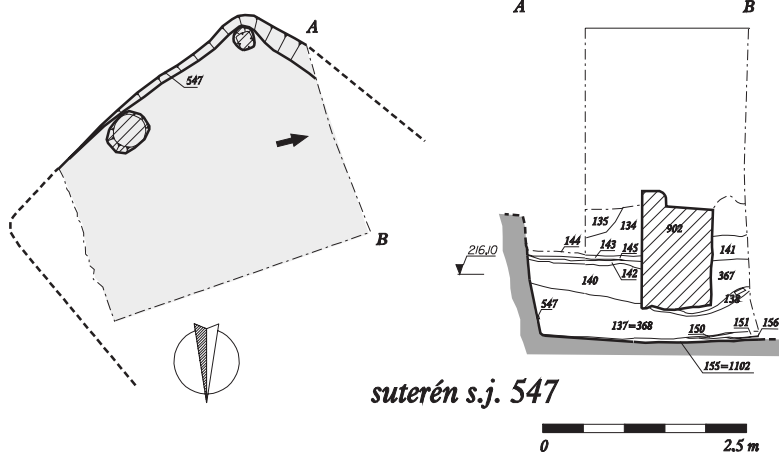
Vztah k uliční čáře: Zachycený relikv suterénu byl vzdálen cca 23 m od stávající (domovní) linie Zelného trhu (ve středověku forum Superius).

Datace: Nálezy keramiky ze zásypu suterénu (s. j. 367 a 368) lze položit do poloviny 13. století. Pochází z nich také zatím bližší neurčená ražba Přemysla Otakara II. Po zániku suterénu byly do jeho zásypu zapuštěny základy zadního traktu gotického domu (s. j. 902).

Interpretace: Sklep dřevohliněné stavby neznámé funkce.

Obrázky: 63, 64

Prameny, literatura: Peška – Zapletalová 2004

obr. 64

Pohled od severu na odkrytý suterén
s. j. 547 ze Zelného trhu 4.

Abb. 64

Zelný trh 4. Nordansicht
des freigelegten Untergeschosses,
Befund Nr. 547.

